

Lei-Document 66

28 augustus 2018

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

DE NIEUWE DOELMATIGHEIDSREGELING ONDER DE LOEP MET EXTRA AANDACHT VOOR DE Ad-OPLEIDING

Inleiding

Voor de zomervakantie verscheen de nieuwe regeling voor de macrodoelmatigheid van het aanbod aan opleidingen in het hoger onderwijs. Gelet op de ontwikkelingen rond de Associate degree-opleidingen en het streven naar meer flexibele mogelijkheden binnen het levenlang leren, waren de verwachtingen hoog gespannen. Daarom hebben we gemeend deze regeling uitgebreid en toch ook gedetailleerd in ogenschouw te nemen. Het resultaat daarvan vindt u in dit nummer¹.

Zoals altijd komen alle uitspraken en conclusies volledig voor onze rekening. U kunt uw eigen mening en ervaringen er naast en ook tegenover zetten, om al doende een goede indruk te krijgen van zaken die u van belang vindt of mogelijk in beeld gaan komen als u met deze regeling aan de slag dient te gaan.

Het document valt uiteen in een aantal delen. Om het u gemakkelijk te maken bij het zoeken naar de meest interessante aspecten van de regeling, treft u een gedetailleerde inhoudsbeschrijving aan.

Uiteraard hebben we zaken over het hoofd gezien, en mogelijk diverse aspecten verkeerd interpreteren dan wel belichten. We staan derhalve open voor kritiek, suggesties, aanvullingen en vragen – en we komen er dan in een volgend nummer op terug.

Ter aanvulling

Op diverse plekken hebben we toch gemeend 'stevig' te moeten ingaan op hetgeen de regeling inhoudt en wat als de belangrijkste doelstellingen van een bepaald onderdeel worden gezien, om vervolgens onze visie ernaast te zetten. In een behoorlijk aantal gevallen denken we tevens dat er aanpassingen nodig zijn, gelet op de dynamiek waarmee het hbo/wo te maken heeft. De regeling vloeit voort uit vroegere kaders en daarvoor gehanteerde regelingen, gebaseerd op situaties die zich nog kenmerkten als redelijk stabiel en overzichtelijk. Dat is te merken, helaas, met een gemiste kans om wezenlijke discussies te voeren over wat een systeem in de toekomstige setting doelmatig maakt, en hoe instellingen en hun stakeholders daarbij een rol kunnen spelen.

De overheid heeft het over vertrouwen en eigenaarschap, maar naar onze mening zou die houding tot een andere regeling moeten en kunnen leiden. Dus ga die discussies aan!

In de tekst doen we een behoorlijk aantal voorstellen tot het aanpassen van de regeling. U komt ze al lezende tegen. Want dat is de opzet: neem de tekst van de regeling door, denk er zelf over na en kijk vervolgens naar ons commentaar. Zeker voor degenen die dit onderwerp 'onder hun hoede hebben' lijkt het ons goed de tijd te nemen voor het zelf analyseren van de voorstellen.

¹ In juni bracht de Onderwijsinspectie een rapport uit over het accreditatiesysteem voor ons hoger onderwijs. Daarin worden allerlei noten gekraakt over een paar zaken die ook in dit nummer aan de orde komen: deeltijd (en ontbreken van definities) en specifieke vormgevingen van opleidingen. In nummer 67 van LeiDocument komen we hierop begin september terug.

Graag uw reacties. Daarnaast gaan we in de komende periode in speciale nieuwsbrieven meerdere voorstellen verder uitwerken, met het oog op een studiedag in november of december. Dat gebeurt steeds aan de hand van een bepaald thema, om het overzichtelijk te houden.

Inhoud

Hieronder wordt de inhoud van dit nummer op een rijtje gezet, met daarbij steeds het onderwerp en een paar trefwoorden ten aanzien van hetgeen aan de orde wordt gesteld.

Deel I: Een aantal opvallende zaken betreffende de regeling

Nr.	Trefwoorden / titels onderdelen en paragrafen	Pagina
1	Weglaten 'noodzaak' als criterium	4
	- Vorige regeling en noodzaak	4
	- Onderbouwen	5
	- Noodzaak versus behoefte	5
	- Minder bewijslast?	6
	- Toch ook noodzaak?	6
2	Sectorplannen	6
	- Wat is een sectorplan?	7
	- CDHO en de rol daarbij	7
3	Wat zit er achter de delen meer dan een derde e.d. – dus een 'gedeelte'	7
	- Actie vanuit de hogeschool	8
	- Mogelijkheden	8
	- Wel of niet naar de CDHO	10
	- Duaal en elders	10
	- Deeltijd, werk en uitzonderingen	10
4	Doelmatigheid van de Ad-opleiding in samenhang met de Bachelor	11
	- Routes en doelmatigheid	11
	- Ad en Bachelor	12
	- Doelmatigheid Bachelor in samenhang met de Ad	12
	- Gebruik van rendementen bij doelmatigheid	13
	- Doelmatigheid resterend programma	13
5	Doelmatigheid per variant	13
	- Aanvraag per variant en consequenties	14
	- Argumenten goedkeuren 'deeltijd' en opscholing	15
6	Associate degree met het mbo samen	16
	- MBO en Ad verzorgen	16
	- De regels	17
	- Relatie met doelmatigheid	18
	- Regeling en voortzetting na Ad op RAC-locatie mogelijk	19
	- Verzorgen en uitvoeren... formats A en B	19
	- Ook voor private aanbieders	20
7	Duale opleidingen: opmerkelijke zaken	21
	- Vormen	21
8	Rol CDHO en eigen kennis	24
9	Taal	24
10	Een aantal losse punten	24
	1. Doelmatigheid vanuit de werkgevers gezien	24
	2. Varianten doelmatig en automatisch starten met varianten	25
	3. EC	26
	4. MBO en mede verzorgen	26
	5. Brede Ad-opleidingen	26
	6. Positie RAC's	27
	7. Opleidingen en alleen de doelgroep	27
	8. Hoe om te gaan de bedrijfsopleidingen en -academies e.d.	28

Deel II: De regeling

Artikel 2	Reikwijdte beleidsregels	30
Artikel 3	Betekenis gedeelte van een opleiding	31
Artikel 4	Criteria instemming macrodoelmatigheid	31

Artikel 5	Aanvraagprocedure macrodoelmatigheid	32
Artikel 6	Inhoud aanvraag macrodoelmatigheid	33
Artikel 7	Vrijstelling Experiment vraagfinanciering	33
Artikel 8	Aanvullende criteria wo-opleidingen bij hogescholen en hbo-opleidingen bij universiteiten	34
Artikel 9	Vrijstelling macro-doelmatigheidstoets	34
Artikel 10	Instemming met samenvoeging	34
Artikel 11	Aanvraagprocedure samenvoeging	36
Artikel 12	Criteria verzorgen associate degree-opleiding door bve-instelling	36
Artikel 13	Aanvraagprocedure verzorgen associate degree-opleiding door bve-instelling	38
Artikel 14	Overgangsbepaling	38
Artikel 15	Inwerkingtreding	38
Artikel 16	Citeertitel	38

Deel III: De bijlagen en de toelichting

Bijlage 1		39
Macrodoelmatigheidsaanvraag – algemeen		39
Arbeidsmarktbehoefte, maatschappelijke behoefte, wetenschappelijke behoefte		39
Ruimte voor de opleiding		40
Verplaatsingen		41
Zienschijven		42
Geldigheid besluit op aanvraag		42
Transparantie opleidingsaanbod		42
Advies over taalkeuze		43
Beoordeling macrodoelmatigheidsaanvraag nieuwe opleiding of nevenvestiging		44
Arbeidsmarktbehoefte, maatschappelijke en wetenschappelijke behoefte (criterium a)		44
- Arbeidsmarktbehoefte		44
- Kwalitatieve elementen		46
- Opscholing		48
- Macrodoelmatigheid en de regio		50
- Internationale arbeidsmarktbehoefte		51
- Differentiatie naar opleidingstype		53
- Maatschappelijke en wetenschappelijke behoefte		53
Ruimte voor de opleiding		53
- Verwant aanbod		54
- Spreiding		54
- Focus instelling		56
- Macrodoelmatigheid en de regio		56
- Hbo-opleidingen aan universiteiten en wo-opleidingen aan hogescholen		57
Beoordeling macrodoelmatigheidsaanvragen verplaatsing		58
Vrijstelling macrodoelmatigheidstoets		58
Samenvoegingen		59
Verbrede opleidingen		59
Joint degree met buitenlandse instelling		60
Toelichting		60
1. Algemeen		60
2. Wettelijk kader		62
3. Wijzigingen ten opzichte van de beleidsregel doelmatigheid 2014		63
4. Beoordeling aanvragen en formulieren		65
5. Gevoerd overleg		65
6. Administratieve lasten		65
Artikelsgewijze toelichting		66
- Artikel 2		66
- Artikel 3		66
- Artikel 4		68
- Artikel 5		69
- Artikel 6		69
- Artikel 12		69
- Artikel 13		70

DEEL I

In dit deel wordt een aantal bijzondere aspecten van de regeling op een rijtje gezet en van commentaar voorzien. Dat houdt in dat er naar de tekst en de achterliggende betekenis van een aspect is gekeken, om vervolgens na te gaan of de doelstelling kan worden gerealiseerd – dan wel dat er mogelijk andere invalshoeken zijn te gebruiken om daartoe te komen. Tevens worden er zo nodig kanttekeningen bij geplaatst, met eventueel suggesties voor aanpassingen dan wel aanvullingen.

1 Weglaten 'noodzaak' als criterium

Een belangrijk element van de nieuwe regeling is volgens de overheid het streven naar een vereenvoudiging van de onderliggende procedure en de administratieve last. Daarover wordt het volgende gesteld in de toelichting:

- *De administratieve lasten van deze regeling zijn aanzienlijk verlicht ten opzichte van de administratieve lasten van de beleidsregel. Dit vloeit om te beginnen voort uit een verlichting van de criteria. Zo is een van de drie criteria geschrapt, waardoor instellingen in hun aanvraag slechts twee criteria hoeven te onderbouwen.*
- *Het eerste criterium (noodzaak voor de opleiding) is geschrapt in het kader van meer vertrouwen en eigenaarschap voor instellingen en de vermindering van administratieve lasten.*

Er zijn dus twee redenen om geen 'noodzaak' meer te behoeven aan te tonen: minder werk te doen (is logisch, minder schrijfwerk en onderzoek) en meer vertrouwen in en eigenaarschap van de instellingen.

Nu is het zo dat er diverse vraagtekens zijn te plaatsen bij het verschil tussen het aantonen van de *noodzaak* en alle zaken die bij de andere criteria moeten worden aangedragen, dus het onderbouwen van de *behoefte* die er moet bestaan aan de opleiding i.c. degenen die zich met het diploma ervan op de arbeidsmarkt melden². Velen zullen het verschil niet echt zien, maar het scheelt in ieder geval tijd met de situatie waarin het onderscheid duidelijk vanuit verschillende invalshoeken op papier moest worden gezet, los van de energie die nodig was om de verschillen ook voor zichzelf en de CDHO helder te maken.

Vorige regeling en noodzaak

In de vorige regeling stond bij 'wijze van beoordeling van de noodzaak van een nieuwe opleiding' het volgende: *Aan de hand van een beschrijving van de inhoud en het curriculum, dat uitbreiding van het landelijk opleidingsaanbod met de nieuwe opleiding nodig is en de vernieuwing in het onderwijsaanbod niet kan worden gerealiseerd binnen het landelijk bestaande opleidingsaanbod*'.

Los van het zijn van een wat kromme zin... kan worden gesteld dat hierbij eigenlijk twee aspecten werden onderscheiden:

- Je moest het programma voor de gehele opleiding op papier zetten, de inhoud ervan - om te laten zien dat het curriculum meer dan 40% afweek van hetgeen er zoal in het hbo en wo was te vinden. Zeker voor verwante opleidingen was (en is) dat een hele klus of een kwestie van heel slim omschrijven in leeruitkomsten en eindtermen, kijkend naar bestaande opleidingsprofielen. Daarmee zou zijn gerechtvaardigd een nieuwe opleiding te mogen starten, met een eigen profiel (en Body of Knowledge), en er een eigen nieuwe naam op te zetten.
- Er moest worden aangetoond dat het ging om een gerechtvaardigde en noodzakelijke vernieuwing, dus dat er onder geen enkele voorwaarde een mogelijkheid was om het programma onder te brengen in een reeds bestaande opleiding. Daarvoor moesten redenen worden aangevoerd, en diende te worden geleund op hetgeen afgestudeerden dienen te bezitten aan competenties die in de (nabije) toekomst voor (nieuwe) functies en beroepen nodig zijn. Daarvoor was een analyse van de dynamiek in het werkveld van wezenlijk belang.

Dit betekent met zoveel woorden dat het noodzakelijk kan zijn om het als hogeschool niet meer en iets anders te kunnen doen met de bestaande opleidingen, dus bijvoorbeeld dat daarin geen ruimte

² Wat te doen met degenen die een groot deel van de opleiding wel doen, maar op een gegeven moment uitvallen? Ook deze kunnen in de race zijn voor vacatures. Degenen die bijvoorbeeld in het vierde jaar uitvallen kunnen concurreren met Ad'ers.

Ook hebben we de groep met Ad'ers die zich melden voor het doen van de Bachelor. Tellen die mee voor de relevantie van de Bachelor? Wat als ze na een tijdje stoppen met de Bachelor en met de Ad een baan zoeken?

meer te zien valt voor een specifieke leerlijn. Het is vervolgens in de ogen van de hogeschool noodzakelijk te zoeken naar een rechtvaardiging voor het komen aanzetten met een nieuw programma. Maar zoals het in een 'markt' gaat, er dient dan wel sprake te zijn van een 'gegarandeerde' afname van nieuwe afgestudeerden, dus er moet een behoefte zijn aan die personen – vanuit de vraagkant gezien, de arbeidsmarkt dus.

Onderbouwen

Om te laten zien dat die behoefte is te vertalen naar een noodzakelijke opleiding, moet er nog steeds een duidelijke en goed te beoordelen opzet van het programma op papier komen te staan. Een hogeschool kan wel roepen dat er een behoefte is door werkgevers laten verklaren dat ze de gewenste afgestudeerden niet kunnen vinden binnen het bestaande aanbod, maar dat lijkt geen echt concrete onderbouwing te zijn. Bovendien laten de statistieken van het ROA zien dat vrijwel alle opleidingen een zekere uitwijkmogelijkheid kennen, dus dat veel afgestudeerden meer of minder buiten hun eigen werkveldsector aan de slag gaan en dit ook kunnen waarmaken.

Noodzaak versus behoefte

Achter dit alles zit ook nog wel wat anders, bij hetgeen (ook) bij de vorige regelingen is bedacht en opgeschreven - dus dat er een verschil is en moet bestaan tussen de noodzaak en de behoefte.

Een poging:

- De noodzaak heeft vooral te maken met het vraaggestuurd zijn van scholing en dus ook van opleidingen in het hoger onderwijs. Die vraag moet komen vanuit het werkveld, geformuleerd door werkgevers en hun organisaties. Daarnaast kunnen bewegingen in de economie leiden tot meer zelfstandigen en allerlei netwerkjes van kleine organisaties met zzp'ers - die vooral passen bij de vraag naar meer ondernemerschapsvaardigheden bij degenen die in zo'n setting hun brood verdienen.
Het betekent dat opleidingen pas in de markt kunnen worden gezet als samen met het werkveld en gelet op economische ontwikkelingen echt concreet is aan te tonen dat er specifiek ruimte is voor een nieuwe opleiding. Dat kan naast bestaande opleidingen zijn op een zeker niveau (verbreding), maar ook daarboven als daar nog geen vergelijkbare opleiding bestaat (verhoging). In Vlaanderen kunnen bijvoorbeeld opleidingen op niveau 5 alleen maar in het onderwijs opgenomen worden als ze zijn gebaseerd op door het werkveld geformuleerde beroepskwalificaties. Het initiatief, om het zo te zeggen, ligt bij het werkveld. Uiteraard kunnen onderwijsinstellingen hierbij helpen, in de samenwerking die er in praktische zin bestaat, om aldus aan te geven waar mogelijk de noodzaak voor de aanpassing van het aanbod ligt. Maar de verhoudingen liggen vast als het gaat om nieuwe opleidingen.
- Het aantonen van de behoefte lijkt vervolgens meer aan te sluiten bij het denken in aanbod. Dat wil zeggen dat de acties veeleer van de kant van de hogescholen komen. Die gedachte wordt mede ingegeven door de opmerking dat dit gebeurt in het kader '*van meer vertrouwen en eigenaarschap voor instellingen*'. Er is veel te zeggen over wat onder 'vertrouwen' en 'eigenaarschap' kan worden verstaan, maar we zouden kort door de bocht de volgende uitleg kunnen geven – vanuit de overheid denkend:
 - We vertrouwen erop dat de hogescholen opleidingen bedenken en maken die aansluiten bij de noodzaak van de arbeidsmarkt, om zodoende de juiste mensen af te leveren (over een aantal jaren, na de periode van ontwikkelen, implementeren en verzorgen).
 - Hogescholen bepalen zelf eerst wat er in een opleiding thuishoort op basis van de eigen constatering, binnen het netwerk dat ze zelf hebben opgebouwd, en kunnen ook zelf bepalen wat er aan onderzoek en specifieke onderdelen in worden ondergebracht.

Dat laatste punt sluit dan aan bij het gegeven dat formele opleidingen, en aldus bekostigd door de overheid, een duidelijke component 'persoonlijke ontwikkeling en het werken aan soft skills' moeten hebben.

Maar alles bij elkaar kan worden gesteld dat hiermee door de overheid wordt bevestigd dat het bedrijfsleven geen formele zeggenschap kan hebben over de inhoud van opleidingen. Het is aan de hogescholen om na te gaan of er een behoefte is, in kwalitatieve en kwantitatieve zin.

Minder bewijslast?

De allesomvattende vraag is natuurlijk of dit echt tot minder bewijslast gaat leiden. Navraag leert dat dit niet overal in dezelfde mate wordt verwacht. We komen er nog op terug, maar alwaar in de regeling wordt gemeld dat kan worden volstaan met het aantonen van de behoefte, er vervolgens elders aanvullende verzoeken en constatering opduiken die ervoor zorgdragen dat er ook naar de noodzaak dient te worden gekeken. Anders gezegd, er lijken zaken te zijn die om een lichtere bewijslast vragen, maar op een gegeven moment kom je toch weer uit bij wat 'vroeger' op tafel moest worden gelegd.

Toch ook noodzaak?

Nog even dit: In de toelichting staat o.a. bij het onderbouwen van de aanvraag op kwalitatieve ontwikkelingen, en minder op basis van kwantitatieve gegevens, het volgende: *Daarbij is het bieden van meer ruimte voor een kwalitatieve onderbouwing, geen vrijbrief om met een minder goede onderbouwing te komen. Het staat buiten kijf dat een instelling die een aanvraag doet voor een nieuwe opleiding, in staat moet zijn om nut en noodzaak van die opleiding overtuigend te onderbouwen.* Beetje flauw misschien, maar staat in die laatste zin nu toch gewoon niet 'noodzaak'?

2 Sectorplannen

Een voorbeeld van een mogelijke verlichting van de administratieve last en het werk dat gedaan moet worden om een aanvraag goed geformuleerd bij de CDHO ingediend te krijgen, is het gebruik mogen maken van 'een erkend sectorplan'. Er is een artikel aan gewijd:

Artikel 9

1. *Indien een opleiding deel uitmaakt van een erkend sectorplan en de Minister bij de erkenning heeft aangegeven dat de nieuwe opleiding, de nevenvestiging of de verplaatsing, voor vrijstelling van de macrodoelmatigheidstoets in aanmerking komt, zijn de artikelen 4, 5 en 6 niet van toepassing.*
2. *De Minister stemt in met het voornemen tot het verzorgen van de opleiding, het starten van de nevenvestiging of de verplaatsing, bedoeld in het eerste lid, op grond van de vaststelling dat het voornemen in lijn is met de afspraken uit het sectorplan.*

Een eerder artikel in de regeling neemt ook het sectorplan mee in de regeling. Je kunt aldus aantonen dat de nieuwe opleiding (of nieuwe vestiging) voldoet aan de eisen die eraan worden gesteld, zoals in lid 1a van artikel 4 wordt gesteld:

Artikel 4

1. *De Minister stemt in met een voornemen tot het verzorgen van een nieuwe opleiding of het starten van een nevenvestiging, indien het instellingsbestuur heeft aangetoond:*
 - a. *dat er een behoefte bestaat aan de opleiding, zijnde*
 - i. *een arbeidsmarktbehoefte,*
 - ii. *overwegend een maatschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte, of*
 - iii. *overwegend een wetenschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte; en*

Vervolgens moet worden aangetoond dat er – naast dus het feit dat je onderbouwt dat op de (nationale) arbeidsmarkt een plek is voor jouw afgestudeerden – niet in die behoefte kan worden voorzien via de opleidingen die al langer draaien:

- b. *dat in de behoefte als bedoeld onder a niet door het bestaande opleidingsaanbod wordt voorzien.*

Het ligt voor de hand dat dit al snel kan worden onderkend als je op zoek bent naar het onderbouwen van de behoefte. Werkgevers zullen in een onderzoek, nemen we aan, toch wel zeggen dat die nieuwe opleiding zonder meer interessant is maar dat het bijvoorbeeld daarnaast eenvoudig zodanig geregeld is dat ze hun behoefte aan afgestudeerden en werkenden met dat diploma reeds kunnen afdekken via de bestaande opleidingen. Anders gezegd, de arbeidsmarktbehoefte staat in duidelijke relatie met het opleidingsaanbod.

Maar er is een vrijstellingsmogelijkheid voor onderdeel b nl. via een sectorplan. Daarover gaat lid 2 van dit artikel. Als er een sectorplan is voor de instelling en de opleiding past daarin, mag worden verondersteld dat er plaats is in het opleidingsaanbod. Het waarom, daar komen we zo meteen op terug. Dit staat in lid 2:

2. *Indien het voornemen past bij het profiel van de instelling, zoals beschreven in een erkend sectorplan, wordt aangenomen dat is voldaan aan onderdeel b, uit het eerste lid, tenzij naar het oordeel van de Minister ruimschoots voldoende vergelijkbare opleidingen worden aangeboden om in de behoefte te voorzien.*

Dit lijkt op een cirkelredenering. Je hebt een sectorplan, met een erkend profiel, en toch kan het oordeel negatief zijn omdat er alsnog wordt geconstateerd dat er voldoende vergelijkbare opleidingen zijn. Er is als zodanig geen sprake van een automatisme...

Mogelijk heeft dit te maken met een scenario waarbij duidelijk is dat een sectorplan al iets gEDAteerd is, en dat de overheid op basis daarvan toch kan besluiten het sectorplan te negeren. We weten het fijne er niet van...

Wat is een sectorplan?

Maar de hamvraag is: Wat is nu eigenlijk een sectorplan? Daarvoor kunnen we terecht bij de toelichting, met een uitgebreide alinea:

“Een ‘sectorplan’ is een verzamelnaam voor zeer veelsoortige plannen. Soms betreft het een plan voor een onderwijsdomein (bijvoorbeeld geesteswetenschappen, wiskunde, natuur- en scheikunde), soms betreft het een regionaal plan. In deze sectorplannen worden voorstellen gedaan voor de ontwikkelingsrichting of versterking van het hoger onderwijs of onderzoek in het betreffende onderwijsdomein of regio. Het betreft plannen die aan de rijksoverheid zijn voorgelegd en waarop is gereageerd. In een schriftelijke reactie van de rijksoverheid op deze plannen blijkt in hoeverre de voorstellen ‘door de rijksoverheid erkend’ worden. De Minister vraagt de CDHO om advies over de analyse van de macrodoelmatigheid in de sectorplannen. De Minister neemt dit advies mee bij de overweging om een sectorplan al dan niet te erkennen. Sectorplannen kunnen ook het gevolg zijn van een herordering van het bestaande onderwijsaanbod door het veld, omdat is vastgesteld dat het bestaande aanbod onvoldoende doelmatig is.”

CDHO en de rol hierbij

Dat kunnen dus plannen zijn, voorstellen, rapporten met constatering, al dan niet geïnitieerd door instellingen of door koepelorganisaties, door een landelijk opleidingsoverleg of het bestuur van een sector. Het moet gaan over een bepaalde vernieuwing ten opzichte van het bestaande aanbod, om daarmee het gehele systeem ‘beter’ te laten functioneren.

Maar, en daar zit ‘m de kneep, de plannen moeten ter goedkeuring aan de overheid zijn voorgelegd, maar wel zonder dat helder is wat de criteria zijn en wie het definitieve licht erover kan en mag laten schijnen.

In het kader van deze regeling is het evenwel van belang om te zien dat de overheid in ieder geval een ontwerp-sectorplan voorlegt aan de CDHO, voor een zwaarwegend advies.

Anders gezegd, de macrodoelmatigheid wordt in dit opzicht toch gewoon onder de loep genomen, en niet alleen na het indienen van de aanvraag van een nieuwe opleiding of vestigingsplaats. Het is daarvoor ook al een keer gebeurd. Als de opleiding is terug te vinden in een plan maar dat niet is goedgekeurd, is de aanvraag dus op voorhand al helemaal zinloos.

Wat is dan het voordeel van de vrijstellende werking zoals deze in dit artikel wordt voorgeschoteld?

3 Wat zit er achter de delen meer dan een derde e.d. – dus een ‘gedeelte’

In artikel 3 van de regeling wordt uitgelegd wat wordt verstaan onder een ‘gedeelte van een opleiding’ – een belangrijk punt omdat er vaak wordt gezocht naar mogelijkheden om onderwijs buiten de vestigingsplaats aan te bieden, zonder dat er allerlei moeite behoeft te worden gedaan om daarvoor toestemming te krijgen:

1. *Onder een gedeelte van een opleiding als bedoeld in artikel 7.17, tweede lid, van de wet wordt begrepen:*
 - a. *ten minste de propedeutische fase of de eerste 60 studiepunten van een opleiding;*

- b. ten minste een afstudeerrichting;
- c. het gedeelte van de opleiding dat meer dan een derde van de gehele studielast van de opleiding, inclusief stages en afstudeerprojecten, omvat;
- d. het praktijkgedeelte dat meer dan de helft van het curriculum omvat, indien het een opleiding betreft die op basis van de Regeling tegemoetkoming kosten opleidingsscholen wordt gesubsidieerd.

We pakken meteen het andere lid ervan mee:

2. De in het eerste lid, onderdelen c en d, genoemde norm heeft geen betrekking op:
 - a. het beroepsuitoefeningsdeel van een duaal ingerichte opleiding dat door een student op individuele basis in een andere gemeente wordt doorlopen; of
 - b. de situatie van een student die een deeltijd opleiding volgt en met wie op individuele basis een overeenkomst vergelijkbaar met die bedoeld in artikel 7.7, vijfde lid, van de wet is gesloten.

Het is dan goed om even te kijken naar wat er in dat artikel 7.17, lid 2, van de WHW staat: *Het instellingsbestuur kan besluiten een opleiding of een gedeelte daarvan al dan niet voor een bepaalde periode in een of meer andere gemeenten of een of meer openbare lichamen BES te vestigen.*

Actie vanuit de hogeschool

Dit laatste punt houdt in dat vanuit de hogeschool een actie in gang moet worden gezet om zo'n gedeelte op een andere plek, in een andere gemeente dan waar een vestiging is, te verzorgen - of anders gezegd, te kunnen aanbieden. Want dat is het eigenlijk: de hogeschool wil voor de buitenwacht zichtbaar maken dat zo'n deel er is, aldaar is te volgen, met alle mogelijkheden van dien. Omgekeerd kan de CDHO (NVAO, overheid, Inspectie) dit artikel zo nodig aangrijpen voor het stellen van vragen aan de opleiding, en voor het afdwingen van een dergelijke aanvraag als mocht blijken dat een dergelijk deel van een opleiding zonder toestemming toch gewoon ergens anders is te volgen, op basis van een openbare registratie op die plek.

Een hogeschool kan altijd besluiten zo'n aanvraag achterwege te laten als bijvoorbeeld het maar eenmalig is of op wisselende locaties gebeurt (mbo, bedrijven e.d.). Ook kan de dynamiek zo groot zijn qua invulling van het programma dat bij wijze van spreken elk jaar een nieuwe aanvraag nodig zou zijn vanwege aanpassingen in de plekken waar de studenten bezig zijn met hun studie.

Mogelijkheden

We lopen de mogelijkheden even door:

Punt a (eerste leerjaar)

Het ergens zichtbaar en met veel communicatie er omheen aanbieden van het eerste leerjaar is een logische consequentie van dit aanbod elders. Een Ad-opleiding heeft er soms belang bij om jongeren uit een bepaalde regio eerst in hun buurt aan het hbo te laten beginnen – om allerlei redenen. Maar een aardig argument is ook dat als ze uitvallen of iets anders willen gaan doen, ze niet meteen vastzitten aan allerlei (langlopende) arrangementen en (dure) verplichtingen in de hbo-lesplaats.

Voor werknemers, dus oudere studenten, biedt het de kans om dicht in de buurt het eerste deel te doen.

Overigens kan hierbij wel worden aangetekend dat de CDHO bij deze constructie dient te kijken naar wat de 'ruimtelijke' uitwerking van deze aanpak is. Als het om een bacheloropleiding gaat, moeten na het eerste jaar nog drie jaren worden doorgebracht op de hbo-locatie. Maar bij een Ad-opleiding is er nog maar een jaar te gaan. Daaronder vallen veelal zaken als de stage en de afstudeeropdracht. Aldus zou met een vorm van blended-learning alles bij elkaar heel weinig tijd op de hbo-locatie behoeven te worden doorgebracht.

Anders gezegd, het is dan zo dat afgestudeerde Ad'ers op de arbeidsmarkt komen in de regio van de locatie waarop het eerste leerjaar wordt aangeboden. Ook blijft een beroep worden gedaan op de inzet vanuit het mbo, als men daar toch al zit. Dus de doelmatigheid voor de Ad-vorm valt niet af te meten aan wat er gebeurt op de hbo-locatie. Een belangrijk aandachtspunt derhalve, aan te bevelen aan de overheid en de CDHO.

Deze optie zal evenwel naar alle waarschijnlijkheid meer kans bij de CDHO maken om te worden aanvaard dan het aanvragen van een geheel nieuwe vestigingsplaats voor de gehele Ad-opleiding. In het eerste geval studeert men formeel af op de hbo-locatie, en telt men aldaar mee voor de doelmatigheid (echter wel met de kanttekening daarbij zoals hierboven gemeld), in het tweede geval moet worden gekeken naar de gevolgen voor de doelmatigheid van de nieuwe leslocatie.

Uiteraard zal deze aanpak niet altijd in goede aarde vallen bij andere hogescholen die in de buurt van de beoogde propedeuseplaats opereren met dezelfde soort opleidingen. Dat levert dan geen doelmatige situatie op – ook als het argument naar de studenten zou zijn dat ‘onze hogeschool toch echt beter is dan alle andere instellingen in die regio’. In dat geval zullen ze in de gedachten van de overheid toch maar direct naar de hbo-locatie moeten gaan om daar te gaan studeren.

Nog even een specifieke opmerking. Als je een Ad-opleiding hebt van twee jaren (120 punten) en je mag het eerste leerjaar elders verzorgen, komen daar in formele zin ook onderdelen bij, die buiten de vestigingsplaats worden gedaan, zoals de stage en de afstudeeropdracht. Als die onderdelen elk 15 punten zijn, dan is 75% van het onderwijs buiten de gemeente aan te treffen. Voor een bacheloropleiding kom je dan tot zo’n 37%. Dat is een heel verschil.

Punt b (afstudeerrichting)

Wat betreft een afstudeerrichting wordt het al wat lastiger. Er is geen formele definitie te geven van het begrip ‘afstudeerrichting’, dus de vraag is wat een hogeschool wel of niet moet en kan doen, en hoe de CDHO ernaar kijkt. Wel is het zo dat er opleidingen zijn die bepaalde minoren of een bundel met eenheden delen. Het kan vervolgens interessant zijn voor een student om zo’n deel bij een andere hogeschool te doen, in de vorm van een specialisatie (die niet bij de eigen hogeschool mogelijk is). Het is dus aan de betrokken hogescholen om aan te geven waarom het draait.

Ook een reden kan zijn dat een dusdanig specifiek deel alleen maar elders kan worden gedaan, vanwege het materiaal, de locatie, de docenten en om andere oorzaken. Als er in die buurt geen collega-hogeschool is om daarbij van dienst te zijn (zonder zich daar te behoeven in te schrijven), kan het een prima kans zijn om toch die differentiatie aan de studenten aan te bieden.

Maar als het geheel (zie hieronder) binnen de grenzen van een derde van de opleiding blijft, is geen actie richting de CDHO nodig.

Punt c: (een derde van de opleiding)

Dan komen we bij het meest intrigerende en o zo belangrijke stukje uit het artikel: ‘*het gedeelte van de opleiding dat meer dan een derde van de gehele studielast van de opleiding, inclusief stages en afstudeerprojecten, omvat*’. Want het gaat erom wat hier eigenlijk staat, goed kijkend naar het gebruik van de komma’s in de zin. Overigens in het gebruik van ‘gehele’ niet nodig, want een opleiding heeft ‘gewoon’ een afgesproken studielast (een aantal studiepunten).

Een hogeschool moet in formele zin in actie komen als deze heel bewust meer dan een derde van een Ad-opleiding (meer dan 40 punten) resp. van een bacheloropleiding (meer dan 80 punten) in een open sfeer en in de context van een heldere communicatie ook elders wil neerzetten (aanbieden, verzorgen, programmeren) – en dat tevens in structurele zin, voor een behoorlijke periode. Maar nu zegt de overheid al heel lang dat daarbij onderwijseenheden die vallen onder het begrip ‘stage’ en ‘afstudeerproject’, moeten worden meegenomen. Het zijn dan wel geen formeel gedefinieerde begrippen, maar iedereen heeft er toch een beeld bij.

De reden is dat een stage en het afstuderen niet zijn te koppelen aan de vestigingsplaats, en in principe overal kunnen plaatsvinden. Om discussies te voorkomen over doelmatigheid en het wel of niet vanuit de hbo-locatie aangestuurd worden, is dit zo bepaald.

Het aantal punten voor deze eenheden ligt wettelijk niet vast. Ook is niet altijd helder wat het verschil is tussen een project bij een bedrijf (binnen een bepaalde context) en een stage. Er zijn opleidingen die meerdere stages kennen (denk aan HBO-V en lerarenopleidingen). Daarnaast zijn er opleidingen die werken met veel praktijkgerichte onderdelen en dus projecten.

Ook zijn er deeltijdse opleidingen die onderwijseenheden kennen waarbij het nodig is om over een werkring te beschikken. De vraag is dan hoeveel studiepunten van die eenheid valt te koppelen aan het begrip ‘stage’.

Er wordt gesproken over een afstudeerproject. Maar het kan ook een onderzoeksopdracht zijn of het kent een andere vorm. We hebben het vermoeden dat het gewoon gaat om hetgeen aan het formele afstuderen is te verbinden.

Veel vragen dus.

Stel nu dat je weet wat de omvang van een stage en van het afstuderen is. Trek dit aantal van die een derde af, dan merk je wat de ruimte is voor onderwijs elders is zonder naar de CDHO te moeten gaan. Voorbeeld van een Ad-opleiding met een stage van 15 punten en een afstudeertraject van 10 punten: de speelruimte ergens elders is daarmee 15 punten. Een kwart studiejaar dus, als je een compact geheel ergens wilt aanbieden. Een paar vakken, een project, keuzevakken of een minor. Voor een voltijdse opleiding moet hiermee te leven zijn.

Wel of niet naar de CDHO

Maar dan is de hamvraag: Weet de hogeschool wel exact wat structureel meer dan een derde elders wordt gedaan en als men dit niet meldt en gewoon z'n gang gaat, komt dan de overheid in actie? Het is voorstelbaar dat bij een her-accreditatie de OER wordt bezien op het overschrijden van de grens van een derde, maar of dat volledig transparant is te beoordelen op basis van de beschikbare informatie, is niet echt helder.

Gaat de CDHO vervolgens actief kijken naar situaties die zich voordoen, op grond van signalen over het onderwijs dat elders kan worden gevolgd? Volgt men dit soort openbare bewegingen, als een actieve waakhond of is het toch gewoon een kwestie van vertrouwen?

Wel is bekend dat hogescholen zich toch niet altijd happy voelen als er vanuit een regio een oproep wordt gedaan om ook elders iets met 'het hbo' te doen. Er wordt altijd veel 'reclame' aan opgehangen en internet ziet en hoort alles. Ook is bekend dat hogescholen het zekere voor het onzekere nemen en in vol vertrouwen met een goed onderbouwd voorstel naar de CDHO gaan – en dan te horen krijgen dat de constructie niet haalbaar is. Wat te doen, in de dubio-modus staande?

Duaal en elders

Voor duaal, waarbij het werken in dienst staat van de opleiding op basis van een daarop toegesneden contract, is niet vol te houden dat alles binnen de eigen gemeente is te regelen. Daarom mag de opleiding aangeven hoeveel studiepunten behoren bij de beroepsgerichte component en als de studenten individueel staan ingeschreven en op die basis afspraken hebben gemaakt met de werkgever, mogen die 'beroepspunten' buiten beschouwing worden gelaten voor het bepalen van die een derde. Dat geeft in het algemeen veel meer ruimte dan normaal.

Maar er zijn opleidingen die zich richten op een bedrijf met meerdere werknemers, een keten, een bedrijfstak, een branche of een regionale groep van werkgevers – en in het kader daarvan worden collectieve afspraken gemaakt. Ook daarbij zie je wel eens dat er gemeenschappelijke activiteiten zijn, op bepaalde plekken te verzorgen – en men als het ware de individuele inschrijvingen bundelt binnen een herkenbare groep. In dat geval mag het buiten beschouwing laten weer niet met die beroepspunten, en valt de duale opleiding onder hetzelfde regime als voltijd en deeltijd.

Ook hierbij is het dilemma voor de hogeschool: gewoon doen of afwachten of de CDHO een keer langskomt om de boeken en de OER aan een onderzoek te onderwerpen? Het is en blijft zonder meer een lastig punt (los van het feit dat het aantal duale studenten in ons land behoorlijk klein is, en daarom komt de discussie hierover niet echt op gang).

Deeltijd, werk en uitzonderingen

Voor deeltijd ligt het ook best ingewikkeld. In principe is deeltijd, volgens de formele wetgeving, eenzelfde type opleiding als voltijd, maar dan te geven in de avonden en op zaterdag... Dus de regels bij de doelmatigheid zijn eigenlijk identiek.

Men gaat echter meer en meer bij deeltijd uit van een student die de studie naast het werk doet, maar dan wel met een baan die relevant is voor de opleiding. Die constructie is niet verplicht volgens de wet, maar het wordt steeds meer usance om de studenten daarop aan te spreken.

Het ligt dan voor de hand bij de hogeschool om bij de studie van die combinatie gebruik te maken, en de werkkring te integreren in de vormgeving van zoveel mogelijk onderwijsseenheden. Je zou kunnen zeggen dat deeltijd aan het opschuiven is naar duaal. Maar zonder de benodigde garanties via een contract tussen school, student en werkgever.

Het is dan ook niet verplicht om in de OER bij elke onderwijseenheid aan te geven welk deel ervan qua studiepunten kan worden toegerekend aan 'de werkplek' (even los van het denken in leeruitkomsten en onafhankelijke leerwegen zoals bij de experimenten deeltijd-hbo). Men verricht werkzaamheden in het kader van de studie, maar de toetsing vindt altijd in formele zin op de hbo-locatie plaats, voor de gehele eenheid (of sub-eenheid).

Toch valt te constateren dat meer en meer opleidingen, in sectoren waar men van mening is dat studenten ervaring op de werkplek moeten kunnen opdoen, hun studenten opdragen om de chef, de begeleider dan wel de bedrijfsmentor de verrichtingen te laten beoordelen en daarover een mening te hebben en ook zelf door te spelen. Op die wijze heeft de hogeschool geen zicht meer op deze vorm van toetsing, maar gaat men uit van vertrouwen in de wijze waarop de beoordeling in elkaar is gestoken. De toetsing over de eenheid vindt dan nog maar in (zeer) beperkte mate (want soms wordt alles geormerkt als te doen op de werkring) op de hogeschool zelf plaats.

Het kan in veel gevallen zo worden dat hiermee de grens van een derde wordt overschreden. De hogeschool gaat echter uit van de omstandigheid dat 'het gewoon niet anders kan', gezien de opleiding, het werkveld en de doelstellingen die behoren bij het hbo nl. inspelen op allerlei maatschappelijke behoeftes en de noodzaak om de arbeidsmarkt te bedienen. Wat te doen: gewoon zo vormgeven of naar de CDHO gaan? Wat als de overheid een dergelijke opleiding doorlicht en de situatie als zijnde een formele overtreding van de regels beoordeelt?

Nu heeft de overheid in de tussentijd een handreiking gedaan, door te stellen dat een deeltijdse opleiding meer kansen voor een dergelijke 'speling' krijgt als voor de betrokken studenten net als bij duaal (deels) een individuele overeenkomst wordt gesloten. Paar vragen:

- Waarom maken ze deze deeltijdse opleiding niet gewoon duaal, als dit contract normaal is voor deze opleiding?
- Is wel vast te stellen op basis van een deeltijdse OER hoeveel studiepunten onder die overeenkomst vallen?
- Is er sprake van een structurele situatie, dus is het zo dat deze uitzondering op de 'een derde regeling' voor elk studiejaar geldt?
- Mag dit dus voor de ene groep wel en voor de andere groep wel? Het kan niet voor een specifieke groep want dan zit je al snel vast aan een collectief gebeuren.

Kortom, hoe werkt dit in de praktijk uit, kijkend naar het goedkeuren van een opleiding (en de mogelijkheden daarvoor) die wettelijk gezien deeltijds wordt ingevuld en in de praktijk structureel leunt op individuele leerovereenkomsten?

De rol van de CDHO is derhalve cruciaal, bij het advies over de goedkeuring en het controleren of men zich aan de zaken houdt die daarvoor als argumenten zijn aangevoerd. Zijn daarover ook algemene afspraken gemaakt vanuit de overheid?

Samengevat kan worden gesteld dat de regeling op dit punt geen verdere transparantie heeft opgeleverd, in vergelijking met de eerdere regelingen. We komen nog op een paar aspecten terug als in deel III de toelichting wordt gezien.

4 Doelmatigheid van de Ad-opleiding in samenhang met de Bachelor

In ons onderwijssysteem hebben we te maken gehad met de invoering van de Ad in 2006 – en deze opleiding is verder 'gecultiveerd' in de jaren erna. Op die wijze zijn er parallelle leerlijnen binnen eenzelfde sector ontstaan. De hbo- en wo-bacheloropleidingen lopen ook naast elkaar, maar ze kennen verder geen 'verbondenheid'.

De leerlijnen in ons systeem zijn vooral verticaal geordend, dus na de havo het hbo, na het vwo de universiteit, en na de wo-bachelor de wo-master. Een kruising zit bij de doorgang van de hbo-bachelor naar de wo-master, maar ook dan is het nog steeds een kwestie van 'stapelen'.

Voor het hbo zijn er derhalve nu parallelle leerlijnen die beide naar de bachelorgraad leiden. Het betreft de ongedeelde route van vier jaar en de stapsgewijze route via de Ad, met daarna een resterend programma om de bachelorgraad te verwerven.

Routes en doelmatigheid

De vraag is nu hoe die situatie van invloed is en kan zijn op deze regeling voor de macrodoelmatigheid. We lopen een aantal situaties door.

Bij het wetenschappelijk onderwijs wordt het volgende over de bacheloropleiding gezegd in de toelichting: *Voor de wo-bacheloropleiding geldt echter wel een minder scherp arbeidsmarktprofiel dan voor de hbo-bacheloropleiding. Hoewel de wo-bacheloropleiding een kwalificatie is om de arbeidsmarkt te betreden, is de praktijk over het algemeen dat afgestudeerde wo-bachelors doorstuderen om een mastergraad te behalen. Daarom moet ook duidelijk worden gemaakt naar welke masteropleiding de afgestudeerde wo-bachelors kunnen doorstromen en of er een arbeidsmarktbehoefte is aan deze wo-masterafgestudeerden. De arbeidsmarktrelevantie is dus een meer indirecte toets, maar er moet wel een duidelijk perspectief worden geschetst.*

Het houdt in dat de overheid de praktijk volgt en verwacht dat de wo-bachelor niet kan en mag worden afgerekend op de relevantie voor de arbeidsmarkt. Die lijkt er ook niet te zijn, los van de situatie in veel andere landen waar men wel gewoon met een Bachelor van de universiteit aan het werk kan gaan - en dat ook veelal doet.

Het gevolg is dat bij een nieuwe wo-bacheloropleiding de behoefte eraan kan worden onderbouwd met de relevantie van de wo-masteropleidingen die daarop voortbouwen. Hoe moet dat nu met het hebben van een harde knip tussen de Bachelor en de Master, een eigen arbeidsmarktrelevantie voor de Master en een geheel eigen beleid als het gaat om het positioneren van het aanbod aan masteropleidingen?

Het lijkt er eerder op dat het zo is dat er vanuit de Master dient te worden geredeneerd nl. dat als de relevantie daarvan moet worden aangetoond, er vervolgens wo-bacheloropleidingen moeten komen die kunnen zorgdragen voor de instroom daarbij... De overheid ziet dit ook wel in en kan er ook weinig mee – en dus wordt het een indirecte toets, met een bepaald perspectief. Moeilijk dus.

Ad en Bachelor

Maar laten we in dit licht eens kijken naar de Ad en de Bachelor in het hbo. Het gaat daarbij dus om het gegeven dat er twee routes zijn voor het verwerven van de Bachelorgraad: in vier aaneengesloten jaren en in twee stappen via de Ad-graad. Dat is een nieuwe situatie in ons land, al is er uiteraard intussen ervaring opgedaan met beide leerlijnen. Maar sinds dit jaar is de Ad volledig zelfstandig neer te zetten als opleiding, met alle gevolgen en regelingen van dien.

Het is sowieso niet juist om de parallelle leerlijnen te negeren als het gaat om de doelmatigheid. Links- dan wel rechtsom kunnen studenten met de Bachelor de arbeidsmarkt opgaan. Het op zichzelf alleen maar kijken naar de vierjarige route en het effect daarvan op de in- en uitstroom zou een heftige ontkenning zijn van de groeiende flexibiliteit en het meer focussen op het 'levenlang ontwikkelen'.

Het hebben van de twee routes speelt in ieder geval een nadrukkelijke rol bij de volgende situaties:

- Afgestudeerden van de Ad-opleiding stromen direct door naar een programma voor de Bachelor, in het algemeen verwant – maar het kan ook naar andere bacheloropleidingen zijn. Deze studenten tellen mee voor de Bachelor als ze daarvoor slagen dan wel alsnog voor de Ad als dit niet lukt.
- Afgestudeerde Ad'ers zullen voor een deel na een aantal jaren alsnog opgaan voor de Bachelor. Ze zijn dan echter in het algemeen werkzaam op de arbeidsmarkt. Daarmee is deze groep te scharen onder degenen die het doen van een bacheloropleiding als opscholing zien. Wel is het specifieke hieraan dat ze als zij-instromer te beschouwen zijn en nog vaak maar twee jaar behoeven te studeren binnen de bacheloropleiding (met invloed op de rendementen!).

Doelmatigheid Bachelor in samenhang met de Ad

Als het gaat om de macrodoelmatigheid van de Ad dan wel de Bachelor zou je de volgende zaken kunnen aandragen als input voor nadere discussies bij het bepalen van de doelmatigheid van nieuwe bacheloropleidingen – alwaar sprake is van een instroom van personen die een Ad op zak hebben:

- Moet er rekening worden gehouden met deze instroom vanuit de Ad, direct dan wel indirect?
- Dient te worden gemonitord welk percentage van de geslaagde Ad'ers direct doorstroomt?
- Moet bij de aanvraag worden aangegeven op hoeveel instromende Ad'ers men op termijn mikt?
- Moet daarbij een analyse worden gemaakt van de verschillen en overeenkomsten tussen de beroepen die afgestudeerden met de Bachelor kunnen krijgen met de Ad als voorbereiding dan wel met de ongedeelde vierjarige route?

- Is na te gaan hoe Ad'ers die aan het werk gaan, aan opscholing doen via het behalen van certificaten op niveau 6 van het NLQF en op welke wijze en in welke mate ze doorstromen naar een programma voor de bachelorgraad – en hoe ze een alternatieve doelgroep vormen voor vacatures die (ook) openstaan voor afgestudeerde Bachelors?
- Is na te gaan hoe de arbeidsmarkt reageert op het aanbod van zowel Ad'ers als Bachelors bij vacatures voor beroepen op hbo-niveau?
- Op welke wijze zullen werkgevers bijdragen aan het opscholen van degenen die een Ad hebben afgerond en in welke mate kiezen ze voor een private opleiding?
- Is na te gaan in welke mate Ad'ers die aan het werk gaan, opteren voor een deeltijdse dan wel duale variant van de bacheloropleiding?
- Heeft het stellen van een numerus fixus voor de bacheloropleiding effect als veel Ad'ers direct doorstromen voor het behalen van de bachelorgraad?

Gebruik van rendementen bij doelmatigheid is van wezenlijk belang

Bovengenoemde zaken kunnen worden gezien als consequenties van de verdere invoering van de Ad als zelfstandige opleiding. Veel mensen denken bij het opzetten van een nieuwe opleiding aan het aantal instromers, en eigenlijk de CDHO ook. Men vraagt aan de hogeschool hoeveel nieuwe studenten men verwacht, maar men kijkt niet echt naar het aantal afgestudeerden – alsof iedere instromer ook na 2 resp. 4 jaar met een diploma afzwaait. Er wordt in het kader daarvan ook niet gevraagd om een inschatting te maken van de te verwachten rendementen, lettend op wat er bij soortgelijke opleidingen gebruikelijk is.

Met de Ad in beeld worden rendementen ineens veel interessanter en ook relevanter:

- Hoeveel gaan na de Ad door naar de Bachelor?
- Hoeveel stappen na het eerste Ad-leerjaar al over?
- Hoeveel stappen van het eerste bachelorjaar over naar de Ad?
- Hoe lang doen Ad'ers er over om een Bachelor te behalen?
- Is de route via de Ad effectiever dan via de ongedeelde route?

Als de doelmatigheid wordt gezien als het kijken naar kansen op de arbeidsmarkt met een diploma, en als daarbij nadrukkelijk wordt verzocht aan te geven wat de instroom zal zijn (en ook nog wel hoeveel gediplomeerden over een aantal jaren nodig zijn), valt er niet aan te ontkomen dat bovenstaande zaken op een of andere wijze worden meegenomen. Dat kan ook in de statistieken en de systemen waarbij personen worden gevolgd als het gaat om onderwijs en scholing.

Doelmatigheid resterend programma

Een bijzonder element hierbij is de positie van het resterende programma dat Ad'ers krijgen aangeboden om de bachelorgraad te verwerven. Het bijzondere is dat het bedoeld is voor een af te bakenen doelgroep, met het oog op het zetten van een volgende stap binnen het kwalificatieraamwerk.

Bovendien wordt het programma ingezet voor werkenden die met een Ad aan de slag zijn gegaan in allerlei specifieke beroepen en functies die voor het aantonen van de doelmatigheid ervan bij de CDHO zijn gebruikt. Deze personen groeien op die wijze door naar het Bachelorniveau, en daarbij mag worden verwacht dat aan het betreffende programma ook weer duidelijk te benoemen beroepen en functies verbonden zijn.

Anders gezegd, dat resterende programma kan worden onderworpen aan een eigen test rond de doelmatigheid (of noem het desnoods de doelmatigheid van een specifieke en zelfstandig te positioneren afstudeerrichting binnen de bacheloropleiding).

Betekent dit wellicht dat de tijd rijp is voor een discussie over een zelfstandige accreditatie voor dergelijke resterende programma's, als ze verwant zijn met een Ad en twee jaar vragen?

5 Doelmatigheid per variant

Een interessant en eveneens belangrijk aspect van het aanbieden van opleidingen is dat er drie formele varianten zijn: voltijd, deeltijd en duaal. Er zijn geen sluitende definities van deze varianten beschikbaar, maar iedereen weet wel wat je onder zo'n vorm kunt en mag verstaan. Ze bedienen alle drie min of meer een eigen doelgroep, en daarmee ook een deel van de arbeidsmarkt. De diverse groepen studenten bewegen zich anders op weg naar een baan resp. binnen een (loop)-

baan die ze al hebben. Ze reageren ook verschillend op signalen over kansen met een diploma op een hoger niveau.

Daarmee is aldus een bepaalde invloed te constateren op de doelmatigheid voor opleidingen, rekening houdende met het gegeven dat veel van de degenen die aan een opleiding beginnen, pas een redelijk aantal jaren na de eerste concrete gedachten over het opzetten ervan door een hogeschool, die arbeidsmarkt daadwerkelijk gaan betreden.

Het is dan ook niet meer dan logisch dat bij de aanvraag voor een nieuwe opleiding of vestigingsplaats en een verplaatsing moet worden aangegeven voor welke varianten deze aanvraag geldt. Voor elke variant moet een onderbouwing plaatsvinden. Daarmee kan voor de ene variant een positief advies worden uitgebracht en voor een andere niet.

Aanvraag per variant en consequenties

Nu leefde enige tijd geleden bij velen de creatieve gedachte dat deze mogelijkheid ook zou inhouden dat altijd en onder alle omstandigheden per variant een aanvraag dient te worden ingediend. Die gedachte werd ingegeven door het standpunt van de overheid dat als een aanvraag voor een variant wordt afgewezen (zoals hierboven gemeld), er niet meer automatisch op basis van de wel gestarte variant een of meerdere jaren later toch met die variant mag worden begonnen. Er dient in dat geval namelijk opnieuw langs de CHDO te worden gegaan met die eerder afgewezen variant.

De nieuwe regeling hierop doornemende, valt een aantal zaken op. Vooral is het zo dat er geen helderheid op dit punt wordt geschonken, eerder meer duisternis. We lopen de uitspraken na over de aanvraag per variant en de eventuele rechten om later gewoon te kunnen starten met varianten die 'meeliften' op een goedgekeurde variant (zonder zelf te zijn beoordeeld).

1. In de toelichting is de regeling meteen heel duidelijk over het uitbreiden van het aanbod aan varianten zonder tussenkomst van de CDHO: *"Mutaties die (nagenoeg) geen invloed hebben op dit geheel, kunnen vrij doorgevoerd worden door de instelling. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om mutaties als de uitbreiding van een bestaande opleiding met een nieuwe opleidingsvorm (voltijds, deeltijd of duaal)."*

Als je dit zo leest, ziet de CDHO kennelijk geen enkel verschil tussen de effecten van de diverse varianten op de doelmatigheid! Als argument wordt gebruikt dat het gaat om een mutatie die 'nagenoeg' geen invloed heeft op het aanbod. Opmerkelijk en niet te begrijpen. Is dan wel echt helemaal duidelijk wat onder 'nagenoeg' moet worden verstaan, in kwantitatieve (of kwalitatieve) zin?

De vraag is of dit standpunt valt te rijmen met het moeten indienen van aanvragen per variant en het ook kunnen af- en toewijzen van verschillende varianten per opleiding.

2. Vervolgens komen we de volgende passage tegen: *"Artikel 6.2, derde lid van de WHW geeft de Minister de mogelijkheid om de instemming te beperken onder een bepaalde voorwaarde. Een voorbeeld hiervan is het verzorgen van een voltijdse, deeltijdse of duale opleiding"*. Dat is toch ook als zodanig een duidelijk standpunt van onze wetgever.

Het houdt in dat bij een aanvraag via de CDHO de instemming wel is in te perken. Maar het is niet duidelijk of dit van doen heeft met een besluit over de situatie waarbij het niet toegestaan is om later bij een uitbreiding van het aanbod aan varianten geen enkele formele procedure te doorlopen en de instemming door de overheid derhalve niet eens kan worden onthouden.

Uiteraard zal er later op een moment de NVAO langskomen voor een her-accreditatie, maar de NVAO heeft als zodanig niet de bevoegdheid om de licentie voor een variant af te nemen op basis van ondoelmatigheid.

3. Om vervolgens nog eens te benadrukken dat er echt best per variant iets aan de hand kan zijn op de arbeidsmarkt, leidend tot het bezien van de doelmatigheid ervan, wordt in de toelichting de volgende handreiking gedaan aan hogescholen die op basis van kwalitatieve bewegingen een aanvraag willen doen voor een deeltijdse opleiding (niet voor duaal... en zeker niet voor voltijd): *"Beroepen veranderen steeds sneller en een hoger opleidingsniveau is hierbij soms noodzakelijk. Indien er bij een aanvraag overwegend sprake is van een opscholingsbehoefte in het veld in verband met een veranderende of nieuwe (toekomstige) functie, dan kan dit als voldoende worden beschouwd voor het criterium arbeidsmarktbehoefte. In eerste instantie kan de arbeidsmarktbehoefte zich immers uiten in opscholing van personen die de 'oude' functie uitoefenen. In de toekomst zullen echter waarschijnlijk nieuwe studenten moeten worden opge-*

leid voor de uitoefening van de nieuwe functie. Indien een positief besluit wordt genomen voor een opleiding waar in eerste instantie voornamelijk behoefte zal zijn aan opscholing van zittende personeel (en niet zozeer aan nieuwe instroom), zal dit besluit in de regel beperkt worden tot deeltijd”.

Er is van alles te zeggen over hetgeen hier wordt gesteld over bewegingen op de arbeidsmarkt en de onderbouwing van een aanvraag, maar daar komen we later nog op terug. Het gaat erom dat de CDHO kan voorschrijven dat een dergelijke beweging alleen maar mag worden toegepast op een deeltijdse variant – dus als de variant voor werkenden en dergelijke doelgroepen.

Hiermee wordt nog maar eens aangetoond dat de overheid voor de duale variant in de wet- en regelgeving uitgaat van de doelgroep jongeren en starters op de arbeidsmarkt. Er zijn ook duale vormen voor werkenden, los van feit dat die alleen passen bij specifieke groepen, maar waarom wordt daarover niet iets gezegd?

4. Na deze positieve handreiking volgt echter een opmerkelijke toevoeging: *“Als de arbeidsmarktbehoefte zich in de toekomst uitbreidt naar nieuwe instroom, kan de instelling te zijner tijd een aanvraag doen voor de voltijdvariant”*. Als we deze voorwaarde goed begrijpen, betekent dit:
 - Als er met dezelfde argumenten gelijktijdig een aanvraag voor de voltijdse variant wordt gedaan, wordt deze afgewezen;
 - Als alleen de deeltijdse variant wordt aangevraagd, wordt bij de toekenning een aanvullend besluit genomen en gecommuniceerd nl. dat de hogeschool niet automatisch na de start met de deeltijdse variant kan volstaan met een aanpassing van het CROHO om ook de voltijdse (en duale, niet te vergeten...) variant in de markt te zetten.
5. Zoals gezegd komen we nog inhoudelijk op dit standpunt terug, gelet op bewegingen op de arbeidsmarkt, maar wat mag verstaan onder ‘in de toekomst’? Hoeveel jaren is dat na de aanvraag voor de deeltijdse variant, en wat betekent ‘te zijner tijd’? Is dat als nadrukkelijk kan worden geconstateerd dat er (voldoende) vacatures worden gemeld of dat de arbeidsmarktvoorspellingen wijzen op het ontstaan ervan?
6. Hinkt de overheid hier eigenlijk niet op twee benen en daarbij passende gedachten? Men wil graag de doelmatigheid zo goed mogelijk afstemmen op doelgroepen, een argument om het doen van een aanvraag per variant te stimuleren. Daarnaast wil men kennelijk voorkomen dat voltijdse varianten ‘meeliften’ op deeltijdse ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, zodanig dat daarmee strategisch gedrag kan worden afgestraft. Maar hoe hiermee om te gaan als het omgekeerde geldt: er is een specifieke behoefte aan jongeren via de voltijdse variant en hoe blokkeer je dan de deeltijdse variant?
7. Overigens kunnen jongeren zich steeds meer inschrijven bij deeltijdse opleidingen... Je kunt je afvragen of zij daarvoor een doelgroep vormen, en eerder thuishoren in een duale opleiding. Maar over de duale variant wordt niets gezegd. Dus, als deeltijd wel mag, voltijd niet... dan maar starten met de duale variant!

Argumenten goedkeuren deeltijd en opscholing

Het kan geen kwaad om toch nog wat verder in te zoomen op de specifieke regeling voor deeltijdse opleidingen die een goedkeuring kunnen krijgen als het om opscholing gaat. Dat houdt dus in dat er een specifieke uitzondering te maken is voor het goedkeuren van deeltijdse opleidingen als de arbeidsmarktbehoefte puur wordt onderbouwd met de noodzaak om een goed te identificeren groep op te scholen binnen hun specifieke werkveld naar een hoger niveau (4 naar 5, 5 naar 6, dan wel 6 naar 7). Zolang dat proces gaande is d.w.z. gedurende de periode dat deze werkenden die opleiding volgen, mogen er geen voltijdse varianten worden aangevraagd en goedgekeurd. Als reden daarvoor wordt aangevoerd dat er geen jongeren mogen worden opgeleid die in de tussentijd ook op die nieuwe vacatures zouden kunnen gaan solliciteren.

Daarbij is een aantal inhoudelijke vragen te stellen. Maar het is ook goed om ons met z'n allen te realiseren dat deeltijd simpelweg in principe is gericht op het opscholen van werkenden. De deeltijdse aanvragen werden en worden hierop nu juist altijd al beoordeeld. Het argument is dat deze studenten al op een plek zitten in het werkveld en dat ze ‘dus’ na het afronden van de opleiding op een hoger niveau dan ze innamen bij de start van de studie, toch niemand ‘verdringen’. Dat is een wat opmerkelijke redenering, omdat er wel een plek (vacature) moet zijn op dat hogere niveau. Ja, als het binnen hetzelfde bedrijf is, zal die garantie wel kunnen worden afgegeven – al lijkt de formele

opleiding dan al snel op een bedrijfsopleiding. Maar als de opleiding niet verwant is aan de functie of gericht is op een andere sector van de arbeidsmarkt, zal de gediplomeerde gewoon mee moeten draaien in het 'sollicitatiecircuit'. Ook laten ze een plek achter en het is maar de vraag of die weer wordt opgevuld en zo ja, op welke wijze en met welke opleiding. De beweging naar een niveau hoger is geen rechtvaardiging voor de doelmatigheid van de aanvraag in deeltijd voor een bepaalde nieuwe opleiding.

Dergelijke kanttekeningen kunnen derhalve ook worden geplaatst bij deze specifieke deeltijdse aanvraag, dus in combinatie met een 'verbod' op een voltijdse variant (en duaal, nemen we aan):

- Is vast te stellen waar deze doelgroep zich bevindt?
- Gaan deze werkenden ook de opleiding volgen?
- Is het mogelijk om gebruik te maken van certificaten?
- Is in beeld te brengen of de bezitters van een diploma ook buiten de werkveldsector aan de slag zullen gaan?
- Wanneer gaan ze de opleiding volgen?
- Is een Ad dan eerder geschikt... of een Bachelor voor degenen die al een Ad bezitten (dus alleen het resterend programma)?
- Is het zeker dat ze ook na die opleiding werk vinden op dat niveau?
- Is aan te geven of de arbeidsmarkt na 4 resp. 6 jaren (Ad dan wel Bachelor) nog wel die opscholing nodig heeft (die periode beslaat: ontwikkelen, aanvragen en gaan verzorgen)?
- Zullen de oude en nieuwe functies en beroepen mogelijk gewoon naast elkaar blijven bestaan met een aantal aanpassingen (wetende dat een Ad best onderdelen op niveau 6 kan omvatten)?

En:

- Wanneer is helder wanneer de voltijdse (en duale) variant mag worden gestart?
- En is dus vast te stellen wanneer die variant kan worden aangevraagd?

Is het eigenlijk niet gewoon veel beter om opscholing te beschouwen als een vorm van 'levenlang leren en ontwikkelen'? Is het misschien handiger om dit aan de markt over te laten, bijvoorbeeld via afstudeerrichtingen binnen bestaande opleidingen (die toch al zijn geactualiseerd) dan wel via aanvullende bedrijfsopleidingen?

Ook is het opscholen voor een deel van de betrokkenen een soort 'sluipend' proces, door het volgen van trainingen, cursussen, in-company-scholing (denk aan de Bedrijfsacademies) en 'leren op de werkplek'. Daarbij kan op termijn de behoefte ontstaan aan een formele opleiding, ook als er vacatures gaan ontstaan, om uiteenlopende redenen. Niet alle vacatures kunnen via opscholing worden ingevuld en daarmee zijn er baanopeningen voor jongeren. Ook kunnen zij worden binnengehaald op een lager niveau en worden 'klaargestoomd' voor het werk via maatwerktrajecten.

6 Associate degree met mbo samen

In de regeling wordt ook ingegaan op de mogelijkheid waarbij de Ad-opleiding op een mbo-locatie wordt aangeboden, in een andere vestigingsplaats dan waar de hogeschool een locatie heeft. De mogelijkheden die in de wet staan, worden daarbij verder uitgewerkt en toegelicht.

Het is niet meer dan logisch dat de formulering in de WHW wordt overgenomen, met alle gevolgen van dien. Een jaar geleden alweer hebben we in LeiDocument aangetoond dat de bedoeling van de wet wel voor iedereen duidelijk is maar dat de formulering in het artikel nu net het tegenovergestelde uitdrukt. Juridisch gezien dus een fout, maar als men meent dat er 'geen bloed uit kan vloeien' en er geen aanpassing nodig is, dan is dat maar zo.

Maar nu lopen we tegen dezelfde bezwaren aan, als het gaat om de formulering die men gebruikt. Daarmee menen we toch de ruimte in dit nummer te moeten nemen om een en ander op een rijtje te zetten.

MBO en Ad verzorgen...

Een van de andere, toch zwaarwegende redenen is dat uit vragen die we kregen, naar voren kwam dat mbo-instellingen van mening kunnen zijn op basis van de wet, deze regeling en de toelichting erop, dat ze vanaf nu ook Ad-opleidingen mogen aanbieden. Dat alleen de afstudeerfase en het afsluitend examen door de hogeschool moeten worden gedaan, is dan nog wel te regelen – zo denkt men. In het convenant dat de VH en de MBO Raad begin juli rond de Ad-opleiding hebben

gesloten, wordt in een bijlage dit misverstand voor een groot deel weggenomen, maar deze regeling is nu eenmaal wel een stuk van de overheid – en die mening telt zwaar.

De regels

Eerst nog even de wet- en regelgeving:

1. *Onze Minister kan op aanvraag van een instellingsbestuur goedkeuren dat een deel van een associate degree-opleiding wordt uitgevoerd door een instelling als bedoeld in artikel 1.1.1, onderdeel b, van de Wet educatie en beroepsonderwijs dan wel een andere instelling voor beroepsonderwijs als bedoeld in artikel 1.4.1 van die wet.*
2. *Indien Onze Minister goedkeuring als bedoeld in het eerst lid verleent, wordt ten minste de helft van de associate degree-opleiding, waaronder in ieder geval de afstudeerfase en het afsluitend examen, verzorgd door de instelling voor hoger onderwijs. Op verzoek van het instellingsbestuur kan Onze Minister in bijzondere gevallen toestaan dat minder dan de helft van een dergelijke opleiding, met uitzondering van de afstudeerfase en het afsluitend examen, door de instelling voor hoger onderwijs wordt verzorgd.*
3. *Voor zover de associate degree-opleiding wordt uitgevoerd door een andere instelling voor beroepsonderwijs als bedoeld in artikel 1.4.1 van de Wet educatie en beroepsonderwijs is artikel 7.34, vijfde lid, van overeenkomstige toepassing.*

Om te beginnen:

- Het gaat er dus om dat de mbo-locatie zich in een andere gemeente bevindt als die van de hogeschool. Als beide locaties in dezelfde gemeente zijn, zal de overheid nergens naar omzien bij de doelmatigheid (al zal de NVAO bij een her-accreditatie ook kijken naar het team dat de Ad-opleiding verzorgt, maar ieder lid daarvan is gewoon in dienst van de hogeschool...). Dit aspect van de locatie staat er niet, maar... men weet wat er wordt bedoeld.
- In hetzelfde artikel worden verschillende begrippen gebruikt: 'uitvoeren' en 'verzorgen'. Die omissie is er in juli vorig jaar ingeslopen toen in alle haast de wet door het parlement moest, gelet op het aantreden van een nieuw kabinet. In beide gevallen is er sprake van een verkeerd begrip aangezien de gehele Ad-opleiding met de volle aantal studiepunten onder verantwoordelijkheid valt van de hogeschool. Degenen die de opleidingen verzorgen/uitvoeren maken daarmee deel uit van het hbo-team (zie verderop voor de twee constructies die daarbij gebruikelijk zijn).

Er dient in de wet te staan, bijvoorbeeld in lid 1: 'wordt uitgevoerd op een locatie van een instelling...' en in lid 2: 'wordt ten minste de helft (...), verzorgd op een locatie van de instelling voor hoger onderwijs'. Overigens mag 'uitgevoerd' resp. 'verzorgd' worden vervangen door 'aangeboden'.

Het gaat er dus om dat in formele zin de Ad-opleiding in z'n geheel door de hogeschool wordt verzorgd dan wel uitgevoerd – en in dit geval verspreid wordt aangeboden op twee locaties, op een mbo- en een hbo-locatie, bij ieder voor een bepaald deel.

4. Het taalkundige waarnaar hierboven wordt verwezen (en eigenlijk dus LeiDocument van vorig jaar), heeft te maken met de formulering in lid 2: "*Indien Onze Minister goedkeuring als bedoeld in het eerst lid verleent, wordt ten minste de helft van de associate degree-opleiding, waaronder in ieder geval de afstudeerfase en het afsluitend examen, verzorgd door de instelling voor hoger onderwijs. Op verzoek van het instellingsbestuur kan Onze Minister in bijzondere gevallen toestaan dat minder dan de helft van een dergelijke opleiding, met uitzondering van de afstudeerfase en het afsluitend examen, door de instelling voor hoger onderwijs wordt verzorgd*".

Ten eerste het gebruik van het begrip 'verzorgd'. Ten tweede is nergens in de wetgeving een omschrijving van het begrip 'afstudeerfase' te vinden. Ten derde klopt het zinsdeel: *minder dan de helft van een dergelijke opleiding, met uitzondering van de afstudeerfase en het afsluitend examen...* niet. Er dient te staan: *met inbegrip van*.

Maar mogelijk wordt bedoeld: Neem de Ad-opleiding, trek daar de studiepunten voor de afstudeerfase en het afsluitend examen vanaf – en neem vervolgens minder dan de helft van het resterende aantal studiepunten. Of ook kan: Op de hbo-locatie wordt minder dan de helft van de Ad-opleiding aangeboden, maar daaronder bevinden zich in ieder geval als onderdelen de afstudeerfase en het afsluitend examen.

5. In lid 3 staat: *Voor zover de associate degree-opleiding wordt...* Uiteraard moet dit zijn: *Voor zover het betreffende deel van de associate degree-opleiding, zoals bedoeld in lid 2, wordt...*

Dan gaan we kijken wat in deze regeling staat, en hebben we het dus niet meer over het taalgebruik en slordige formuleringen.

Relatie met doelmatigheid

Van belang is dat dit deel van de regeling betrekking heeft op de doelmatigheid van een opleiding, zoals de Ad. Daaruit vloeit automatisch voort voor deze situatie, met het mbo aan boord, dat de mbo-instelling zich buiten de hbo-vestigingsplaats (gemeente) bevindt. Want nogmaals, we nemen niet aan dat als een hogeschool voor een Ad-opleiding mensen inhuurt of naar zich laat detacheren vanuit een mbo-instelling in de eigen gemeente, het bestuur van mening is dat om die reden in de aanvraag melding daarvan behoeft te worden gedaan – en dus die aparte beoordeling dient te ondergaan (de Ad is nieuw, en meteen vanaf het begin te geven in samenwerking met een mbo-instelling). Dat moet alleen als de mbo-locatie als zodanig 'elders' is gesitueerd.

Wat wel cruciaal is, is het verschil in uitwerking tussen de situatie in lid 1: *maximaal de helft op de mbo-locatie*, en in lid 2: *meer dan de helft elders*, en het effect op het meten van de doelmatigheid van de Ad-opleiding. Het ligt voor de hand om daarbij uit te gaan van de locatie van de hogeschool, dus de vestigingsplaats. Natuurlijk wordt gekeken naar het landelijke aanbod, maar ook de regionale behoefte wordt meegenomen – gemeten vanuit die gemeente (want of je in Groningen iets start is toch wat anders dan een aanvraag doen vanuit Roosendaal, zeker met een stevige mbo-instroom).

Er zijn eigenlijk drie scenario's te schetsen – en we geven hier aan wat in elk geval een punt is voor de CDHO om over na te denken, maar ook voor de hogeschool die erbij betrokken is.

- De gehele Ad-opleiding wordt in gemeente X aangeboden. Er doen wel mbo-instellingen mee, maar die zitten in dezelfde gemeente.
De CDHO gaat dus gewoon uit van een aanbod aan afgestudeerden vanuit deze gemeente. Er zullen wel studenten buiten de gemeente wonen en gaan werken, maar in principe mag je deze groep tot de regio rekenen.
- De Ad-opleiding wordt verzorgd in gemeente X. Echter, maximaal de helft wordt aangeboden op een mbo-locatie in gemeente Y. De 'hoofd fase' van de Ad-opleiding zal in dat geval worden verzorgd in gemeente X, en daar studeert men ook af.
De CDHO mag ook hierbij uitgaan van een oordeel over de doelmatigheid vanuit gemeente X. Studenten zullen mogelijk het eerste jaar in de regio van gemeente Y wonen en dat ook blijven doen als X en Y niet al te ver van elkaar vandaan liggen. Is de afstand tussen X en Y relatief groot, kunnen studenten gaan verhuizen – of zal gebruik worden gemaakt van vormen van afstandsonderwijs (blended learning). Maar al met al geen dwingende reden om niet uit te gaan van X als plek waar vandaan de afgestudeerden zich 'verspreiden' over de regio en het land.
- De Ad-opleiding wordt aangeboden door de hogeschool, gevestigd in gemeente X. Maar nu is het zo dat meer dan de helft van het programma wordt verzorgd op een mbo-locatie in gemeente Y. Het afstuderen en het afsluitend examen vallen dan nog wel onder onderwijs dat wordt verzorgd vanuit gemeente X. Het kan daarbij gaan om eenheden met een beperkte omvang en tevens om zaken die niet fysiek gevolgd dienen te worden op de hbo-locatie in X (een opdracht, een project - en het afsluitend examen kan een administratieve procedure zijn).
De CDHO zal in dit geval wel aan de bak moeten om te kunnen beoordelen wat dit betekent voor de doelmatigheid. Het ligt voor de hand dat de studenten de gehele Ad-opleiding doen vanuit de gemeente Y en de regio daarvan. Ze studeren daar ook af d.w.z. ze gaan vanuit gemeente Y en de betreffende regio op zoek naar een baan.
Het betekent dus dat bij de aanvraag van een dergelijke Ad-opleiding niet wordt gekeken naar doelmatigheid vanuit gemeente X maar vanuit gemeente Y. Als X en Y in elkaars regio liggen, hoeft het geen verschil te maken. Maar als de afstand tussen X en Y groot is, mede als het gaat om de kansen op een baan, moet de CDHO de regio rond Y zwaarder kunnen meewegen dat wat er in de regio rond X gebeurt.
Vraag: Is dit meegenomen in de regeling en de uitwerking ervan? We hebben het vermoeden dat dit niet het geval is.

Regeling en voortzetting na Ad op RAC-locatie mogelijk

Dat laatste punt is interessant voor een RAC, waarbij de vestiging een geheel eigen gemeente betreft, dus het in die zin geen 'eigen' locatie is voor het hbo of mbo. Het kan namelijk zo zijn dat de hogeschool in gemeente X de Ad wil aanbieden maar ook in de gemeente waar de RAC staat. Er zal dan door de CDHO naar beide regio's moeten worden gekeken.

Overigens is het zonder meer van belang te weten wat de invloed is van het aanbod van Ad's via dergelijke RAC's als de studenten na het afstuderen de Bachelor willen gaan doen. En om te kijken naar het effect ervan als deze voortzetting alleen maar mogelijk is op een hbo-locatie 'ver weg'. Er kan in zo'n geval door de hogeschool worden besloten het resterende bachelorprogramma ook maar op de RAC-locatie aan te gaan bieden. Dat besluit houdt een aanvraag bij de CDHO in voor het verzorgen van een tweejarige afstudeerrichting (zo zullen we het aanvullend programma maar noemen, gelet op de begrippen in de doelmatigheidsregeling...) van de opleiding vanuit de reguliere hbo-locatie op de RAC-locatie. Dat betekent dat de doelmatigheid voor dat deel van de bacheloropleiding wordt bekeken op die locatie. Maar het biedt ook de opening om als RAC op de eigen vestiging een op de Ad voortbouwend resterend bachelorprogramma te verzorgen!

Verzorgen en uitvoeren... formats A en B

Daarnaast is ook van belang in te gaan op het 'misverstand' dat voortvloeit uit de formulering met 'verzorgen' en 'uitvoeren', als het gaat om de inzet van personeel dat een hoofdaanstelling heeft bij een mbo-instelling en op de locatie aldaar.

Het is zo, maar dat weet men ook heel goed, dat onder alle omstandigheden alleen de hogeschool kan worden aangesproken op het verzorgen van de Ad-opleiding. Het niveau, de kwaliteit en alle andere zaken die bij een accreditatie onder de loep worden genomen, worden door de NVAO (en de overheid, de inspectie) bekeken door de hbo-bril. Dat er gebruik wordt gemaakt van een mbo-locatie en van docenten die mogelijk elders een hoofdbaan hebben, is geen probleem, maar alles moet door de hogeschool worden afgedekt.

Op basis van de ervaringen die in het verleden zijn opgedaan, zijn er twee constructies als het gaat om het invullen van de 'verzorging' van de Ad-opleiding op een mbo-locatie. Het is aan de hogeschool om daarin keuzes te maken. Daarbij zal format B vooral interessant zijn als de mbo-locatie zich op een behoorlijke afstand van de hbo-locatie bevindt.

De eis dat op zo'n locatie alle zakelijke arrangementen op basis van de hbo-eisen 'piekfijn op orde moeten zijn' onder streng hbo-toezicht, is wel komen te vervallen, maar het is toch de hogeschool die over alles verantwoording moet afleggen. (We komen op de eisen rond kwaliteit zoals in deze regeling wordt vermeld, later nog apart terug.)

- **Format A:**

Het betreft de constructie waarin de hogeschool op en vanuit de eigen locatie alles zelf regelt, maar wel gebruik maakt van personeel van een of meer mbo-instellingen. Dat wil zeggen dat voor het verzorgen van de Ad-opleiding met degenen die vanuit het mbo worden gevraagd, een individuele arbeidsovereenkomst wordt gemaakt. Het management van de mbo-instelling heeft er weet van, maar is niet verantwoordelijk voor de inzet van de betrokken persoon. Wel kan worden bekeken of het in overuren gaat of binnen de mbo-baan; in dat laatste geval maakt deze persoon hierover afspraken met zijn/haar management, onder meer over de situatie waarbij de aanstelling bij de Ad-opleiding vervalt en er een soort terugkeergarantie binnen het mbo bestaat. Dit kan overigens ook uitmonden in een persoonlijke vorm van detachering vanuit het mbo naar het hbo, dus specifiek voor die persoon geregeld.

- **Format B:**

Er is sprake van een mbo-locatie buiten de hbo-vestigingsplaats, en vooral zodanig dat een substantieel deel van de Ad-opleiding aldaar wordt verzorgd - 50% of minder, meer dan de helft, of zelfs helemaal, dus een nieuwe vestigingsplaats, zoals een RAC waar de hogeschool niet zit en wel allerlei mbo-instellingen in de regio te vinden zijn.

In dat geval wordt er een overkoepelende overeenkomst met een mbo-instelling gesloten, aangezien niet kan volstaan met individuele detacheringen en het aannemen van mensen die 'toevallig' bij een mbo-instelling werken.

De overeenkomst houdt in dat de hogeschool een aantal taken formuleert die door de mbo-instelling wordt ingevuld. Het is een raamovereenkomst om ervoor te zorgen dat 'ter plekke' een mbo-team wordt ingezet. Het management van de mbo-instelling verbindt zich daarmee,

om ervoor te zorgen dat het juiste personeel beschikbaar is. Dus geen individuele contracten maar een collectief arrangement. Dat wil zeggen dat als iemand wegvalt, hij of zij onder de regie van de mbo-instelling wordt vervangen, gelet op de afspraken.

Nogmaals, uiteindelijk valt iedereen die daadwerkelijk iets doet voor de Ad-opleiding, onder het regime van de hogeschool en is via deze constructie 'erbij in dienst'. De volledige betaling wordt gedaan aan de mbo-instelling, als vergoeding voor deze algemene detachering.

Zoals al gemeld, is er ook sprake van een relatie hiervan met het weglaten van de eis dat alle fysieke voorzieningen er ook echt zijn als een hogeschool een vestigingsplaats heeft ver weg van de reguliere hbo-locatie. In het geval van een mbo-locatie mogen die zaken aanwezig worden verondersteld, op basis van de overeenkomsten zoals hierboven beschreven. Echter, als het zou gaan om een bedrijventerrein, een locatie binnen een bedrijf of zelfs een private Business Academy, is het toch wel de vraag of dit allemaal wel in orde zal zijn, in structurele zin. In dat geval zal de NVAO een oordeel kunnen vellen.

Ook voor private aanbieders

Er is vervolgens een opmerkelijk punt als het gaat om het aanbieden van een Ad-opleiding op een mbo-locatie nl. dat het artikel ook geldt voor een niet-bekostigde hogeschool. Opmerkelijk aangezien de doelmatigheid mede te maken heeft met het laten bekostigen van een opleiding, en dat is in dit geval 'nicht im Frage'.

We kunnen ons niet voorstellen dat hierbij wordt gedacht aan een constructie waarbij zowel de hogeschool als de mbo-instelling niet-bekostigd zijn. Zij hebben beide het recht om zich overal te vestigen en de opleiding voor eigen rekening aan te bieden. Bovendien kan de hogeschool zonder al te veel problemen de mbo-locatie tot hbo-locatie benoemen. Tenzij... er allerlei nieuwe regelingen in de pijplijn zitten, om dit ook aan te passen – maar dat is een kwestie van afwachten.

Het interessante is natuurlijk dat bekostigde hogescholen bij de aanvraag moeten aangeven hoeveel afgestudeerden (of eigenlijk: mensen die op een bepaald niveau een opleiding doen, en dan ook best slechts een paar certificaten ervan niet hebben behaald...) in de regio worden opgeleid aan private instellingen. Dat die informatie nu nog lastig is te achterhalen, doet daar niets aan af, voor de overheid.

We vermoeden dat dit punt – zoals het in de toelichting staat: '*Dit artikel is van overeenkomstige toepassing op een associate degree-opleiding die wordt verzorgd door een rechtspersoon voor hoger onderwijs als bedoeld in artikel 1.1 onder aa van de wet.*' – is ingegeven door het kunnen gaan aanbieden van een Ad-opleiding door een combinatie van een bekostigde en een private instelling. Er zijn al plannen in die richting ontwikkeld, waarbij het voor een private hogeschool interessant kan zijn een deel van de Ad-opleiding op een bekostigde mbo-instelling te laten verzorgen. Daarmee zou de overstap naar het resterende deel van de Ad, ook privaat verzorgd en met allerlei kansen voor een flexibele vormgeving (certificaten, verspreid over langere tijd, enz.) een stuk gemakkelijker worden.

Omdat in zo'n geval de private hogeschool niet onder deze regeling valt (zoals bij eerdere regelingen) en de mbo-instelling daar ook niets mee te maken heeft, zou deze constructie onder de radar van de CDHO blijven. Toch wil men kennelijk hierop een vorm van toezicht hebben.

De vorm waarbij een bekostigde hogeschool een deel van de Ad wil hebben op de locatie van een private mbo-instelling, is ook mogelijk. Maar als dat deel bekostigd zou moeten worden, is er simpelweg sprake van een nieuwe vestigingsplaats. Daarbij kan dus door de betrokken hogeschool worden verwezen naar de steun vanuit die private mbo-instelling, maar de NVAO zal hier normaal mee omgaan, net als bij andere gevallen.

Dat een bekostigde hogeschool een mooi aanbod heeft voor private mbo-instellingen die een aantal certificaten aanbiedt bovenop niveau 4, om daarmee vrijstellingen voor het eerste leerjaar van de Ad te verdienen (en dus de Ad in een jaar te kunnen afronden), moeten we dan maar gewoon zien als marktwerking...

PS

Hierbij voor de volledigheid de tekst die we vorig jaar hebben voorgesteld voor het betreffende artikel. Simpel, helder en overzichtelijk – alles bij elkaar in een zin.

Onze Minister kan op aanvraag van een instellingsbestuur goedkeuren dat een deel van een associate degree-opleiding, niet betrekking hebbende op de afstudeerfase en het afsluitend examen, **buiten de eigen vestigingsplaats** wordt **verzorgd in samenwerking met en op een locatie van** een instelling als bedoeld in artikel 1.1.1, onderdeel b, **dan wel** artikel 1.4.1 van de Wet educatie en beroeps onderwijs

7 Duale opleidingen: Opmerkelijke zaken

In dit nummer is onder meer ingegaan op een mogelijkheid die het aanvragen per variant met zich kan meebrengen nl. kijken naar de doelmatigheid per variant. Dat levert een wat verwarrend beeld op, zo is gebleken uit die analyse.

We willen evenwel verder ingaan op de duale variant. Het lijkt erop dat deze variant is ondergesneeuwd in de verdere doordenking van de mogelijkheden om met deze nieuwe regeling iets te doen met voltijd en deeltijd. Daarvan geven we een aantal voorbeelden, na eerst nog eens te zijn ingegaan op wat we nu eigenlijk onder deze varianten kunnen verstaan. Echte definities staan niet in de wet, en dat maakt bepaalde discussies toch wel erg lastig.

Vormen

We hebben drie varianten, formats, voor het inrichten van een opleiding. In het algemeen wordt daarbij gedacht aan, kort door de bocht:

1. Voltijd = 5 dagen beschikbaar voor onderwijs.
2. Deeltijd = avonden, zaterdag en andere vrije momenten beschikbaar voor onderwijs, naast een baan, het zoeken van werk, het bezig zijn als zzp'er, niet per se passend bij die baan en ook niet altijd noodzakelijk.
3. Duaal = combineren van werken en studeren, in een bepaalde vormgeving, nader te bepalen, en afhankelijk van de opleiding en de mogelijkheden om een werkring te hebben.

We komen er nog op terug maar er zijn 'tig' mogelijkheden voor de vormgeving van een duale opleiding. Het kan voor de gehele opleiding gelden, maar ook voor een beperkt deel ervan.

Of een andere poging:

1. Voltijd = onderwijs voor jongeren, veelal rechtstreeks doorstromend vanuit mbo, havo of vwo.
2. Deeltijd = onderwijs voor ouderen, later instromend, ook voor bij-, op- en nascholing - of te zien als tweede-kansonderwijs.
3. Duaal = onderwijs voor degenen die niet de gehele studie in de schoolbanken willen doen (los van stages en projecten e.d.) en de mogelijkheid hebben om studie en werk te combineren zodat de leeruitkomsten op de werkplek en op school kunnen worden behaald, in een bepaalde verhouding tot elkaar.

De geschiedenis heeft geleerd dat duaal is ontstaan als alternatief van voltijd, voor jongeren die niet de gehele studie in de klas willen zitten en die eigenlijk al snel een baan willen hebben.

Of misschien wel:

1. Voltijd = 28 studie-uren (studiebelasting) per studiepunt – formeel gesproken – in de praktijk ligt het anders...
2. Deeltijd = rond de 18 studie-uren per studiepunt – praktisch gesproken – formeel ook 28 per punt – maar fysiek gezien is naast een baan (volledig) een inzet plegen van 40 uren per week onmogelijk...
3. Duaal = 28 studie-uren per punt, uitgaande van een variant op voltijd – en veel minder uren per punt als je duaal voor werkenden hebt, mede afhankelijk van de concrete en structurele mogelijkheid om werkuren ter beschikking te hebben voor de daarvoor in aanmerking komende onderdelen van de studie...

Dit laatste rond duaal heeft allemaal te maken met de insteek die in de wetgeving wordt gemaakt, als zijnde een spin-off van voltijd. Iemand die al een volledige baan heeft, zal bijvoorbeeld bij een duale bacheloropleiding voor een periode van vier jaren afspraken moeten kunnen maken met de werkgever om een deel van de baan (volledig betaald) in dienst te stellen van de studie, samen met de eisen die worden gesteld aan de werkplek qua te behalen competenties en leeruitkomsten.

Vervolgens kun je kijken naar de mogelijkheden om een duale variant in te richten. We geven hier een paar ervan, kijkend naar een bacheloropleiding:

1. De gehele studie op basis van een combinatie van werken en leren, dus een contract tussen student/werknemer, hogeschool en werkgever voor alle onderdelen die in het programma zijn opgenomen.
2. Het eerste jaar voltijds ingericht (geen contract), de rest van de studie duaal (contract).
3. De eerste twee jaren voltijds, de laatste twee jaren duaal.
4. Het eerste jaar voltijd, tweede jaar duaal, derde jaar deeltijds ingericht, vierde jaar duaal.
5. De eerste drie jaren duaal, het laatste jaar deeltijds ingericht.
6. Het eerste jaar voltijd, daaraan om en om een semester werken en studeren.

Zo zijn er allerlei vormgevingen te bedenken die allemaal vallen onder het begrip 'duale inrichting van een opleiding'. Kortweg zou je kunnen zeggen: Als minimaal 1 studiepunt wordt gekoppeld aan een onderwijseenheid met tripartite contract, kan de opleiding reeds duaal worden genoemd.

Het is niet noodzakelijk, maar het is denkbaar dat voor het gemak de overheid een keer gaat besluiten om opleidingen waarbij een deel (1 of meer punten, of misschien met een minimum van – zeg – 30 punten) op basis van een duaal contract wordt gedaan, als formeel duaal te bestempelen. Duale opleidingen vallen nu eenmaal onder andere regelingen dan deeltijdse, en 'schurken' tegen voltijd aan.

Waarom deze uitgebreide inleiding? Laten we eens kijken naar een aantal passages uit deze regeling en de toelichting.

Artikel 3. Betekenis gedeelte van een opleiding

1. *Onder een gedeelte van een opleiding als bedoeld in artikel 7.17, tweede lid, van de wet wordt begrepen:*
 - a. ...
 - b. ...
 - c. *het gedeelte van de opleiding dat meer dan een derde van de gehele studielast van de opleiding, inclusief stages en afstudeerprojecten, omvat;*
 - d. ...
2. *De in het eerste lid, onderdelen c en d, genoemde norm heeft geen betrekking op:*
 - a. *het beroepsuitoefeningsdeel van een duaal ingerichte opleiding dat door een student op individuele basis in een andere gemeente wordt doorlopen; of*
 - b. *de situatie van een student die een deeltijd opleiding volgt en met wie op individuele basis een overeenkomst vergelijkbaar met die bedoeld in artikel 7.7, vijfde lid, van de wet is gesloten.*

En uit de toelichting erop:

Lid 2: omdat bij duaal en deeltijdonderwijs de werkplek vaak een prominent onderdeel van het onderwijs is, is hiervoor meer ruimte gemaakt, om te voorkomen dat een opleiding met het werkplek al snel boven bovenstaande grenzen uit zou komen, waarmee het werkplekleren te veel bemoeilijkt zou worden. Bij duaal onderwijs telt daarom het beroepsuitoefeningsdeel niet mee in het berekenen van het deel dat buiten de vestigingsplaats wordt verzorgd. Bij het deeltijdonderwijs geldt dit ook, mits er met de student op individuele basis een overeenkomst is gesloten, vergelijkbaar met die bedoeld in artikel 7.7, vijfde lid, van de WHW.

We plaatsen de volgende kanttekeningen hierbij:

1. Er is dus geen volledig sluitende definitie van een duale opleiding beschikbaar. Dat betekent dat er ook geen wettelijk voorschrift is voor het verdelen van de onderwijseenheden over de twee componenten: onderwijs en beroep. In de OER dient te worden vermeld hoeveel studiepunten van de 120 (Ad) en 240 (B) bij beide componenten behoren. Je kunt daar inhoudelijke vraagtekens bij plaatsen, want het gaat nu juist om het mixen van beide zaken, maar formeel moet het – zeker als gaat om het kunnen gebruiken van dit artikel. Het mag zo zijn dat een van beide componenten minimaal 1 studiepunt omvat. Beide uitersten: 1 voor onderwijs en de rest voor beroep en 1 voor beroep en verder alles voor onderwijs, zullen zeker leiden tot vragen bij de accreditatie. Maar wat is 'normaal'? Het is wel gebleken dat als meer dan de helft van de punten gekoppeld is aan 'beroep' en dus aan het kunnen beoordelen

van hetgeen op de werkplek gebeurt (ter plekke of via toetsing op de schoolplek), de bewijslast van het garanderen van niveau en kwaliteit vele malen sterker moet zijn dan normaal.

2. Het interessante van een duale opleiding is dat als studenten op individuele basis staan ingeschreven en de studie bovendien niet wordt gevolgd in groepsverband (collega's, hetzelfde bedrijf, in het kader van een route binnen een branche o.i.d.), studiepunten voor de component 'beroepsuitoefening' gewoon overal elders mogen worden behaald, dus de studie is naar keuze buiten de vestigingsplaats te volgen en te verzorgen. Als deze studenten overal zitten, kan er op afstand begeleid worden, of men kan bepaalde instructies (net zoals dat door de begeleiders op de werkplek gebeurt) ergens in de buurt van de student in een groep geven, om effectief bezig te kunnen zijn en het sociale karakter ervan ook in te zetten.
3. Maar is er aan deze vrijheid ook een grens? Stel dat je een duale Ad-opleiding hebt met 90 punten voor 'beroep' en 30 voor 'onderwijs', en dat de NVAO het onderwijskundig concept heeft goedgekeurd en het niet als een bedrijfsopleiding beschouwt. In dat geval mag $90 + 1/3^e$ van $30 = 100$ punten elders worden gedaan. De resterende 20 punten zijn te koppelen aan zaken die compact op de hbo-locatie te verzorgen zijn, en aan vormen van afstandsonderwijs. Zo is de doelmatigheid wel aan de gemeente van de hogeschool-locatie af te meten, maar in de praktijk zitten de studenten 'overal'.

En dan:

4. Vervolgens geeft men tevens 'de ruimte' aan studenten die in deeltijd studeren. De baan hoeft in formele zin niet relevant te zijn voor de studie, maar als dat wel het geval is, kan in samenspraak met de student – of als het opleidingsconcept dit om nadrukkelijke redenen vereist – een duaal contract worden opgesteld voor bepaalde onderwijseenheden. Daarvoor dient een aantal studiepunten te worden benoemd – en dan mogen die, net als bij duaal, buiten beschouwing worden gelaten voor de doelmatigheidsbepaling.
Dat moet allemaal wel structureel voor de opleiding gelden, niet voor een paar van de studenten wel en alle anderen niet. Er moet een algemeen besluit kunnen worden genomen.
5. Maar waarom zo moeilijk doen? Is het niet veel simpeler om deze deeltijdse opleiding om te dopen naar een duale opleiding? Zoals al eerder gemeld, betekent duaal niet dat voor de gehele opleiding een daarbij passend contract is vereist. Het gaan voor een deel ervan zijn, en dat is nu precies hierbij het geval.
Is het omdat de status 'deeltijd' handiger, voordeliger en transparanter is? Wat heeft deeltijd wel wat duaal niet heeft? Het past in ieder geval bij eerdere boodschappen van onze kant: schaf het onderscheid tussen deeltijd en duaal voor oudere werkenden gewoon af – en maak er een 'leven-lang-leren-opleiding' van.
Bovendien kan hiermee worden voorkomen dat jongeren die net van de vooropleiding komen, een 'klassieke' deeltijdopleiding krijgen aangeboden – en dan ook letterlijk: een opleiding die een deel van de normale studielast vraagt. Voor ouderen geldt nog wel dat ze hun werk- en levenservaring kunnen inbrengen bij het sneller doorlopen van de studie, maar voor jongeren gaat die vlieger niet op. Dan is het enige effectieve antwoord het aanbieden van een duaal programma.

En ook:

6. Waarom wordt het voordeel van de doelmatigheidseis voor duaal doorgeschoven naar deeltijd, en niet naar voltijd? Juist omdat duaal is ingevoerd als een mooi alternatief van voltijd, zou je denken dat ook daarvan delen op basis van een duaal contract zijn in te vullen. Daarmee kunnen naast de stages en het afstudeertraject ook meer onderwijseenheden via een vorm van werkend-leren worden ingericht.
Hoewel, je zou het ook een formele duale opleiding kunnen gaan noemen. En dan in het vervolg meteen maar gewoon alleen spreken van 'opleiding' en niet meer van varianten. De delen die een contract kennen, worden dan standaard buiten beschouwing gelaten bij de doelmatigheidstest.

Nog even verwijzen naar het onderzoek dat gaat plaatsvinden naar de lerarenopleiding van de LOI die in 1 jaar kan worden gedaan. De Kamerleden wijzen op het feit dat de NVAO maximaal 80 punten per leerjaar toestaat aan private aanbieders, en dat 240 studiepunten met 28 uren studie per punt een fysiek onmogelijke inzet vraagt, ook als 7 dagen per week en alle vakanties aan de

studie worden besteed. Interessant om straks te zien hoe de argumentatie eruit gaat zien... mede omdat je ook kunt werken met vrijstellingen en andere vormen om tot een verkorting en versnelling te komen...

8 Rol CDHO en eigen kennis

De regeling betreft de macrodoelmatigheid en daarvoor kennen we de CDHO (in Vlaanderen is het anders geregeld, hoewel we wel de NVAO met elkaar delen). In de loop der jaren heeft men daar in Den Haag een behoorlijke hoeveelheid kennis opgebouwd rond de criteria waarop een aanvraag dient te zijn gebaseerd. Dat moet ook wel, om een goed onderbouwd advies te kunnen uitbrengen. Dat betekent het kunnen herkennen van de argumenten dan wel het kunnen pareren van de aangedragen argumenten, cijfers, ontwikkelingen en arbeidsmarktgegevens. Kortom, een organisatie waar men op alles is voorbereid als het gaat om de behoefte aan studenten met een bepaalde opleidingsachtergrond op langere termijn.

De CDHO is een onafhankelijke organisatie. Een hogeschool kan bij de CDHO informatie inwinnen over alle procedures en zaken die daarmee samenhangen. Maar men mag niet 'voorzeggen' en ook geen concepten met allerlei aangedragen gegevens op voorhand bekijken. Gewoon indienen van het dossier... En als het advies negatief is, met een duidelijke onderbouwing, zit er niets anders op om het eventueel nog een keer te proberen, met de nieuwe wetenschap (al is de CDHO die tweede keer extra gewaarschuwd en zal er scherp op aanvullende gegevens worden gelet).

Toch is het jammer, van die berg informatie waarop de CDHO zit. Dat men daarvan weet heeft, blijkt uit de volgende passage uit de toelichting: *Het is aan de instelling om overtuigend te beargumenteren dat er nog voldoende ruimte is voor een nieuwe opleiding, dan wel nevenvestiging in het landelijke aanbod. De CDHO zal deze argumentatie nagaan en zal hier zo nodig ook eigen informatie tegenover zetten.* Men geeft dus aan dat men niet alleen nagaat of een en ander voldoende onderbouwd is, maar men zal ook eigen actuele en bruikbare bronnen aanboren.

Zou er niet een constructie te verzinnen zijn waarbij er een database is met bronnen, basisgegevens, recente ontwikkelingen en allerlei andere zaken die toch zijn te zien als cruciaal voor de doelmatigheid? Een soort helpdesk, met mensen die toegang tot bepaalde bronnen hebben, en regelmatig met ROA, CBS, CDHO, UWV, beroepsorganisaties om tafel zitten om toch een aantal trends te kunnen onderkennen. De CDHO hoeft niet alles in zo'n overleg prijs te geven, maar men kan op basis van opgedane ervaringen – de twijfelachtige en de negatieve zonder meer – aangeven welke valkuilen in ieder geval zijn te vermijden. Wie durft?

9 Taal

We weten hoe lastig het is om een wet op te stellen, en nog moeilijker om daarbij een sluitende toelichting op te stellen. De WHW kent aardig wat onjuiste taalkundige constructies. Ook deze keer zijn de opstellers van de bijlagen op allerlei taalfouten te betrappen. We gaan ze niet allemaal noemen, om niet de aandacht af te leiden van waarom het in deze regeling gaat. Mochten die opstellers meer willen weten over hun document, dan kunnen ze altijd bij ons terecht.

10 Losse punten

Hierboven hebben we diverse onderwerpen behandeld, uit de regeling. Hieronder nog een paar zaken die mede van belang kunnen zijn.

10.1 Doelmatigheid vanuit de werkgevers gezien

Een lastig punt is het koppelen van de wensen van werkgevers en dan vooral de branches en beroepsorganisaties aan de wijze waarop de hbo-opleidingen worden aangeboden. Bedrijven hebben de behoefte aan het scholen van het personeel en veelal kunnen ze uiteraard simpelweg terecht bij een private aanbieder: 'we willen dit graag, in die vorm en op deze termijn'. Vervolgens komt er een aanbod tot stand, met een daarbij passende prijs.

De doelmatigheid is dus in zo'n geval in handen van de werkgever en de aanbieder. Het kan daarbij tevens gaan om kwalificaties die aan het NLQF zijn gekoppeld om het niveau te kunnen duiden. Ook zijn er erg veel landelijke diploma's die worden afgedekt door werkveldpartijen en instanties die vanuit de arbeidsmarkt gezien de kwaliteit van het programma en de examens kunnen borgen (en dan zijn er allerlei registers, examenbureaus en externe organisaties die hiervoor hun best doen). Daarnaast bieden private hogescholen ook formele diploma's aan, met de nodige randvoor-

waarden, maar zoals recent bekend is geworden, is het aandeel daarvan in het totale aanbod fors gedaald.

Graag zien werkgeversorganisaties dat er op die wijze iets valt te doen en te regelen met de bevestigde hogescholen. Natuurlijk respecteert men alle kaders en randvoorwaarden, maar de vraag om toch wat meer inspraak en vooral flexibiliteit te hebben, wordt voortdurend gesteld. Waar kun je dan zoal aan denken, in het kader van deze regeling voor de doelmatigheid:

- Mogen we ook lesgeven op een bedrijventerrein?
- Hoe ligt de verantwoordelijkheid bij een duale opleiding: ook bij het bedrijf, gelet op alle investeringen die in de studie van een student worden gedaan, wetend dat de overheidsbekostiging voor alle varianten even hoog (of laag) is?
- Kunnen we zelf een hogeschool uitkiezen die in de buurt de opleiding verzorgt, maar waarvan de locatie (ver weg) buiten de regio is?
- Mogen we aangeven welke vorm de beste is, gelet onze bedrijven, dus als dual is beter is dan deeltijd, of omgekeerd?
- Kunnen we een aanpak kiezen waarbij we dan best zelf wel weten wat de meest geschikte aanbieder is?
- Mogen we ook een groep aanmelden, vanuit diverse bedrijven in een regio, of moet dat allemaal op individuele basis?
- Mogen we gezamenlijke instructie-sessies houden, ergens in de buurt, met gebruikmaking van de daar aanwezige materialen?

Daarbij gaat het vooral om duale trajecten waarbij een deel buiten de hogeschoollocatie mag worden verzorgd, maar dan wel met allemaal rekenregels die mogelijk een blokkade opwerpen om de juiste mix van werk, studeren en toetsing te verkrijgen.

In deze regeling wordt geen duidelijke voorzet gegeven voor de vertaling van deze wensen in het beoordelen van de doelmatigheid. Zou het mogelijk – en interessant – zijn om aanvragen te doen voor opleidingen die afwijken van deze regels, maar waarbij de borging van de vormgeving meer dan regulier bij het georganiseerde werkveld ligt? Uiteraard moeten de werkgevers dan niet allerlei andere scholingstrajecten daarnaast zetten, om op meerdere paarden te wedden, om te voorkomen dat er geen structurele inbedding van de opleiding in het regionale systeem mogelijk is.

10.2 Varianten doelmatig - en automatisch starten met varianten

De aanvraag dient te gebeuren per variant, voltijd, deeltijd en dual – als men die wil gaan verzorgen (nieuw, verplaatsen, enz.). Als dat leidt tot de goedkeuring van een variant (en de rest niet is aangevraagd), kan vervolgens na een of meerdere jaren simpelweg met de andere varianten worden gestart.

Het is echter zo dat als men een (tweede) variant aanvraagt en deze wordt niet goedgekeurd voor een bepaalde regio, die hogeschool opnieuw naar de CDHO zal moeten gaan. Dan is geen sprake meer van het automatisch mogen uitbreiden van het aanbod aan varianten.

Maar naast de eerdere opmerkingen is nog aanvullend te stellen...

- niet aangevraagd, dan wel mogelijk en toegestaan – ook al zou de onderbouwing mogelijk niet voldoende zijn geweest, indien...
- afgewezen bij hogeschool A, dan kan hogeschool B met eenzelfde opleiding wel gewoon daarmee beginnen, wetende dat de concurrent er kennelijk een markt voor ziet...
- als er in een regio twee hogescholen zijn met een voltijdse opleiding, kunnen ze kennelijk allebei gewoon met alle andere varianten starten...
- als hogeschool A bijvoorbeeld twee aanvragen heeft gedaan, voor vt en dt, en deze zijn goedgekeurd, kan men het vreemd vinden als hogeschool B met een licentie voor vt het jaar daarop ook met dt begint... zeker als de CHDO heeft aangegeven dat de deeltijdse opleiding wel doelmatig is, maar dat het dan ook wel zo'n beetje is...
- en zo zijn er veel meer situaties te bedenken.

Het is zo dat – zoals het staat in de toelichting - de overheid zelf kan melden dat bijvoorbeeld voltijd niet mag worden gestart als de goedkeuring voor deeltijd was op basis van een bewijs rond opscholing (hoe zit het dus met dual overigens, zoals al gemeld?). Maar betekent dit dat een hogeschool in de buurt met een licentie voor de deeltijdse vorm, wel 'zomaar' met voltijd mag beginnen?

Kortom, veel vragen bij de doelmatigheid in het algemeen en voor de varianten in het bijzonder. Veel mensen in het hbo hadden gehoopt dat in deze nieuwe regeling diverse antwoorden daarop zouden zijn opgenomen, maar zoals nu valt te constateren – en ook niet tussen de regels doorlezend – zullen we op de volgende aanpassingen dienen te gaan wachten – vrezende we.

10.3 EC

We zullen het blijven herhalen – en erop blijven hameren. Ook nu weer staat in de regeling, in de formulieren voor een aanvraag bij de CDHO dat er wordt gewerkt met EC: 'Een masteropleiding in het hbo en wo wordt voor 60 EC bekostigd'.

Het gebruik van EC in de wandelgangen en in internationale stukken, om uit te leggen wat we in Nederland doen, is prima. Maar in de wet voor het hoger onderwijs staat nu eenmaal dat de studie-last wordt uitgedrukt in studiepunten. Wie gaat het een keer formeel aankaarten?

Overigens is het handig om te vermelden dat een Ad-opleiding *minimaal* 120 studiepunten telt.

10.4 MBO en mede verzorgen

In het geval van het aanbieden van een Ad-opleiding in samenspraak en -werking met een mbo-instelling (wettelijk nog steeds een bve-instelling) moet een apart formulier worden ingevuld. Daarin staat onder andere: "*Indien van toepassing, welke bve-instelling verzorgt mede de associate degree-opleiding tot maximaal 50%.*" Er staat nu ineens 'mede'. Zoals al eerder gemeld, is er geen sprake van verzorgen van onderwijs door de bve-instelling als entiteit. Het is de hogeschool die het onderwijs verzorgt en daarvoor gebruik maakt van een team personen die door de mbo-instelling ter beschikking worden gesteld voor de opleiding, op basis van een samenwerkingsovereenkomst (inclusief de vergoeding voor het gebruik van een locatie).

We willen er nogmaals sterk voor pleiten geen verwarring hierdoor te laten ontstaan. In het Ad-convenant van de VH en de MBO Raad wordt dit met zoveel woorden ook gemeld, maar er wordt steeds vaker snel gelezen en over bepaalde aspecten heen gekeken.

Overigens kunnen er meerdere mbo-instellingen bij betrokken zijn.

10.5 Brede Ad-opleidingen

Een specifiek onderwerp dat speelt, is het toestaan van brede Ad-opleidingen. Dat proces is al een tijdje gaande voor de Bachelor, maar die beweging kent al een wat langere voorgeschiedenis. De gedachte achter een brede bacheloropleiding is het mogelijk maken voor studenten om gedurende een studie nog wat te kunnen bijsturen, gelet op de arbeidsmarkt.

De brede bachelors zijn ontstaan uit de voormalige wat kleinere opleidingen, als een cluster aan te bieden. Omdat de doelmatigheid van een brede opleiding op zich niet valt te onderbouwen aan de hand van duidelijke functies en beroepen waarnaar wordt toegewerkt in een programma, vindt de overheid dat binnen het geheel aan onderwijseenheden de voormalige opleidingen zichtbaar moeten blijven. Of anders gezegd: als je een brede bacheloropleiding hebt, moeten de leerlijnen op zichzelf aantoonbaar doelmatig zijn.

Uiteraard kun je zeggen dat dit niet van belang is en dat een Bachelor altijd wel ergens aan de slag kan gaan, breed inzetbaar op het bachelorniveau. Maar elke leerlijn moet wel kunnen worden gecontroleerd op niveau en kwaliteit, mede om te voorkomen dat er individuele leerlijnen gaan ontstaan die ook voor de hogeschool niet meer te borgen zijn. Dus het gaat om een structuur met routes, relevante bundels eenheden en doelmatige eindtermen (leeruitkomsten) waaraan de werkgevers zich nog gewoon kunnen vastklampen en aldus de programma's kunnen identificeren.

Voor de brede Ad-opleidingen zou dit betekenen dat ze niet kunnen terugvallen, in die mate, op 'voorlopers'. Daarom ligt het voor de hand dat er wel dergelijke brede Ad's kunnen komen, als de hogeschool maar aan de NVAO en CDHO kan uitleggen op welke wijze de leerlijnen die een plek in de brede opleiding krijgen, op zich zijn te borgen qua niveau, kwaliteit en doelmatigheid. Dat is zeker handig als brede Ad's over meerdere sectoren heen gaan, waarbij de onderliggende leerlijnen vervolgens zijn te koppelen aan een hbo-sector.

Dan is er nog een specifieke Ad, breed in te vullen, die puur kan worden gezien als een eerste fase van de route naar een Bachelor. Dat is dus niet het 2+2-model waarbij een bacheloropleiding op zich in twee stappen is te doen, maar een opzet waarbij de student gedurende die twee jaar zoekt naar wat de beste leerlijn is, om vervolgens na de Ad de daarbij behorende bachelor te gaan doen met een resterend programma.

Dit is het type 'Associate of Liberal Arts'. Deze Ad heeft op zich geen relevantie voor de arbeidsmarkt, al zou iemand met die Ad best een baan kunnen vinden – of als zelfstandige (breed opgeleid) aan de slag kunnen gaan.

We kennen in het wetenschappelijk onderwijs de University College, opleidend in een brede context voor een Bachelor. Daarna kunnen diverse masteropleidingen worden gevolgd.

Of we op korte termijn een discussie mogen verwachten rond de 'Ad of LA' is de vraag. We denken dat er eerst een situatie moet ontstaan waarbij de Ad zich een volledig eigen plek in het systeem heeft verworven.

10.6 Positie RAC's

Een punt van aandacht is de opkomst van – wat we als een merknaam zien, en de hogescholen ook, gelet op de verschillende namen ervoor – de Regionale Associate Colleges (RAC's). Het belangrijkste kenmerk van een RAC is dat er sprake van een eenduidig beleid voor een groep Ad-opleidingen binnen een hogeschool – inhoudend dat er een eigen managementstructuur is voor die groep. In fysieke zin kan een dergelijke (deel)groep in een apart gebouw zitten, om die aansturing ook zichtbaar te maken en de Ad-studenten hun eigen studieomgeving te kunnen bieden.

Van belang is dat bij een RAC's de mogelijkheden om samen te werken met mbo-instellingen vele malen groter en kansrijker zijn dan als elke Ad-opleiding een eigen beleid kan voeren. Dat zou gaan leiden tot een wirwar aan doorstroomtrajecten en daarbij behorende afspraken. De geschiedenis rond de aansluiting heeft geleerd dat tevens niet altijd de goede zaken beklijven en een plek vinden in de regionale structuur voor het mbo-hbo.

Ook kan een RAC met meerdere mbo-instellingen afspraken maken en die kunnen zich richten op de sterke punten van een mbo-instelling. Daarmee kan de regio voor de inrichting van de beroepskolom worden versterkt.

De vraag is of de huidige regeling voldoende mogelijkheden biedt voor de doelmatigheid van de Ad-opleidingen die binnen een RAC en in die regio kunnen worden aangeboden. Dus als er behoefte is aan nieuwe Ad's, andere varianten, afwijkende vormgevingen en intensievere samenwerking met het werkveld, kan men dan 'maatwerk' leveren? Bovendien is het wellicht goed om reeds bestaande Ad-opleidingen te nemen en de doelmatigheid af te meten aan de specifieke onderdelen voor de regio. Dat kan ook door misschien andere bekostigingsvormen te bedenken, bijvoorbeeld per eenheden van 20 of 30 punten – in samenhang met 'werkplek-leren'.

In het algemeen gesteld moet er samen met de overheid worden nagedacht over de rol van de RAC's en het aanbod van de Ad's die daarin zijn ondergebracht. Als er voldoende onderscheidende kenmerken van een RAC zijn vast te stellen, met een soort erkenning door de overheid (zie het maar als een sectorplan!), is na te gaan of er aspecten van deze regeling zijn die of minder sterk meetellen of juist meer in handen van de hogescholen van deze RAC's kunnen worden gelegd.

10.7 Opleidingen en alleen baseren op de doelgroep

Een optie die deze regeling volledig op de kop zou zetten en de NVAO veel meer handen en voeten zou geven, is het anders aanvliegen van het begrip 'opleiding'. We persen programma's in een bepaald format, gebaseerd op de wet- en regelgeving, en hebben vervolgens drie varianten in de aanbidding in het bekostigde circuit. De regeling voor de macrodoelmatigheid is een handreiking aan de CDHO om na te gaan of met zo'n aanbod effectief de doelgroepen kunnen worden bediend, om daarmee inzichtelijk te maken dat het overheidsgeld goed is besteed.

Die doelmatigheid wordt gemeten door de overheid, door inzicht te hebben in de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. De bronnen daarvoor zijn de statistieken van een aantal organisaties die proberen trends te vertalen in voorspellingen. Want daar draait het om: zal een nieuwe opleiding degenen opleveren die over (minimaal) 4 of 5 jaar (Ad) dan wel 6 of 7 jaar (Bachelor) nodig zijn om de dan beschikbare vacatures voor allerlei soorten oude, nieuwe en aangepaste functies en beroepen te kunnen invullen? We willen geen planeconomie, dus we kennen een mix daarvan met de vrije markt voor onderwijs en scholing. Velen zeggen dan ook dat het helemaal niet om een markt gaat met vraag en aanbod. Misschien is dat wel het geval voor de formele opleidingen die ook nodig zijn voor persoonlijke en sociale competenties, alsmede voor de soft skills die voor allerlei soorten werkvelden van groot belang zijn.

De betrokkenheid van het werkveld is in dit opzicht relatief klein als het gaat om het leveren van bewijzen voor de doelmatigheid. De arbeidsmarkt wordt simpelweg gestuurd door de economie, regionaal, landelijk en internationaal. Geen enkele bedrijfstak kent werkgevers die mensen aannemen met een bepaald diploma om daar werkzaamheden bij te verzinnen - het is andersom het geval. Vanwege de dynamiek in de wereld kan derhalve een formele opleiding nooit voldoen aan de verwachtingen die er zijn bij het afleveren van gediplomeerden met de juiste competenties 'van het moment'. Het streven ernaar kan er zijn, maar vervolgens zullen aanvullende scholingstrajecten (niet-formeel en informeel) nodig zijn om mee te bewegen met de vraag naar en aanbod van banen.

Het zou een uitdaging zijn om te bezien of met het opleidingsaanbod dichter op de huid van het werkveld is te komen. Uiteraard leent de private onderwijsmarkt zich daarvoor, en de instellingen ontlenen hun bestaansrecht daaraan. Maar kan dit ook met het bekostigde aanbod? Het gaat overigens helemaal niet om een echt nieuw idee, maar in een ander jasje kan het best weer eens aan een onderzoek worden onderworpen, met nieuwe inzichten en actuele mogelijkheden.

Het betreft het voorstel om vanaf een bepaald moment alleen nog maar te spreken van 'opleidingen voor de Ad, B en M'. Het gaat niet meer om varianten, dus geen voltijd, deeltijd en duaal meer – want die lopen nu toch al helemaal door elkaar als het gaat om de vormgeving.

De insteek is dat een hogeschool op basis van de doelgroepen, en de functies en beroepen op een bepaald niveau, een opleiding componeert die voldoet aan de eisen om die doelgroepen in de komende jaren van afgestudeerden te voorzien. Dat gebeurt mede met een vormgeving die ervoor kan zorgen dat de inhoud, de opzet en het borgen van niveau en kwaliteit meebewegen met de dynamiek waarmee die doelgroepen te maken hebben.

De doelmatigheid wordt dus afgelezen aan de manier waarop hierop kan worden ingespeeld met het opleidingsconcept en de mogelijkheden om op het juiste moment op de juiste plek de juiste mensen af te leveren met de vereiste competenties. Het 'levenlang leren' wordt in de opleiding verwerkt, zodat bijvoorbeeld na een aantal jaren werknemers bepaalde modules van de geactualiseerde opleiding (waarvan zij een diploma hebben) kunnen volgen en daarvoor certificaten krijgen. De NVAO kan aldus een opleidingstraject beoordelen, bij de start en na zes jaar. Maar tussentijdse aanpassingen kunnen eveneens aan de NVAO worden voorgelegd, niet ter goedkeuring maar om te laten zien waar de dynamiek in het werkveld zit en hoe daarbij door de hogeschool de kwaliteit blijft geborgd.

Het idee is dus te komen tot 'een opleiding in het hbo dan wel wo'. Deze kan alle vormen kennen tijdens de studie, voltijds, deeltijd, duaal, met afstandslernen, projectgericht, enz.

10.8 Hoe om te gaan de bedrijfsopleidingen en -academies e.d.

In de toelichting op deze regeling staat dat een Ad-opleiding geen bedrijfsopleiding mag zijn en dat de CDHO daarop toeziet. Ons lijkt dit meer een punt voor de NVAO, maar als op basis van de argumentatie voor de doelmatigheid al iets door de CDHO wordt gezegd, kan dit een bijdrage zijn aan het ontwikkelen van een aantal aspecten voor een passende beoordelingsprocedure.

Het is namelijk zo dat er geen formele en juridische definitie van het begrip 'bedrijfsopleiding' is te vinden op internet. Dus hoe moet je uitleggen aan hogescholen wat ze niet mogen doen binnen hun Ad-opleidingen? Je hebt uiteraard opleidingen die nu door de private instellingen worden verzorgd en niet de kenmerken hebben van een Ad, zoals niet twee jaar zijnde en 120 punten hebbende, en vooral gericht zijn op specifieke groepen, om een of twee keer aan te bieden. Het kunnen ook spin-offs zijn van formele opleidingen, delen ervan, met certificaten en dan aangepast aan wat een bedrijf graag in het programma wil zien (hetgeen een interessant punt is als de private aanbieders spreken over hbo-deelprogramma's en korte hbo-opleidingen). Ze kunnen wel zonder meer worden gekoppeld aan het NLQF, via een eigen procedure.

Het zou dus handig zijn als de CDHO en de NVAO binnenkort met een beoordelingsformat komen waarin staat naar welke zaken wordt gekeken – om te kunnen zeggen dat de Ad-aanvraag teveel lijkt op een bedrijfsopleiding en dus moet worden afgewezen. Misschien maken de volgende aspecten er wel deel van uit:

- gericht op werkenden
- gebaseerd op het oordeel van een groot bedrijf of een keten
- duidelijk gericht op een groep specifieke functies

- maximaal gebruik van ‘het elders onderwijs mogen verzorgen’
- veel projecten
- stage en afstuderen op basis van een bedrijfsopdracht
- geen duidelijke garanties voor een langere periode.

Maar dit zijn ook maar allerlei gedachten. Het zou een optie kunnen zijn dat de NRTO, VH, CDHO en NVAO met elkaar om tafel te gaan hierover. Dan kan ook worden gezien waar men elkaar mogelijk in de weg zit, en welke ruimte er is voor de bekostigde instellingen om meer maatwerk te leveren. De experimenten rond deeltijd-hbo met vraagfinanciering kunnen ook bij dit overleg worden ingebracht – mede om te kijken onder welke condities private instellingen gelijk te stellen zijn met bekostigde instellingen (zodat er een gelijk speelveld voor afgestudeerden ontstaat).

Deel II

De regeling doorgenomen...

In dit deel wordt de regeling simpelweg van boven naar beneden doorgenomen en tussen de artikelen en regels door van commentaar voorzien in de kaders. Er zal een niet te vermijden overlap zijn met hetgeen in deel I in het algemeen is gesteld, maar de context kan op bepaalde aspecten verschillen.

Artikel 2. Reikwijdte beleidsregels

De beleidsregels uit deze regeling en de bij deze regeling behorende bijlage 1 hebben betrekking op de wijze waarop de Minister gebruik maakt van de volgende bevoegdheden:

- a. de bevoegdheid tot het verlenen van instemming met het voornemen van een instellingsbestuur voor het verzorgen van een nieuwe opleiding, bedoeld in artikel 6.2, eerste lid, onder a, van de wet;
- b. de bevoegdheid tot het verlenen van instemming met een samenvoeging van opleidingen, bedoeld in artikel 6.2, eerste lid, onder b, van de wet;
- c. de bevoegdheid tot het verlenen van goedkeuring met het verzoek van een instellingsbestuur om een deel van een associate degree-opleiding te laten uitvoeren door een bve-instelling, bedoeld in artikel 7.8a, van de wet;
- d. de bevoegdheid tot het verlenen van toestemming in bijzondere gevallen, bedoeld in artikel 7.8a, tweede lid, van de wet;
- e. de bevoegdheid tot het verlenen van instemming met het voornemen van een instellingsbestuur voor een verplaatsing van een opleiding of een gedeelte daarvan, bedoeld in artikel 7.17, tweede lid, van de wet;
- f. de bevoegdheid tot het verlenen van instemming met het voornemen van een instellingsbestuur voor een nevenvestiging van een opleiding of een gedeelte daarvan, bedoeld in artikel 7.17, tweede lid, van de wet.

Het betreft een aantal bewegingen binnen het hoger onderwijs, leidend tot het aanpassen van het aanbod zoals dat op een gegeven moment vastligt. De dynamiek op de arbeidsmarkt, de aanpassingen aan de economische ontwikkelingen en de vraag naar andere competenties... allemaal zaken die invloed hebben op de vraag naar opleidingen. Daarbij is het altijd zo dat daarop kan worden ingespeeld door de private aanbieders, maar in dit geval moet de vraag naar scholing zich laten vertalen naar programma's die:

- minimaal 120 dan wel exact 240 punten omvatten;
- leeruitkomsten hebben die een programma op een bepaald niveau rechtvaardigen (dus gegroepeerd rond dat niveau);
- een dergelijke noodzaak kennen voor onze economie dat de bekostiging ervan naar de belastingbetaler toe kan worden gerechtvaardigd;
- de mogelijkheid hebben om met inzet van alle betrokkenen (instelling, werkveld e.d.) de vereiste kwaliteit te bieden;
- over een aantal jaren afgestudeerden af te leveren die op dat moment gewenst zijn (bij een Ad is dat al gauw 3 jaren, en voor een Bachelor 5 jaren).

Ook dan is het zaak, en dat zegt de regeling ook, om te bezien of niet kan worden volstaan met een afstudeerrichting, een minor of andere aanpassingen (uitbreiding) van een of meerdere bestaande opleidingen.

Er komt voor een opleiding in het formele systeem nogal wat kijken. Alles moet in de kaders passen, met alle eisen die worden gesteld. Dat lijkt eigenlijk geen echte 'marktwerking' te zijn, met alle voorwaarden waaraan moet worden voldaan.

Maar bij dit soort zaken, en formele opleidingen, is het ook zaak dat de persoonlijke ontwikkeling van studenten wordt ingebed in de opzet. Daarom is de noodzaak om te kunnen inspelen op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt niet het enige zaligmakende aspect van het karakter van een formele opleiding.

Dat is anders bij deeltijdse opleidingen, voor werkenden. Die doelgroep heeft vooral behoefte aan zaken die juist wel voor de arbeidsmarkt belangrijk zijn, en die de competenties die vallen onder 'soft skills', al een keer zijn tegengekomen in het verleden.

In Nederland hebben we deze twee type opleidingen in hetzelfde systeem een plek gegeven. In Vlaanderen is de focus volledig gericht op de voltijdse aanpak, in het hoger onderwijs, en is er een aparte sector voor het volwassenenonderwijs en de bedrijfsgerichte opleidingen. Daarin gaan veranderingen optreden, via niveau 5, maar heel langzaam.

Dit alles heeft zeker impact op de wijze waarop binnen eenzelfde regeling naar diverse opleidingen dient te worden gekeken. Differentiatie in aanbod, dan ook in beoordeling van de noodzaak en dus de doelmatigheid. Daarvan is echter nog niet voldoende te merken.

Artikel 3. Betekenis gedeelte van een opleiding

2. Onder een gedeelte van een opleiding als bedoeld in artikel 7.17, tweede lid, van de wet wordt begrepen:
 - a. ten minste de propedeutische fase of de eerste 60 studiepunten van een opleiding;
 - b. ten minste een afstudeerrichting;
 - c. het gedeelte van de opleiding dat meer dan een derde van de gehele studielast van de opleiding, inclusief stages en afstudeerprojecten, omvat;
 - d. het praktijkgedeelte dat meer dan de helft van het curriculum omvat, indien het een opleiding betreft die op basis van de Regeling tegemoetkoming kosten opleidingsscholen wordt gesubsidieerd.

Als je wilt inspelen op veranderingen, op regionale ontwikkelingen, verschuivingen in de productie naar andere delen van het land of andere dynamiek in de vraag naar gediplomeerden – en op het indammen van het aanbod van opleidingen – kan het goed zijn om te bezien welke mogelijkheden er zijn om met een deel van een opleiding een antwoord te geven op de dynamiek in het werkveld. De keuzes die hier worden gemaakt door de overheid, trachtend een herkenbaar en benoembaar deel in beeld te hebben, zijn uiteraard arbitrair. Je zou kunnen zeggen: laat het aan de opleiding over om te bezien wat het handigste is om ook ergens anders aan te bieden, en laat de CDHO (en NVAO) daarvan de onderbouwing beoordelen (net zoiets als: bepaal de inhoud van een programma, noem dat een opleiding en toon dat zo'n traject bij de doelgroepen past). Maar zolang de flexibiliteit – los van hetgeen nu gebeurt in de experimenten met het hbo – zich niet laat vertalen naar wettelijke door ons allen geaccepteerde kaders, moeten we het hiermee doen.

3. De in het eerste lid, onderdelen c en d, genoemde norm heeft geen betrekking op:
 - a. het beroepsuitoefeningsdeel van een duaal ingerichte opleiding dat door een student op individuele basis in een andere gemeente wordt doorlopen; of
 - b. de situatie van een student die een deeltijd opleiding volgt en met wie op individuele basis een overeenkomst vergelijkbaar met die bedoeld in artikel 7.7, vijfde lid, van de wet is gesloten.

Dit is dus zo'n voorbeeld van hoe we in ons land met veel moeite meerdere type opleidingen in een zelfde kader willen controleren, en daarmee uiteenlopende doelgroepen trachten te bedienen. Voor duaal en deeltijd geldt dus een uitzondering, terwijl dit punt eigenlijk gewoon als 'normaal' in een eigen sector kan worden geregeld. Dan is er meteen iets te doen aan de onduidelijkheid rond het doen van een opleiding op individuele basis – of juist niet.

Artikel 4. Criteria voor instemming macrodoelmatigheid

1. De Minister stemt in met een voornemen tot het verzorgen van een nieuwe opleiding of het starten van een nevenvestiging, indien het instellingsbestuur heeft aangetoond:
 - a. dat er een behoefte bestaat aan de opleiding, zijnde
 - i. een arbeidsmarktbehoefte,
 - ii. overwegend een maatschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte, of
 - iii. overwegend een wetenschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte; en

- b. dat in de behoefte als bedoeld onder a niet door het bestaande opleidingsaanbod wordt voorzien.
2. Indien het voornemen past bij het profiel van de instelling, zoals beschreven in een erkend sectorplan, wordt aangenomen dat is voldaan aan onderdeel b, uit het eerste lid, tenzij naar het oordeel van de Minister ruimschoots voldoende vergelijkbare opleidingen worden aangeboden om in de behoefte te voorzien.

Een cirkelredenering, zoals al in deel I is gemeld. Een sectorplan heeft al een toetsing door de CDHO ondergaan, dus dat stuk zou voldoende moeten zijn – zoals de suggestie is nl. dat de CDHO het laat zoals het is. Nee, toch wordt gekeken of er (intussen) geen andere opleidingen zijn toegevoegd aan het assortiment waardoor deze hogeschool ‘te laat is’ met de aanvraag. Ook kunnen er meerdere hogescholen zijn met soortgelijke sectorplannen op zak, die allemaal menen recht te hebben op een nieuwe opleiding – op eenzelfde moment ingediend. Dat laatste mag, maar ja, als er minder toegestaan zijn, wie malen dan het eerst?

Het is wel een opmerkelijk tijdspad. De CDHO kan adviseren dat aan onderdeel b automatisch is voldaan, en OCW kan vervolgens negatief besluiten. Maar waar haalt OCW de kennis vandaan? Vraagt die alsnog de CDHO of een andere organisatie om hierop een blik te werpen? Welke signalen neemt OCW hierin mee?

3. De Minister stemt in met een voornemen tot een verplaatsing indien het instellingsbestuur heeft aangetoond dat er geen nadelige gevolgen zijn voor de spreiding van het landelijk onderwijsaanbod.

Het gaat hier specifiek om een verplaatsing. De opleiding is er al. Alleen wil men deze ergens anders gaan verzorgen – dus geen uitbreiding.

Ja, wat zijn nadelige gevolgen? Stel dat door de verplaatsing in een regio het aanbod groter wordt, dus meer concurrentie – dan nemen we aan dat de hogeschool die daar al zit, wel beroep zal aantekenen. Ook kan de CDHO aanbevelen om maar gewoon ‘te blijven zitten’, om te voorkomen dat er ‘witte vlekken’ gaan ontstaan.

Artikel 5. Aanvraagprocedure macrodoelmatigheid

1. De CDHO adviseert de Minister inzake de bevoegdheden genoemd in artikel 2, onder a, d en e.
2. Om in aanmerking te komen voor instemming van de Minister met een voornemen tot het verzorgen van een nieuwe opleiding, een nevenvestiging of verplaatsing, dient het instellingsbestuur een aanvraag in bij de CDHO.
3. De aanvraag wordt gelijktijdig elektronisch en per post ingediend. Voor de datum van indiening van de aanvraag geldt de datum van ontvangst van de aanvraag per post.
4. Indien de aanvraag een joint degree-opleiding betreft, wordt deze ingediend door het instellingsbestuur dat, of de instellingbesturen gezamenlijk die, in Nederland zijn gezeteld.

Er is op veel punten van de regeling en in de toelichting van alles te zeggen over het gebruik van de Nederlandse taal. Neem lid 4 en laat de tussenzin ‘of de... die’ weg, en dan klopt er iets niet meer: ... instellingsbestuur... zijn. Neerlandici zullen hier wel een mooie, ingewikkelde zin van kunnen maken.

5. Indien meerdere aanvragen ter zake vergelijkbare opleidingen gelijktijdig ter beoordeling voorliggen of een instellingsbestuur tegelijkertijd meerdere aanvragen indient, beoordeelt de CDHO de aanvragen in onderling verband.

Dit betreft eigenlijk meerdere situaties:

- De CDHO constateert dat in een bepaalde periode soortgelijke opleidingen in de pijplijn zitten. Er kan kennelijk worden besloten om ze met elkaar te vergelijken – en dit kan inhouden dat voor de opleidingen die het eerste zijn ingediend, de beslissingstermijn wat langer wordt.
- Het kan zijn dat hogescholen afspreken gezamenlijk een aanvraag te doen – en mogelijk al zelf onderling hebben vastgesteld wat een mooie verdeling is...

- Zoals het er staat, verwacht men dat een hogeschool meerdere aanvragen tegelijkertijd zal gaan doen, wetende dat ze al vergelijkbaar zijn... Dat klinkt niet logisch, het wedden op meerdere 'paarden'. Mogelijk wordt bedoeld op aanvragen met een nieuwe opleiding, met meerdere vestigingen, met meerdere varianten...

6. De CDHO stelt instellingsbesturen die vergelijkbare opleidingen verzorgen of op grond van een erkend sectorplan zullen gaan verzorgen, in de gelegenheid om, binnen een termijn van twee weken, hun zienswijzen in te dienen naar aanleiding van een aanvraag.

Men kan zich abonneren op de CDHO-signalering. Snel handelen is dan wel aangeraden, met twee weken voor een reactie – geen werkweken, ook niet met uitzondering van vakantieweken... Zou het mogelijk zijn om eerst maar gewoon melding te maken van het gebruikmaken van dit recht, en dan later met een zienswijze te komen (en daarmee de periode voor een advies te verlengen)? Overigens lijkt hier een mooie rol voor een landelijk opleidingsoverleg te zijn weggelegd, dan wel het landelijke Ad-Platform.

Artikel 6. Inhoud aanvraag macrodoelmatigheid

1. Voor de indiening van de aanvraag wordt gebruik gemaakt van het toepasselijke aanvraagformulier, zoals opgenomen in de bij deze regeling behorende bijlage 2.
2. Het instellingsbestuur vult het aanvraagformulier volledig in en maakt in de aanvraag navolgbaar en met valide gegevens aannemelijk dat het voornemen voldoet aan de criteria voor instemming, als bedoeld in artikel 4.

In het geval van een nieuwe Ad-opleiding met een deel ervan op een mbo-locatie gaat het overigens om twee formulieren.

Een zaak die in het verleden ook al eens aan de orde is geweest, is het omzetten van een Ad van format A (volledig op eigen locatie) naar format B (deels op een mbo-locatie), en vooral ook omgekeerd, van B naar A. Dat kan gebeuren als de opleiding al is gestart maar dat gaandeweg toch die omzetting als gewenst wordt gezien.

Het eerste geval zal gewoon leiden tot een nieuwe aanvraag bij de CDHO. Het is eigenlijk een gedeeltelijke verplaatsing van een opleiding, maar wel eentje die meerdere aspecten kent vanwege het inschakelen van de mbo-instelling. Voor de rest valt het onder 'een deel buiten de eigen vestigingsplaats gaan aanbieden'. Maar als dat deel (veel) meer dan 50% is, zal ook naar de doelmatigheid rond de regio van de mbo-locatie moeten worden gekeken.

Het tweede geval lijkt vooral een technische actie te zijn. Net als bij alle andere 'delen van een opleiding' kan de situatie worden teruggedraaid. Uiteraard moet de NVAO ervan weet hebben, maar in het verleden is van daaruit al eens aangegeven dat men die nieuwe vormgeving gewoon bij de volgende her-accreditatie onder de loep neemt.

Wel kan in dit tweede geval het terugdraaien van een situatie waarbij veel meer dan 50% van de Ad op een mbo-locatie wordt aangeboden (eigenlijk een bijna-nevenvestiging van de hogeschool zijnde), consequenties hebben. De studenten moeten nu allemaal gewoon naar de hbo-locatie en dat heeft gevolgen voor de doelmatigheid van deze Ad-opleiding. We vermoeden dat op basis hiervan een gang naar de CDHO nodig is.

Artikel 7. Vrijstelling Experiment vraagfinanciering

1. Indien een instelling in aanmerking komt voor een subsidie, als bedoeld in artikel 3 van de Subsidieregeling vraagfinanciering hoger onderwijs, voor een opleiding waarvoor een toets nieuwe opleiding als bedoeld in artikel 5a.11 of artikel 5a.13 van de wet is aangevraagd, meldt het instellingsbestuur dit bij de Minister.
2. De Minister stemt in met het verzorgen van de opleiding, bedoeld in het eerste lid, waarvoor subsidie wordt verstrekt op grond van de Subsidieregeling vraagfinanciering hoger onderwijs.
3. De instemming geldt voor de periode van deelname aan het experiment vraagfinanciering.
4. De artikelen 4, 5 en 6 zijn niet van toepassing op een besluit als bedoeld in het tweede lid.

Prima, om geen ruis op de lijn te hebben voor deze experimenten.

Artikel 8. Aanvullende criteria wo-opleidingen bij hogescholen en hbo-opleidingen bij universiteiten

Indien een hogeschool voornemens is een wo-opleiding te verzorgen of een universiteit voornemens is een hbo-opleiding te verzorgen, gelden de volgende aanvullende criteria:

- a. de opleiding is complementair aan het bestaande aanbod; en
- b. de opleiding sluit aan bij het profiel van de instelling; en
- c. er is sprake van een duurzame relatie met een universiteit, indien het een voornemen van een hogeschool betreft of er is sprake van een duurzame relatie met een hogeschool, indien het een voornemen van een universiteit betreft.

Interessant, punt c. Er kan nooit op eigen houtje door een hogeschool een academische bachelor of master worden aangeboden. Het is eigenlijk een bijzondere vorm van een joint-degree, maar volgens de huidige wetgeving niet als zodanig toegestaan.

Hoe zit dat dan overigens met internationale joint-degree-opleidingen? Mag een hogeschool met elke ho-instelling over de grens een dergelijke opleiding verzorgen? In landen met een binair systeem is nog wel te bezien of de match klopt, maar anders wordt het niet te doen – zoals met de UK waar ze allemaal 'University' zijn.

Wanneer komt de eerste universiteit om de hoek zeilen om samen met een hogeschool een onderzoekgerichte Ad-opleiding te gaan verzorgen? Voor de academische onderwijs-assistent?

Artikel 9. Vrijstelling macrodoelmatigheidstoets

1. Indien een opleiding deel uitmaakt van een erkend sectorplan en de Minister bij de erkenning heeft aangegeven dat de nieuwe opleiding, de nevenvestiging of de verplaatsing, voor vrijstelling van de macrodoelmatigheidstoets in aanmerking komt, zijn de artikelen 4, 5 en 6 niet van toepassing.
2. De Minister stemt in met het voornemen tot het verzorgen van de opleiding, het starten van de nevenvestiging of de verplaatsing, bedoeld in het eerste lid, op grond van de vaststelling dat het voornemen in lijn is met de afspraken uit het sectorplan.
3. Het instellingbestuur maakt in de aanvraag aannemelijk dat het voornemen in lijn is met de afspraken uit het sectorplan. De aanvraag wordt ingediend bij de Minister.
4. De Minister kan voorwaarden stellen bij het besluit bedoeld in het tweede lid.

In deel I is al het een en ander gezegd over het inzetten van een sectorplan voor een vrijstelling van de toetsing.

In lid 4 staat dat het vervolgens geen 100% garantie biedt op het kunnen aanbieden van de opleiding zoals die door de normale procesgang is gegaan. Er kunnen voorwaarden aan zijn verbonden. We nemen aan dat die voortvloeien uit het sectorplan, de specifieke omstandigheden en – hetgeen het meest voor de hand ligt – het wijzen op zaken waarbij in het sectorplan en de goedkeuring ervan al slagen om de arm zijn gehouden. Ook kunnen intussen nieuwe inzichten zijn opgedoken, zodat wellicht de licentie voor een beperkt aantal jaren geldig is, dat er met andere opleidingen moet worden samengewerkt dan wel dat er bijvoorbeeld een extra audit na drie jaren plaatsvindt. Maar we gaan het zien, welke soorten voorwaarden opduiken.

Artikel 10. Instemming met samenvoeging

1. De Minister stemt, zonder een voorafgaande macrodoelmatigheidstoets, in met een voornemen om een of meer bestaande opleidingen samen te voegen tot:
 - a. een joint degree-opleiding, indien er sprake is van een omvorming van een bestaande opleiding naar een joint degree-opleiding met een of met een of meer buitenlandse instellingen voor hoger onderwijs en de opleiding een grotere studielast krijgt;

Toch maar even taalkundig, over iets dat we niet kunnen doorgronden: Wat is het verschil tussen:

- ... met een of met een of meer buitenlandse...

en

- ... met een of meer buitenlandse..?

Heeft dit te maken met het verschil in betekenis tussen: een en één? We horen het graag.

We hebben gekeken naar de betekenis van het begrip 'joint degree-opleiding'. In de WHW wordt gesproken over 'gezamenlijk onderwijs', in goed Nederlands. In de kaders van de NVAO staat het volgende: *Joint programmes are understood as an integrated curriculum coordinated and offered jointly by different higher education institutions from EHEA countries, and leading to double/multiple degrees or a joint degree.*

Dus drie verschillende benamingen: onderwijs, programma en opleiding. Het lijkt erop dat het gaat om het begrip programma, mede omdat het ook kan gaan om een deel van de opleiding, een afstudeerrichting e.d. Ons voorstel zou zijn om in een aan de wet gelieerde regeling ook de aldaar gebruikte naam te gebruiken. Dus: 'een opleiding met een gezamenlijk programma...' enz.

Daarnaast is het zo dat meerdere graden kunnen worden gekoppeld aan een dergelijk programma. We nemen overigens aan dat die graden behoren bij eenzelfde niveau, dus niet dat een Ad in Nederland een gezamenlijk programmadeel kent met een Bachelor in Duitsland (dus dat de Ad de eerste twee jaren van een Duitse bacheloropleiding is), om via een u-bocht-constructie een Ad in Duitsland te kunnen aanbieden. De graden kunnen een verschillende naam hebben, conform de nationale afspraken.

Ja, en dan proberen we de ratio te zoeken achter de zinsnede: 'en de opleiding een grotere studielast krijgt'. Die ziet er verwarrend uit. Als je een Nederlandse Ad-opleiding samen gaat geven met een Vlaamse graduaatsopleiding (hbo5), mag het alleen maar als je eerst 120 punten hebt voor het Ad-programma en na de samenvoeging 121 of meer??

Mogen we een gok doen? Waarschijnlijk wordt ervan uitgegaan dat het aantal onderwijseenheden waaruit kan worden gekozen, groter wordt en daarmee ook het aantal studiepunten dat onder de gemeenschappelijke onderwijs- en examenregeling valt.

Foute gok? We laten ons graag bijpraten, want in de wet en de NVAO-kaders is niets te vinden.

- b. een verbrede opleiding, indien dit voornemen naar het oordeel van de NVAO, gelet op de door het instellingsbestuur beschreven programmatische relatie tussen de betreffende opleidingen, niet leidt tot het verzorgen van een nieuwe opleiding.

Dat is helder. Je voegt verwante opleidingen – die een overlappend deel van het werkveld bedienen – op een bepaalde manier samen. Toch is het lastig om te bepalen of het om een nieuwe opleiding gaat, gelet op de formele criteria die daarvoor gelden.

Als de opleidingen een gemeenschappelijke kern van minimaal 60% hebben, en die ook inzetten voor de brede opleiding, moet het kunnen (uitgaande van de boodschap die altijd wordt uitgezonden: als je meer dan 40% vernieuwt, kom je in de situatie van een nieuwe opleiding, met alle gevolgen van dien). Een student kan wel uit meer onderwijseenheden kiezen voor de rest van het programma, maar die vrijheid is toegestaan.

Is de overlap minder dan 60%, dan zal de gang naar de CDHO, NVAO en OCW moeten worden gemaakt.

Hoe dit in de praktijk is te bepalen door de hogeschool en vervolgens te constateren door de NVAO, is een lastig punt. De opleidingen kennen allemaal hun eigen dynamiek, en bij het samenvoegen zal er ook het een en ander aan nieuwe zaken worden ingebracht.

Daarnaast is het helemaal onbegonnen werk als er wordt gewerkt met leeruitkomsten, grote onderwijseenheden, blended-learning en duale vormen.

2. Indien het voornemen ertoe strekt dat de samengevoegde opleiding in een voor beide oorspronkelijke opleidingen nieuwe vestigingsplaats wordt verzorgd, zijn op die vestigingsplaats de artikelen 4, 5 en 6 van toepassing.

Ook helder. Het is voorstelbaar dat de ene hogeschool in X zit en de ander in Y en dat ze de samenvoeging vormgeven in Z, ergens anders. Dat is een nieuw aanbod.

Overigens kan men besluiten om het aanbod in alle drie de plaatsen te hebben. Voor een joint degree is dat een interessante optie, aangezien de naam van de opleiding en andere zaken niet behoeven te worden aangepast.

Bij een verbreding is niet toegestaan dat de oude opleidingen blijven bestaan en de verbrede opleiding in een nieuwe vestigingsplaats wordt verzorgd. De oude opleidingen gaan simpelweg op in de nieuwe opleiding.

3. Instemming blijft achterwege als een of meer van de samen te voegen opleidingen gericht is op een bepaald beroep waarvoor, als bedoeld in artikel 7.6 van de wet, beroepsvereisten zijn gesteld en de samengevoegde opleiding niet meer voldoet aan deze vereisten.

Ook helder. Maar waarom zou je opleidingen samenvoegen zoals hier bedoeld, als je daarmee aanstuurt op 'geen instemming'. Ook zal het werkveld dat hierbij betrokken is, hieraan geen plezier ontlennen, denken we.

Interessant is wel een joint degree voor dergelijke opleidingen, met een buitenlandse instelling, als ze in beide landen voldoen aan eisen voor een beroep. Maar hoe ga je dan na of het programma in beide landen nog steeds voldoen aan deze eisen?

Artikel 11. Aanvraagprocedure samenvoeging

Een aanvraag voor samenvoeging van een of meer bestaande opleidingen tot een joint degree-opleiding of tot een verbrede opleiding, gaat vergezeld van de volgende informatie:

- a. het oordeel van de NVAO dat er geen sprake is van een nieuwe opleiding;
- b. de beoogde startdatum van de samengevoegde opleiding en, voor zover noodzakelijk, de redelijke termijn waarbinnen de studenten de oorspronkelijke opleiding kunnen afronden;
- c. indien de nadere vooropleidingseisen, bedoeld in artikel 7.25 en artikel 7.25a van de wet en, voor zover van toepassing, de aanvullende eisen, bedoeld in artikel 7.26 van de wet, van de samen te voegen opleidingen verschillen, kan het instellingsbestuur een voorstel voor de nieuw te stellen eisen indienen.
- d. of het instellingsbestuur gebruik wil maken van de in artikel 6.2, vijfde lid, van de wet genoemde mogelijkheid om de verbrede opleiding zonder instemming van de Minister ten hoogste vijf jaar na de start van de opleiding weer te splitsen in de oorspronkelijke opleidingen.

Artikel 12. Criteria verzorgen associate degree-opleiding door bve-instelling

1. De Minister stemt in met het voornemen tot het verzorgen van maximaal de helft van de associate degree-opleiding, met uitzondering van de afstudeerfase en het afsluitend examen, door een bve-instelling, als bedoeld in artikel 7.8a, eerste lid, van de wet, indien het instellingsbestuur heeft aangetoond dat hiermee de kwaliteit van het onderwijs wordt geborgd.

In deel I is hier al op ingegaan. Er staat eigenlijk dat de hogeschool in alle gevallen de controle heeft, moet behouden en garanderen. Het is simpelweg zo dat de NVAO geen enkele zeggenschap heeft over wat een mbo-instelling doet, kan doen en garandeert. Als er vragen bij de kwaliteit worden gesteld, uit welke hoek dan ook, klopt de NVAO (en de inspectie en OCW) gewoon aan bij de hogeschool.

Wel is het erg opmerkelijk dat in de toelichting voor een 'onbetrouwbare' formulering is gekozen: '*... niet ten koste gaat van de kwaliteit van de opleiding*'. Dus niet een meerwaarde, maar een controle op de basiskwaliteit en op de mogelijkheid dat met het mbo aan boord de kwaliteit wel eens omlaag zou kunnen gaan, onder de minimumvoorwaarden zakkend daarvoor.

Het is dus het bestuur van de hogeschool dat alles moet aantonen. Daarvoor is bewijskracht nodig en geen verklaring waarin alles alleen maar wordt toegezegd (en zodanig dat het wel goed komt...). Een bindende samenwerkingsovereenkomst (i.c. een contract dat de hogeschool met de bve-instelling sluit...) is derhalve een keiharde voorwaarde.

We vermoeden dat er op basis van de initiatieven die al zijn getoond en nog in gang zullen worden gezet, een format zal gaan ontstaan voor een dergelijke samenwerkingsovereenkomst.

2. De Minister stemt in met het voornemen tot het verzorgen van meer dan de helft van een associate degree-opleiding, met uitzondering van de afstudeerfase en het afsluitend examen, door een bve-instelling, als bedoeld in artikel 7.8a, tweede lid, van de wet, indien het instellingsbestuur heeft aangetoond dat de betreffende bve-instelling specifieke kennis of een netwerk bezit in een bepaald specialisme, die niet binnen de eigen hogeschool kan worden georganiseerd, waardoor het verzorgen van meer dan de helft van de associate degree-opleiding door de bve-instelling ten goede komt aan de kwaliteit van het onderwijs.

Laten we beginnen met te constateren dat de tekst hier de omkering is van hetgeen in de wet staat: 'Op verzoek van het instellingsbestuur kan Onze Minister in bijzondere gevallen toestaan dat *minder dan de helft* van een dergelijke opleiding, met uitzondering van de afstudeerfase en het afsluitend examen, door de instelling voor hoger onderwijs wordt verzorgd”.

Nu is het bij deze omkering niet helemaal goed gegaan. In de regeling staat namelijk: *meer dan de helft* (bij de bve-instelling), en dat is dus de helft of minder op de hbo-locatie. In de wet staat voor de hbo-locatie evenwel: *minder dan de helft* (dus wat dan te doen met 'de helft'?).

Wel kunnen we met blijdschap constateren dat de CDHO hiermee wel de omissie heeft verbeterd uit de wet, en daarmee helderheid schept. De wet bedoelt het goed, maar de uitwerking zou het tegenovergestelde moeten zijn.

De CDHO heeft via dit lid invulling gegeven aan de wijze waarop de Minister deze bijzondere constructie onder de loep kan en ook gaat nemen. Het gaat uiteraard, net als in lid 1, om de kwaliteit. Dus een harde samenwerkingsovereenkomst is sowieso nodig.

Maar nu gaat men een stap verder nl. dat het inschakelen van de mbo-instelling een zekere meerwaarde kent, en dat die meerwaarde niet aan de Ad-opleiding is toe te voegen op de eigen hbo-locatie, of onder eigen beheer dan wel door een beroep te doen op het eigen hbo-netwerk.

Het is wel duidelijk dat hetgeen vorig jaar in de politieke discussie over de betrokkenheid van het mbo, via het verzorgen door de hogeschool van de Ad op een mbo-locatie, is afgedwongen (en misschien wel bevochten) vertaald is naar behoorlijk zware criteria. Mogelijk dat voor deeltijdse en bepaalde duale trajecten dit kan gaan gebeuren, om aldus dichtbij het werkveld te zitten, met inzet van materiaal dat toch al op de mbo-locatie aanwezig is.

Er wordt dus gesproken over 'kwaliteit'. Laat zich dit vertalen in de reisafstand? Kan het te maken hebben met de vormgeving, de inrichting, het didactisch concept en het aansluiten bij de wensen van het regionale werkveld? Vragen, maar de antwoorden hebben we ook nog niet.

Specifieke kennis? Netwerk met een specialisme? Wat kan een mbo-instelling in dat opzicht hebben dat een hogeschool niet of nog niet heeft? Het is voorstelbaar dat de hogeschool die kennis en het netwerk gewoon kunnen gebruiken op de hogeschoollocatie, maar dat nu moet worden aangetoond dat zoiets niet mogelijk is: het moet en zal op de mbo-locatie tot uiting moeten komen.

Moeten we het dan zoeken in menskracht, dus docenten die in het mbo werken of experts in bedrijven in de regio? Zij kunnen onder bepaalde voorwaarden wel op de mbo-locatie een bijdrage leveren, en niet op de hbo-locatie. Dat kan ook te maken hebben met het doen van projecten op de werkvloer, binnen bedrijven en dus op een bedrijfslocatie die dichtbij de mbo-instelling is te vinden.

We gaan het merken.

3. Dit artikel is van overeenkomstige toepassing op een associate degree-opleiding die wordt verzorgd door een rechtspersoon voor hoger onderwijs als bedoeld in artikel 1.1 onder aa van de wet.

Een private instelling moet ook door deze beoordelingsmolen heen. In deel I is al ingegaan op de consequenties ervan en de haalbaarheid om dit alles af te dwingen. Een private aanbieder kan beschikken over zowel een hbo- als een mbo-licentie, en daarbij passende locaties. In dat geval blijft alles onder hetzelfde bestuur plaatsvinden.

Het doel van dit artikel is het toezicht houden op de doelmatigheid van het aanbod als door het spreiden van de verzorging over een hbo-locatie en een locatie die niet onder de werking van de regelgeving voor het hoger onderwijs valt, meerdere Ad-plekken gaan ontstaan. Daarbij gaat het ook om de besteding van de overheidsgelden, om daarmee verspilling te voorkomen, als een bekostigde hogeschool een aanvraag doet en in die regio de private aanbieders al zitten.

Zoals al gemeld, lijkt dit lid te zijn ingegeven door de ontwikkelingen die er zijn bij het koppelen van private en bekostigde instellingen. Dat moet op zichzelf kunnen, maar dan moet er sprake zijn van een zeer duidelijk aantoonbare meerwaarde van de constructie – dus wat in de bekostigde sfeer niet lukt, maar wel in een publiek-private samenwerking.

Artikel 13. Aanvraagprocedure verzorgen associate degree-opleiding door bve-instelling

Een hogeschool of rechtspersoon voor hoger onderwijs doet een aanvraag voor het verzorgen van een deel van een associate degree-opleiding door een bve-instelling, middels het aanvraagformulier in bijlage 2.

Geen bijzondere opmerkingen hierbij. Het kan uiteraard zo zijn dat een Ad samen met meerdere mbo-instellingen wordt verzorgd. Het is zelfs denkbaar dat een hogeschool met een compleet netwerk van mbo-instellingen, verspreid over ons land, een Ad-aanbod wil scheppen. Zeker voor specifieke Ad's zou dit wel eens een optie kunnen zijn.

Laten we het netwerk met de RAC's hierbij niet over het hoofd zien. Ze kunnen prima ankerpunten zijn voor de samenwerking tussen hbo en mbo.

Artikel 14. Overgangsbepaling

Een aanvraag die vóór de inwerkingtreding van deze regeling is ingediend, alsmede een bezwaarschrift tegen een besluit op dat voornemen, wordt overeenkomstig de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2014 afgehandeld, tenzij toepassing van deze regeling tot een voor de aanvrager, gunstiger uitkomst leidt.

Vraag is wat er dan gunstiger kan zijn. Dat zou te maken kunnen hebben met een aanvraag waarbij de CDHO alles heeft goedgekeurd, behalve 'de noodzaak'... En die vervalt nu.

Artikel 15. Inwerkingtreding

Onder gelijktijdige intrekking van de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2014, treedt deze regeling in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin hij wordt geplaatst.

Artikel 16. Citeertitel

Deze regeling wordt aangehaald als: Regeling macrodoelmatigheid hoger onderwijs.

Deel III

De bijlagen

In de bijlagen wordt door de overheid ingegaan op de regeling, met een aantal duidingen en vormen die kunnen worden gezien als het uitleggen van wat er met bepaalde artikelen wordt bedoeld. Daarmee is het niet zo dat die zaken geen rechtsgeldigheid hebben, Juist wel omdat bij allerlei 'conflicten' steeds meer naar de doelstellingen en de achtergrond van een artikel wordt verwezen. Daarom lopen we ook de bijlagen langs.

BIJLAGE 1 BEHOREND BIJ DE REGELING MACRODOELMATIGHEID HOGER ONDERWIJS: BEOORDELING AANVRAGEN

Macrodoelmatigheidsaanvraag – algemeen

De formulieren waarmee een macrodoelmatigheidsaanvraag gedaan dient te worden zijn te vinden in bijlage 2 bij deze regeling en op de site van de CDHO. Er bestaat een formulier voor nieuwe opleidingen en nevenvestigingen en een formulier voor verplaatsingen. In deze formulieren dienen, in de eerste plaats, de basisgegevens (bijvoorbeeld naam van de opleiding en het aantal studiepunten) van de opleiding waar het om gaat te worden aangegeven. Daarnaast dient de instelling in deze formulieren te motiveren dat de aanvraag voldoet aan de criteria voor instemming met een nieuwe opleiding, nevenvestiging of verplaatsing.

Deze motivering dient navolgbaar te zijn en ondersteund te worden met behulp van valide gegevens. Dit betekent dat herleidbaar dient te zijn op welke gegevens de motivering gestoeld is en dat ~~de~~ deze gegevens steekhoudend dienen te zijn. In de motivering zal dus verwezen dienen te worden naar de onderliggende bronnen en deze bronnen en de gegevens die eruit voortkomen dienen overtuigend te zijn.

Indien een instelling bijvoorbeeld in de aanvraag aangeeft dat er behoefte is aan een bepaalde opleiding, dient deze tevens aan te geven waar dit uit blijkt en dienen de stukken waar dit uit blijkt te worden meegezonden. Met 'valide' wordt bedoeld dat de stukken waar men zich op baseert en de gegevens die daarin staan van een gerenommeerde bron dienen te zijn. Een instelling kan bijvoorbeeld gegevens overleggen die volgen uit een onderzoek van een onafhankelijk onderzoeksbureau of overheidsgegevens.

Klinkt logisch als het gaat om de motivering. Maar het gebruik van begrippen als 'herleidbaar', 'steekhoudend', 'overtuigend' en het verklaren van 'valide' met 'gerenommeerde bron' en 'onafhankelijk onderzoeksbureau' doet wel erg overdreven aan. Draai ze eens om, alle begrippen, en dan krijg je een soort 'wartaal'.

Het is toch nog gewoon steeds een kwestie van de aanvraag onderbouwen, zodanig dat aan criteria in de regeling is voldaan en de CDHO c.s. een advies kan uitbrengen. Of vertrouwt men de hogescholen niet?

Arbeidsmarktbehoefte, maatschappelijke behoefte, wetenschappelijke behoefte

Uit de aanvraag van de instelling dient ten aanzien van de arbeidsmarktbehoefte (criterium uit artikel 4, eerste lid, onder a) gemotiveerd te worden dat er voldoende behoefte is op de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld aan de hand van gegevens van ROA, CBS, maar bijvoorbeeld ook een onderzoek dat de instelling zelf uitgezet heeft bij een onafhankelijk onderzoeksbureau kan worden opgevoerd), voor welke soort functies of beroepen de opleiding opleidt en wat de arbeidsmarktperspectieven van afgestudeerden zijn.

Het zijn duidelijke zaken die rechtstreeks voortvloeien uit deze regeling en de criteria die moeten worden onderbouwd. ROA, CBS, UWV, branchebureaus... en zo zijn er allerlei bronnen.

Het is goed om nog eens te benadrukken dat het gaat om de perspectieven voor degenen die pas minimaal drie resp. vijf jaren na het onderzoek voor de Ad resp. Bachelor op de markt komen. Het ROA richt zich mede op leerlingen die een keuze moeten maken voor een opleiding in het hbo of wo, en omdat het keuzeprocess in het havo en vwo al drie jaren voor het eindexamen wordt ingezet, zijn de voorspellingen zeven jaar in de toekomst gelegen. Zeker voor een Ad is de discrepantie tussen die drie en zeven jaren wel erg groot.

We denken dat het meer en meer nodig is dat hogescholen zelf een bureautje hebben dat regionaal de ontwikkelingen bijhoudt. Als men die voorspellingen in een landelijk opleidingsoverleg of in het netwerk van RAC's aan elkaar koppelt, kan men al een heel eind komen. Zeker als het gaat een verplaatsing, een nieuwe vestiging en andere mogelijkheden is het uitwisselen van ervaringen van groot belang.

In een later stadium zullen we voor de Ad hier nog een keer op terugkomen.

Verder kan de motivering van de arbeidsmarktbehoefte ondersteund worden door een toelichting op de redenen waarom de aangevraagde opleiding aansluit bij de behoefte aan de ontwikkeling in het hoger onderwijsaanbod, zoals benoemd in bijvoorbeeld de human capital agenda's van de Topsectoren, sectorplannen, sectorale verkenningen of sectorale of regionale afspraken. Ook kan de instelling, ter onderbouwing van haar aanvraag, een onderzoek uitzetten onder de werkveldpartijen.

Prima bronnen. Maar om de waarde ervan te kunnen inschatten, is het nodig de trends en de specifieke aspecten voor een opleiding (nieuw) scherp in beeld te hebben – en dan kan zo'n hogeschoolbureautje goede diensten bewijzen. Voor de Ad, de Bachelor, voor minoren, noem maar op. Zet er desnoods (met elkaar) een lector op...

Ten slotte, kan de instelling de motivering versterken door aan te geven welke werkveldpartijen betrokken zijn bij het voornemen en op welke wijze die betrokkenheid gestalte heeft gekregen.

Er is al een heleboel jaren geleden, bij de invoering van de Ad, gevraagd aan de overheid om samen met de werkgeversorganisaties en allerlei experts, een niet-limitatieve lijst te maken van werk-veldpartijen die er toe doen...

Men zou kunnen kijken naar de inbreng die zij kunnen hebben, landelijk en met regionale kringen en netwerken. Dat kan te maken hebben met hun eigen arbeidsmarktverkenningen, het eigen opleidingshuizen en de wijze waarop met bepaalde competenties voor beroepen en functies rekening wordt gehouden.

We missen in dit deel de zgn. beroepenveldcommissie of werkveldadviesraad. Nu komt een dergelijk orgaan als zodanig niet in de wet voor, en daarom is er ook niet in formele zin naar te verwijzen. Toch is het zo dat bij vrijwel alle aanvragen een forse inbreng is te zien van dit orgaan, op een eigen wijze, mede omdat er geen format bestaat voor de samenstelling en de rechten die ze hebben bij het samenstellen van een opleidingsprogramma. Het lijkt een goed aandachtspunt, zeker voor deeltijdse opleidingen die kunnen worden aangevraagd op basis van de noodzaak voor opscholing van werkenden. De daarvoor noodzakelijke informatie haal je als hogeschool absoluut niet zomaar even uit de stukken van ROA, CBS, UWV en andere organisaties.

Indien de instelling stelt dat de aangevraagde opleiding voorziet in een maatschappelijke of wetenschappelijke behoefte, dient de maatschappelijk of wetenschappelijke ontwikkeling die het bestaan van de aangevraagde opleiding rechtvaardigt te worden aangetoond.

Ruimte voor de opleiding

Voor het criterium ruimte voor de opleiding (artikel 4, eerste lid, onder b), geldt dat uit de motivering moet blijken dat als de arbeidsmarktbehoefte afgezet wordt tegen de uitstroom bij reeds bestaande opleidingen (of vestigingen van opleidingen), er ruimte is voor een nieuwe opleiding of vestiging, omdat de arbeidsmarktbehoefte onvoldoende wordt voorzien door het bestaande aanbod. Hiertoe dient de instelling in de aanvraag te beschrijven hoeveel vergelijkbare (bekostigde en onbekostigde) opleidingen er bestaan, waar deze worden verzorgd, wat de instroom is in deze opleidingen en of er een numerus fixus gehanteerd wordt.

Maak de borst maar nat, als alle gegevens zo exact mogelijk op papier moeten verschijnen. Het gaat om de bekostigde maar ook de private aanbieders – en voor de laatste zijn er niet veel openbare bronnen, nog niet tenminste.

Interessant is het moeten vermelden van de instroom bij de bestaande opleidingen, per variant, als die te vinden zijn. Omdat je graag wilt weten hoeveel daarvan met een Ad dan wel een Bachelor

de markt opgaan, is het ook handig om naar de rendementen te kijken. Ook moet je weten hoeveel met een Ad doorgaan naar de Bachelor, hoeveel aan de Bachelor beginnen en dan toch eerst de Ad doen, enz.

Uit de ROA-stukken is te halen wat verwante opleidingen zijn als het gaat om de kansen op een baan en de zgn. uitwijkmogelijkheden (dus min of meer buiten de opleiding aan de slag gaan).

Het is overigens wel logisch om behoorlijk streng te zijn als het gaat om nieuwe opleidingen. Binnen het hbo beheerst men toch onderhand eigenlijk wel de kunst om arbeidsmarktbevegingen te vertalen naar nieuwe afstudeerrichtingen, minoren en keuzedelen – dus binnen een opleiding zelf.

Ook kun je voor degenen die na de Ad doorgaan voor een Bachelor, actuele programma's maken – nog sneller dan binnen de bacheloropleiding zelf kan gebeuren. Anders gezegd, met een route van 2+2 is heel goed in te spelen op veranderingen, mede door in beide componenten van die leerlijn nieuwe zaken op te nemen. Dus een interne dynamiek, zonder een nieuwe opleiding te ontwikkelen die pas na een aantal jaren nieuwe studenten aflevert.

Daarnaast dient de instelling een realistische schatting te maken van de instroom de opleiding waarvoor de aanvraag is gedaan.

Wat is realistisch? De hogeschool baseert de schatting op eigen en stevig te vertrouwen bronnen, en daar zet de CDHO z'n eigen bronnen tegenover. Hoeveel verschil mag er zijn om het voor de overheid realistisch te laten zijn? Het blijft altijd een schatting, mede op basis van een situatie die ongeveer twee jaren voor de start van de opleiding ligt.

Het gaat bovendien om een nieuw initiatief en dan moet de bekendheid nog gaan groeien. Misschien zou je als voorwaarde kunnen opnemen, als de CDHO twijfelt, dat er een aanvullende beoordeling plaatsvindt na drie jaren – en dat er als is bewezen dat er weinig instroom is, of juist veel maar dan in samenhang met een sterke daling bij dezelfde opleidingen op een redelijke afstand, nadere acties kunnen worden ondernomen.

Verder kan de motivering op dit punt versterkt worden door middel van door de rijksoverheid erkende sectorplannen, erkende sectorale of regionale afspraken of door de CDHO uitgevoerde sectoranalyses.

Duidelijk, maar hoe komt een hogeschool aan die analyses die zijn uitgevoerd door de CDHO? Zijn die openbaar, of eigenlijk gewoon alleen maar bedoeld voor het beoordelen van de aanvraag (een soort contra-expertise)?

Uit het tweede lid volgt overigens dat als de instelling in de aanvraag heeft onderbouwd dat de opleiding past bij het profiel van de instelling, zoals beschreven in een erkend sectorplan, wordt aangenomen dat is voldaan aan criterium b, tenzij naar het oordeel van de Minister al ruimschoots voldoende vergelijkbare opleidingen worden aangeboden om in de behoefte te voorzien.

Hieraan is al aandacht besteed. Het mag gewoon... tenzij... Een toch wat dubbel gevoel gevend, deze aanpak.

Voor joint degree-opleidingen geldt hierbij dat als deze door twee of meer Nederlandse instellingen wordt verzorgd, deze joint degree-opleiding slechts bij het profiel van één van de instellingen hoeft aan te sluiten, zoals beschreven in een erkend sectorplan.

Conform de BES-wetgeving, wordt bij een aanvraag voor een nieuwe opleiding met als vestigingsplaats een openbaar lichaam BES, naast het bestaande opleidingsaanbod in Nederland en op de openbare lichamen BES, ook het bestaande onderwijsaanbod op Aruba, Curaçao en Sint-Maarten betrokken.

Verplaatsingen

Voor verplaatsingen geldt dat de instelling in de aanvraag dient te motiveren dat de verplaatsing geen nadelige gevolgen zal hebben voor de spreiding van het onderwijsaanbod, inclusief de effecten die dat mogelijk zal hebben op de instroom in de opleiding en gelijke opleidingen aan andere instellingen.

Een boeiende uitdaging om dit aan te tonen. Je moet dan als hogeschool ook de trends bij andere hogescholen kennen en kunnen analyseren. Het geldt voor elke variant, en dan is deeltijd een hele moeilijke sector.
Iets voor een landelijk opleidingsoverleg?

Zienswijzen

Verzorgers van vergelijkbare bekostigde en onbekostigde opleidingen, kunnen hun zienswijzen indienen bij de CDHO op een macrodoelmatigheidsaanvraag voor een nieuwe opleiding, een nevenvestiging of een verplaatsing. Ook instellingen die nog geen vergelijkbare opleidingen verzorgen, maar dat in de toekomst wel van plan zijn, op grond van een erkend sectorplan, kunnen hun zienswijzen indienen. De zienswijzen worden betrokken bij de beoordeling van de macrodoelmatigheid. De CDHO plaatst direct na ontvangst van een aanvraag een door de aanvrager geleverde samenvatting van de aanvraag op haar website. Daarnaast kunnen instellingen zich abonneren op een signaleringsmail van de CDHO via info@cdho.nl. Wanneer er een nieuwe aanvraag bij de CDHO binnen komt, verstuurt de CDHO in de signaleringsmail de samenvatting van deze aanvraag.

Een opmerkelijk aspect is het mogelijk maken voor hogescholen om na de aanvraag van een collega-hogeschool een zienswijze in te dienen (protest aan te tekenen...) zonder dat er nog een eigen concreet voorstel op tafel ligt. De beperking zit 'm wel in het feit dat die hogeschool dient te beschikken over een valide sectorplan (en kennelijk die andere hogeschool niet). Hoe het 'wel van plan zijn' in concreto dient te worden omgezet in een erkende zienswijze, en dan ook nog zodanig dat het een negatief advies voor de eerste aanvrager oplevert, is echter niet helder.

Ook hierbij kan worden gepleit voor een overleg tussen hogescholen en dan specifiek in een landelijk opleidingsoverleg. Het afwachten van een signalering door de CDHO klinkt handig, maar het in de juiste wandelgangen bespreken van initiatieven is nog beter.

Geldigheid besluit op aanvraag

Op grond van artikel 6.2, zevende lid, van de WHW dient een nieuwe opleiding binnen tien maanden nadat instemming is verleend te worden geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs. Dit betekent dat de toets nieuwe opleiding die verricht moet worden bij de NVAO, binnen deze termijn dient te zijn afgerond. Voor de registratie van nevenvestigingen en verplaatsingen geldt op grond van artikel 7.17, vierde lid, van de WHW een kortere termijn van zes maanden. In dergelijke gevallen is er immers geen toets nieuwe opleiding vereist. Als de registratie niet binnen de wettelijk vastgestelde termijn gebeurt, vervalt het besluit en dient het instellingsbesluit een nieuwe aanvraag in te dienen om de nieuwe opleiding alsnog te kunnen starten of de verplaatsing dan wel nevenvestiging van een bestaande opleiding te kunnen realiseren.

Prima.

Transparantie opleidingsaanbod

De naam van een opleiding moet transparant zijn en inzicht geven in het vakgebied waarop de opleiding zich richt. Dit draagt er in de eerste plaats aan bij dat aspirant-studenten duidelijker voor ogen hebben waar de opleiding voor staat en op deze manier is het mogelijk een betere afweging te maken tussen opleidingen. Dit is daarnaast ook van belang voor afgestudeerden, werkgevers en de maatschappij in den brede. Een opleidingsnaam moet ten minste de lading dekken. Het is van belang dat de opleidingsnamen van de soortgelijke studies op elkaar aan sluiten en ik stimuleer de sector dan ook om hierover met elkaar afspraken te maken.

Zie, hier dus wel een oproep aan de sectoren (hbo en wo, meervoud dus) om met elkaar te praten over de opleidingsnamen van soortgelijke studies. Klinkt goed, maar wie bepaalt nu eigenlijk wat 'soortgelijk' is en wat het betekent voor de inhoud van een opleiding? Iedere hogeschool vindt de eigen opleiding uniek, wat moge blijken uit het feit dat er nog steeds veel aanvragen voor nieuwe opleidingen worden ingediend – zonder terug te vallen op veranderingen binnen bestaande opleidingen en het maken van nieuwe afstudeerpaden.

Ook met brede opleidingen kom je hiermee niet zo ver. 'Business Studies' zegt een a.s. student weinig, als het gaat om het achterliggende werkveld. 'Finance & Control' kan eveneens van alles betekenen. Ook het gaan experimenteren met opleidingen die door een student voor een heel groot deel zelf kunnen worden ingevuld, op basis van een vorm van voortschrijdend inzicht, is niet iets wat op voorhand helderheid zal gaan opleveren.

Dus 'het dekken van de lading' is nog wel een behoorlijke uitdaging. Misschien is dan toch het groeien naar brede opleidingen, zoals Social Work, in combinatie met het helder communiceren van de namen van de onderliggende leerlijnen, maar het beste?

In de wet is opgenomen dat het de taak van de NVAO is om te beoordelen of de naamgeving van nieuwe opleidingen en de wijzigingen van namen van bestaande opleiding transparant is (artikel 5a.2, lid 2a van de wet). De rol van de NVAO blijft gericht op de vraag of de naam de inhoud van de opleiding goed dekt. De NVAO kijkt daarnaast ook of de naam overeenkomt met vergelijkbare opleidingen. De rol van de CDHO is om de voorgestelde naam van de opleiding te vergelijken met de gebruikelijke namen in de sector voor vergelijkbare opleidingen. De NVAO neemt het advies van de CDHO mee in de toets nieuwe opleiding. Als de instelling een naam wil hanteren waarmee de NVAO niet akkoord is, zal de uiterste consequentie zijn dat de NVAO geen positief besluit afgeeft. Dit geldt zowel bij een verzoek om een toets nieuwe opleiding als bij heraccreditatie en is ook van toepassing op niet-bekostigde onderwijsinstellingen.

Kan een interessant punt worden in het aanvragen van nieuwe opleidingen – in de wetenschap dat er geen licentie komt als de naam niet onderscheidend genoeg is. Of liever gezegd, als de inhoud niet voldoende afwijkt van de opleidingen die er al zijn. Met een groeiend aanbod aan brede opleidingen in de sectoren techniek, economie en welzijn, wordt de kans om nog onderscheidend te zijn een heel stuk kleiner.

Bijzonder is het dat de NVAO ook kan 'ingrijpen' bij een heraccreditatie, dus bij een bestaande opleiding. Een opleiding die niet is meegegaan in het proces naar een brede opleiding, kan te horen krijgen dat – al is het maar een smalle opleiding – toch de naam daarvan moet aannemen. En dat ze dan maar hun eigen opleiding als een 'afstudeerrichting' in de markt moeten zetten (want binnen de brede opleiding is die dan ook bij een neutrale conversie aardig zichtbaar gebleven, volgens de eisen van de NVAO).

Alles bij elkaar lijkt het of deze regeling kan worden ingezet voor het opschonen van het complete aanbod en het 'wieden' in het bos met opleidingen met namen die teveel voor verwarring kunnen zorgen.

Voor Ad-opleidingen valt te constateren dat de CDHO worstelt met het aanbod aan nieuwe opleidingen aan de ene kant en het gegeven dat men graag dezelfde naam wil gebruiken om helder te zijn naar de arbeidsmarkt aan de andere kant. Er wordt dan al snel gesteld dat er voldoende aanbod is, en zo vissen de aanbieders die later met de Ad's aan de slag gaan, achter het net. De hogescholen worden op deze wijze gedwongen naar niches te zoeken, met een andere inhoud en dus een andere naam. Dat lijkt op zich niet altijd doelmatig te zijn.

Mogelijk dat het meer regionaal mogen insteken bij de Ad's een helpende hand kan bieden. Ook de samenwerking met het mbo, vooral zich richtend op een regio, kan een bijdrage leveren. Maar het is aan de hogescholen en zeker het netwerk van de RAC's om snel met elkaar om tafel te gaan om ervoor te zorgen dat het aanbod ook echt dekkend is en dat de verschillen zitten in de regionale afstudeerrichtingen – en de varianten (vt, dt en dual).

Advies over taalkeuze

De instelling dient in haar aanvraag ook aan te geven in welke taal zij de opleiding aan wil bieden. Indien de instelling bij een aanvraag voor een nieuwe opleiding ervoor kiest om de opleiding in een andere taal dan het Nederlands aan te bieden, zal de CDHO bekijken of de voorgestelde taalkeuze aansluit bij de arbeidsmarktbehoefte en haar bevindingen hierover opnemen in het advies. De NVAO zal dit advies meenemen in haar beoordeling of de taalkeuze van de opleiding voldoende onderbouwd is bij de toets nieuwe opleiding.

Dit punt kan natuurlijk alleen maar zijn ingegeven door de recente discussie over het gebruik van het Engels in het hoger onderwijs. Dat er nu een relatie wordt gelegd met de arbeidsmarktbehoefte is dan wel weer opmerkelijk.

Net als in de wet richten opleidingen zich in principe op de Nederlandse arbeidsmarkt (want waarom zouden we in Nederland mensen opleiden voor een ander land als daar een vergelijkbare opleiding is te volgen, dus ter plekke, en meteen in de taal van het land zelf).

Vervolgens is het van belang om te weten waaraan de behoefte wordt gerelateerd en wie daarover iets te zeggen hebben. Zijn dat de branches, beroepsorganisaties en de bureaus die aangeven welke rol de kennis van een andere taal speelt en zodanig van belang is dat een andere taal moet worden gebruikt? Of kan het een vorm van toestemming zijn voor een meervoudige inzet van talen, voor verschillende groepen en voor bepaalde afstudeerrichtingen?

Is dit afhankelijk van het onderzoek dat moet aantonen waar afgestudeerden terechtkomen (binnen- en buitenland) en in welke mate het gebruik van een andere taal in de studie het rechtvaardigt dat afgestudeerden ook meteen in een baan aan de slag gaan en waarbij vanaf het begin de waarde van het taalgebruik onomstreden is?

De onderbouwing moet dus overtuigend zijn. Er zijn nog geen echte voorbeelden van dossiers beschikbaar, maar dat de discussies interessant zullen gaan worden, is zeker.

Beoordeling macrodoelmatigheidsaanvraag nieuwe opleiding of nevenvestiging

Arbeidsmarktbehoefte, maatschappelijke en wetenschappelijke behoefte (criterium a)

Bij de beoordeling van de macrodoelmatigheid van een nieuwe opleiding wordt bekeken of er behoefte is aan de opleiding op de arbeidsmarkt en of er een maatschappelijke of wetenschappelijke behoefte bestaat aan de opleiding, en of er naast het al bestaande aanbod ruimte is in het stelsel voor de opleiding.

Het hoofdelement van de macrodoelmatigheidstoets is de toetsing van de arbeidsmarktbehoefte. Van belang is immers dat het opleidingsaanbod een goede aansluiting heeft op de arbeidsmarkt en dat studenten na hun opleiding goede arbeidsmarktperspectieven hebben. De arbeidsmarktbehoefte wordt landelijk gezien, waarbij er primair wordt uitgegaan van de arbeidsmarktbehoefte in Nederland.

Helder, geen speld tussen te krijgen. Hoewel: hoe telt de arbeidsmarktbehoefte secundair mee in de beoordeling?

Veel opleidingen werven studenten vanuit het buitenland. De vraag is of men van tevoren weet of ze in Nederland aan de slag willen en kunnen gaan of dat ze na het afstuderen weer teruggaan naar hun eigen land (en waarvan wij niet weten of er dan wel of geen werkplek beschikbaar is). Zoals al eerder gemeld, hebben we het hier over het peilen van de behoefte bij de aanvraag voor een bacheloropleiding over een periode van minimaal vijf jaren. Knap als je in deze dynamische tijd (waarbij er velen zijn die zeggen dat bij het afstuderen veel van de basiskennis al obsoleet is) een correcte voorspelling kunt doen.

Het zou dan ook helemaal niet zo gek zijn om de aanvraag te beoordelen op de mate waarop men al gaandeweg kan inspelen op veranderingen in de arbeidsmarkt. Dat een route via de Ad dan een interessante is, lijkt wel duidelijk – zeker als daarna een op de Ad voortbouwend programma van twee jaren is neer te zetten. Maar in een bacheloropleiding valt te denken aan een wat breed neergezet eerste twee jaren en dan de diepte in met minoren, keuzevakken en andere flexibele onderdelen. Deze aanzet en opzet is overigens al terug te vinden in de brede bachelors, en de daarmee opgedane ervaringen moeten de CDHO en de NVAO zeker benutten.

Hieronder wordt allereerst de arbeidsmarktbehoefte toegelicht, daarna komt de maatschappelijke en wetenschappelijke behoefte aan bod.

Arbeidsmarktbehoefte

Voor het starten van een nieuwe opleiding moeten instellingen aantonen dat er sprake is van een arbeidsmarktbehoefte of van een maatschappelijke en/of wetenschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte. Kwantitatieve gegevens van bijvoorbeeld ROA, UWV en CBS kunnen hierbij worden gebruikt. Ook kunnen instellingen voor de specifieke opleiding zelf (laten) onderzoeken hoe groot de arbeidsmarktbehoefte is om de behoefte te kunnen onderbouwen. Daar-

naast kunnen instellingen ook objectief onderbouwde gegevens van derden gebruiken voor de onderbouwing van een ontwikkeling in de desbetreffende sector, bijvoorbeeld vanuit de rijksoverheid.

In het begin is het al gemeld: Je kunt de behoefte aan gekwalificeerde mensen (met een formeel diploma, in dit geval) op de arbeidsmarkt gelijkstellen aan de noodzaak om bij ho-opleidingen de juiste personen een aantal jaren eerder aan de studie te laten gaan, na ook eerst een traject voor een gemotiveerde keuze ervoor te hebben doorlopen. Dus de behoefte en de noodzaak zijn onvermijdelijk met elkaar verbonden, zij het met een 'time-lag' van 3 (Ad) en 5 (B) jaar.

De vertaling naar een nieuwe opleiding, zowel te 'verkopen' aan het werkveld als aan de a.s. studenten, is daarmee een helse klus. De genoemde organisaties kijken allemaal op hun eigen wijze naar de trends, op korte en langere termijn, voor diverse doelgroepen. ROA denkt aan de jongeren, UWV wil mensen snel aan het werk helpen en CBS tracht op basis van trends te kijken naar de structuur van de arbeidsmarkt, om bewegingen van individuen in kaart te brengen.

Het laten onderzoeken van de trends en het doen van voorspellingen op verzoek van een hogeschool, door een daarin geschoolde organisatie (commercieel), betekent dat ook deze gegevens moeten worden gebruikt. Vervolgens wordt op gerichte wijze gezocht naar informatie die de aanvraag rechtvaardigt. Vaak komt men bij bedrijven en regionale netwerken met werkgevers terecht. Het lastige is – en werkgevers zijn de eersten die het zullen toegeven – dat het vrijwel onmogelijk is om aan te geven welke competenties over minimaal vier jaren nodig zijn en het helemaal niet meer zal lukken om vervolgens te melden hoeveel vacatures er dan zullen zijn.

Ook het huidige personeelsverloop (pensioen, zelf weggaan, weggekocht worden...) wordt steeds lastiger te volgen. De nieuwe generaties werkenden zijn geneigd snel van baan te wisselen, zelfstandig bezig te zijn te combineren met vast werk, en te zoeken naar andere wegen om 'in het bestaan te voorzien'. We nemen dan degenen die naar het buitenland gaan (en omgekeerd) maar even niet mee, want die stromen zijn echt helemaal niet te traceren voor een langere periode.

Aan de wijze van verwoorden van de onderbouwing is echter wel te merken dat met deze regeling een nieuwe fase voor het beoordelen van aanvragen is ingegaan. Er mag dan een onderbouwing van de 'noodzaak' worden weggelaten, maar het signaal is dat wat er dan moet worden opgevoerd aan gegevens, van hogere kwaliteit en een meer stevige betrouwbaarheid moet zijn dan tot nu toe het geval was. Hogescholen mogen inmiddels bogen op ervaringen, en zo onderhand moet de waaijer aan opleidingen wel volledig zijn uitgevouwen, om daarbinnen met interne aanpassingen de dynamiek voor het grootste deel te kunnen opvangen.

De uitbouw van brede opleidingen is een goed signaal, met bovendien het gemak voor de CDHO om al snel te kunnen stellen dat 'daarbinnen voldoende ruimte is'. Het onderwijsveld, de sector zelf, is aan zet.

De arbeidsmarktbehoefte kan – mede – bestaan uit beroepen waarvoor wettelijke beroepsvereisten gelden op grond van artikel 7.6, van de wet. Indien een nieuwe opleiding (onder andere) voorziet in een arbeidsmarktbehoefte waarvoor beroepsvereisten gelden, dient de instelling ook aan te geven op welke wijze is gewaarborgd dat afgestudeerden van de opleiding voldoen aan deze vereisten.

Er zijn dan twee bewegingen te zien bij beroepsvereisten:

- Als er reeds opleidingen zijn die aan die eisen voldoen, kunnen de aanvragers van een nieuwe opleiding de onderliggende eenheden en onderdelen gewoon overnemen. We nemen dan aan dat het betrokken werkveld ook een stevige vinger in de pap krijgt, om na te gaan of die behoefte er ook daadwerkelijk is en om te kunnen controleren of in de toekomst de eisen zullen worden gerespecteerd.
- Het werkveld besluit (via een branche of beroepsorganisatie) op een gegeven moment dat aan bepaalde beroepen wettelijke eisen moeten worden gesteld. Dat kan betekenen dat er ook nieuwe opleidingen dienen te komen dan wel dat er binnen bestaande opleidingen onderdelen komen die ervoor zorgen dat aan die eisen kan worden voldaan. We gaan er vanuit dat in beide gevallen de NVAO hiernaar gaat kijken, naar wat de consequenties zijn in kwalitatief opzicht.

Interessant is dat er invloed kan worden uitgeoefend door een externe partij nl. de werkveldorganisatie die samen met de overheid eisen kan stellen op basis van hetgeen zij samen als relevant zien. Dat wil mede zeggen dat de inhoud van de toetsing op de betreffende eenheden ligt bij die externe partij – op vastliggende eindtermen, competenties en vaardigheden. Nog anders gezegd: als iemand die opleiding niet afrondt, mag er niet in het beroep aan de slag worden gegaan.

In het mbo zijn daarover behoorlijke discussies gevoerd. Een opleiding heeft eindkwalificaties die door de mbo-instelling zelf kunnen worden vertaald naar een programma. Als het programma is afgerond en dus aan de eisen van het examen is voldaan, kan het diploma worden uitgereikt. Maar het werkveld kan vervolgens eisen dat ook aan de externe branche-examens wordt meegedaan. Haalt iemand die niet, dan ontstaat er een patstelling: wel het diploma, maar geen recht om het beroep uit te oefenen.

Het hbo kent voor beroepen waarmee men in sectoren aan de slag kan gaan en een duidelijke maatschappelijke relevantie hebben, een rol voor de overheid (een ministerie). Dat wil zeggen dat die patstelling aldaar in principe niet kan ontstaan. Het diploma houdt in dat aan de externe werkveldeisen is voldaan.

Dat er nu bijvoorbeeld in de gezondheidssector een schreeuwende behoefte aan verpleegkundigen bestaat, dat ziekenhuizen en instellingen weer terug willen naar 'in-service-opleidingen' met een eigen directe controle op de wettelijke beroepseisen, is interessant. Maar die sector kan niet voorkomen dat alle hbo-v-opleidingen hun numerus fixus laten vallen...

Kwalitatieve elementen

De onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte kent naast kwantitatieve elementen ook vaak kwalitatieve elementen. Kwantitatieve gegevens geven niet altijd een compleet beeld en zijn niet altijd fijnmazig genoeg.

We denken dat er gewoon een stap verder moet worden gezet nl. dat een aanvraag altijd dient te bestaan uit een kwantitatieve en kwalitatieve onderbouwing – met duidelijke verbanden en verwijzingen naar de gegevens.

Veel kwantitatieve gegevens zijn niet zeker genoeg en kennen een stevige bandbreedte als het gaat om de betrouwbaarheid ervan. Het moet mede daarom gaan, het laten zien wat de marges zijn, om te voorkomen dat voorspellingen als zekerheden worden ingezet. Dat geldt voor de externe organisaties, maar ook voor de inschatting van de instroom en het aantal gediplomeerden (rendement, zeg maar) bij andere opleidingen, gelijk dan wel verwant. Op die wijze kan er tussen hogescholen onderling en in de overleggen met bedrijven een meer ontspannen sfeer ontstaan – om elkaar niet behoeven af te rekenen als later blijkt dat men het samen niet bij het rechte eind heeft.

Hoe meer onzekerheid, hoe meer voorwaarden men kan afspreken in de toekenning. Als bij de start blijkt dat er al niet aan allerlei veronderstellingen kan worden voldaan, moet direct naar een oplossing kunnen worden gezocht, in alle openheid.

In deze regeling krijgen instellingen meer ruimte voor kwalitatieve argumentatie, in de gevallen dat de instelling aantoonbaar dat een kwantitatieve onderbouwing geen compleet beeld geeft of er geen cijfers voor handen zijn.

Dat is dus het geval als er geen compleet beeld is te schetsen, de gegevens niet fijnmazig genoeg zijn (niet te herleiden tot een regio, een plaats of een opleiding) dan wel dat er helemaal geen cijfers zijn te verzamelen (tenminste, harde en betrouwbare cijfers).

Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn voor opleidingen die opleiden voor sectoren of beroepen die sterk in ontwikkeling zijn of nog niet bestaan.

Interessant, concreet inhoudelijk opleiden voor beroepen die nog niet bestaan. We nemen aan dat wordt bedoeld dat het gaat om de ontwikkelingen binnen een deel van het werkveld waar veel dynamiek valt te verwachten. En dan wel zodanig dat of er naast de oude ook nieuwe functies gaan ontstaan of dat de oude functies zich zodanig in een richting bewegen dat de oude opleiding straks niet meer nodig is en dient te worden vervangen door een nieuwe (met meer dan 40% nieuwe

onderdelen zodanig dat ze niet zijn mee te nemen in de vernieuwing van de 'oude' opleiding). Dat is een mooie uitdaging, dit aan te tonen, op basis van zaken die misschien onvoorspelbaar zijn en niet in de reguliere actualisering van een opleiding zijn op te nemen.

Met name bij innovatieve of cross-over opleidingen zijn er immers vaak onvoldoende cijfers voorhanden, omdat het om een ander soort opleiding gaat dan we tot nu toe gewend zijn of een beroep dat nog niet bestaat.

Met andere woorden zegt men hier hetzelfde als er staat in de eerste alinea. Weet de CDHO wat innovatieve opleidingen zijn? Is dat een intern of een extern proces?

Cross-over opleidingen zijn wel interessant om onder de loep te nemen. Ze behoren eigenlijk tot twee sectoren (hoger onderwijs) en dan moet besloten worden waar de opleiding een plek in het croho krijgt. Maar misschien komen er in dat register ook wel plekken voor de cross-overs, dus een eigen registratie.

De overheid zegt al dat we nu een stadium gaan bereiken waarin opleidingen worden ontwikkeld op een andere manier 'dan we tot nu toe gewend zijn'. Dat wordt dus een behoorlijke uitdaging voor de CDHO, en de NVAO.

In deel I hebben we hierover al een stukje geschreven, en daarom is te verwijzen naar de gedachte die daar is neergelegd.

Ook voor opleidingen, die naast een nationale arbeidsmarktbehoefte een internationaal arbeidsmarktperspectief hebben, geldt dat het vaak moeilijk is dit met kwantitatieve gegevens te onderbouwen, en kan een kwalitatieve onderbouwing uitkomst bieden.

Er zijn opleidingen waarmee duidelijk wordt beoogd om afgestudeerden ook in het buitenland aan de slag te kunnen laten gaan (en dan wellicht in het Engels of Duits moeten worden verzorgd). De vraag is of dit een doelstelling moet zijn. Bovendien denken we dat iedereen in Nederland met een hbo-diploma zonder meer elders aan de slag moet kunnen gaan (of kan doorstuderen).

Het is wel zo dat in een ander land afwijkende eisen aan bepaalde beroepen kunnen worden gesteld - of men doet het daar wel en hier niet (of omgekeerd). Moeten we daar dan rekening mee houden?

Toch is het lastig voor te stellen aan welke types kwalitatieve gegevens door de overheid wordt gedacht. Dat is al moeilijk voor Nederland, laat staan voor een land waarin sprake is van totaal andere zaken, met een afwijkende dynamiek.

Maar het is goed dat deze opening wordt geboden door de CDHO – als die vervolgens ook in staat wordt gesteld de kwalitatieve onderbouwing adequaat te kunnen beoordelen. Daarvoor zijn scherp opererende experts nodig die breed zijn ingevoerd en kennis hebben van andere landen, het systeem aldaar en de ontwikkelingen die van invloed zijn op het onderwijsaanbod, nu en op de langere termijn.

Hieronder wordt dus alvast een voorschot hierop genomen door de overheid.

Het is logisch om voor opleidingen die breed opleiden meer ruimte te bieden voor kwalitatieve argumenten rondom de arbeidsmarktbehoefte, dan voor opleidingen die opleiden voor specifieke beroepen.

Is dat zo? Is dit niet een redelijk gevaarlijke uitspraak en benadering van de arbeidsmarktrelevantie van een opleiding – als het gaat om het hbo?

Het gaat dus om een brede opleiding d.w.z. dat deze zich richt op meerdere min of meer verwante beroepen (en een waaier aan functies) binnen een breed deel van het werkveld. Tenminste, zo leggen we de breedheid uit. Of zou men bedoelen dat er zoveel keuzemogelijkheden zijn via minoren, keuzevakken, richtingen en andere inrichtingen dat de samenhang uit beeld verdwijnt en het geheel aan leeruitkomsten niet meer aan beroepen incl. een sector van het werkveld te koppelen is?

In dat geval zegt de overheid dat er ook een dergelijke opleiding is aan te vragen en dat met een kwalitatieve onderbouwing een positief advies van de CDHO is af te dwingen.

Toch opmerkelijk, want als men zich gaat richten op een breed deel van het werkveld, hoe komt het dan dat daarvoor nog geen opleidingen zijn of dat het binnen bestaande opleidingen aan geschikte afstudeerrichtingen ontbreekt? Bovendien kunnen bestaande brede opleidingen de kwalitatieve ontwikkelingen nu al vertalen naar leerlijnen.

Is het misschien eerder omgekeerd? Dus dat er juist specifieke beroepen gaan ontstaan, zonder dat men het eigenlijk al in de gaten heeft, en er dus een nieuwe opleiding nodig is. Heeft men het dan niet eerder over 'specialistische' beroepen dan over een 'specifiek' beroep?

Nogmaals, een geheel nieuwe en brede opleiding... waar vinden we die nog vandaag de dag, en straks?

Maar misschien is dit alles meer van toepassing op het wetenschappelijk onderwijs, met nu al veel bredere vakgebieden...

Een instelling kan hierbij bijvoorbeeld gebruik maken van analyses over trends en ontwikkelingen in de samenleving die maken dat in de toekomst naar verwachting aan bepaalde opleidingen en beroepen behoefte zal zijn, zoals demografische trends (vergrijzing, etc.), trends op gebied van bijvoorbeeld digitalisering, trends in specifieke sectoren (bijvoorbeeld op gebied van zorg, veiligheid, onderwijs), aangekondigd overheidsbeleid leidend tot een grotere arbeidsmarktbehoefte in een bepaalde sector, etc.

Klinkt op zich heel helder, goed en positief. Maar het zijn tevens signalen die gewoon permanent moeten worden opgepikt door de instellingen met inzet van het bestaande aanbod. De NVAO heeft voortdurend aangegeven dat ze meer moeten en ook mogen doen met het flexibele deel van een opleiding. Dat deel is maximaal 40% en dat is best heel veel aan studiepunten.

Natuurlijk moet dan niet per se een heel semester in een Bachelor gericht zijn op doorstroom naar de master, het doen van puur praktisch onderzoek en/of het mogen volgen van een minor uit een andere onderwijssector. Juist bij de opleidingen die weten dat hun arbeidsmarkt zeer sterk in beweging is en ook zal blijven, moet het gehele programma in dienst staan van die dynamiek.

Dus een grotere arbeidsmarktbehoefte wil nog niet zeggen dat er volstrekt nieuwe opleidingen nodig zijn. Maar misschien wel via nieuwe vestigingen, in bepaalde regio's, en verplaatsingen. Of Ad's die op een mbo-locatie zijn gewenst. Daar kunnen bijvoorbeeld in de RAC's kwalitatieve ontwikkelingen in de regio, specifiek daar te constateren, worden vertaald naar een programma dat is gebaseerd op een bestaande opleiding, maar vervolgens die kwalitatieve en regionale 'twist' kent. Het biedt dan ook een opening aan de CDHO om niet altijd behoeven terug te vallen op landelijke en vooral kwantitatieve gegevens, om onder die druk niet te kunnen instemmen met de regionale dynamiek als het gaat om een behoefte aan een Ad-opleiding.

Daarbij is het bieden van meer ruimte voor een kwalitatieve onderbouwing, geen vrijbrief om met een minder goede onderbouwing te komen. Het staat buiten kijf dat een instelling die een aanvraag doet voor een nieuwe opleiding, in staat moet zijn om nut en noodzaak van die opleiding overtuigend te onderbouwen.

Het opgeheven vingertje. Jammer. Natuurlijk moet de aanvraag goed zijn, boven alle twijfel verheven. Men bedoelt dat een minder goede onderbouwing gelijk staat met het ontbreken van cijfers – als de CDHO daarover wel beschikt of ze zelf simpelweg kan achterhalen.

Opscholing

Beroepen veranderen steeds sneller en een hoger opleidingsniveau is hierbij soms noodzakelijk.

Klopt. Of er komen beroepen bij, naast het eerdere niveau ook op een hoger niveau, of met een andere mix van competenties om daarin te kunnen blijven functioneren. De vraag is of het nodig is daarvoor een complete opleiding in de markt te gaan zetten of dat kan worden volstaan met bijscholing via korte trajecten, dus met certificaten.

Een hoger opleidingsniveau kan derhalve op verschillende manieren worden ingevuld. Op elk niveau zijn er verschillende soorten kwalificaties beschikbaar, breed, kort, privaat, intern te geven, noem maar op. Dat heeft mede te maken met het levenlang leren en de wijze waarop het werkveld

invulling hieraan wil geven (dus: hoe vertaalt de arbeidsmarktbehoefte zich naar scholing en volledige opleidingen).

Indien er bij een aanvraag overwegend sprake is van een opscholingsbehoefte in het veld in verband met een veranderende of nieuwe (toekomstige) functie, dan kan dit als voldoende worden beschouwd voor het criterium arbeidsmarktbehoefte.

Mooi. Er zijn dus twee bewegingen zichtbaar, als men het zo stelt:

- De functie (beter: beroep, want een functie is 'enger' ingevuld dan een beroep) verandert zodanig in horizontale zin dat deze aanpassingen niet te vangen zijn in het flexibele deel van de bestaande opleiding(en) – en dus moet er een nieuwe verwante opleiding met een nieuwe naam komen.
- De functie (beroep) kent een verticale beweging (er zal wel omhoog worden bedoeld), zodanig dat de oude opleidingen een transitie moeten ondergaan naar een hoger niveau. Dan zou de naam gelijk kunnen blijven, de kernzaken ook wel, maar er moeten nieuwe onderwijseenheden komen die het hogere niveau waar kunnen maken. Dat is nogal wat, maar die beweging komt niet uit de lucht vallen, dus de transitie is tevens een glijdend proces – waarna er niet meer aan te ontkomen valt om de opleiding op een hoger niveau te laten inschalen.

Net als bij veel andere zaken in de regeling worden er subjectieve criteria gebruikt (dat is niet erg maar ze mogelijk niet te suggestief zijn en teveel verwachtingen wekken). Wat is in juridische zin 'overwegend' en hoe moet worden gekeken naar 'als voldoende worden beschouwd'?

'Overwegend' wil zeggen dat er allerlei onderbouwingen zijn, maar dat de opscholing toch als belangrijkste bewijs kan worden gezien. Dat is dus maar net hoe de hogeschool de bronnen interpreteert - en hoe de CDHO daarin meegaat.

'Het voldoende zijn' kan worden gezien als een handreiking aan de hogeschool. Men kan van die kant van mening zijn dat het focussen op opscholing vooral nodig is, en dat andere zaken minder aandacht behoeven – omdat het doel dan toch is bereikt.

In eerste instantie kan de arbeidsmarktbehoefte zich immers uiten in opscholing van personen die de 'oude' functie uitoefenen. In de toekomst zullen echter waarschijnlijk nieuwe studenten moeten worden opgeleid voor de uitoefening van de nieuwe functie.

Ja, dit 'kan' in eerste instantie en het is dan 'waarschijnlijk' zo dat er nieuwe studenten 'in de toekomst' nodig zijn (in tweede instantie).

Laten we er dus vanuit gaan dat die beweging er is (verticaal) en dat helder is te maken dat mensen die zo'n hogere (nieuw... nou ja, oud met nieuwe zaken...) functie willen bekleden (en dus een soort promotie mogen maken...), aan scholing moeten doen om in het functiehuis op te klimmen. Hoe werkt dat in de praktijk als die beweging er is, op gang komt en duidelijk zichtbaar wordt binnen het bedrijf, in de branche of bedrijfstak, en binnen de sector?

Het betekent niet dat deze werkenden meteen terug naar de hogeschool worden gestuurd. Ze volgen eerst niet-formele trainingen, cursussen en allerlei korte scholingstrajecten. Als dit structureel nodig is, kan de branche vragen om die kwalificaties te koppelen aan het NLQF, dus daarmee ook het hogere niveau in beeld brengend. De private markt leeft hiervan...

Pas als blijkt dat het gehele pakket aan aanvullende scholing wel aardig omvangrijk dreigt te gaan worden, kan de gedachte postvatten om te komen tot een formele kwalificatie, dus een hbo-diploma (en tot het besef bij de overheid dat hiervoor een vorm van bekostiging op z'n plaats is).

Een hogeschool moet dan wel die signalen opvangen en vertalen naar de behoefte aan een programma van 120 punten (Ad dan wel het deel dat na de Ad kan worden gedaan om een Bachelor te worden). Kortom, er moet nogal wat gebeuren om te kunnen rechtvaardigen dat de opleiding moet verdwijnen ten faveure van een soortgelijke opleiding op een niveau hoger. Houd ook even de tijd voor de transitie in de gaten... met de studenten die elk jaar kiezen en instromen.

'In de toekomst' betekent bij het opstarten van een volledig nieuwe opleiding (dus een rigoreus om te gooien programma...) een termijn van minimaal vier (Ad) en zes (B) jaren vooruit kunnen zien. Misschien is het werkveld wel zo dynamisch dat tegen die tijd opnieuw alles op de schop kan... Dan kun je dit alles beter aan de private markt overlaten...

Het is dit soort bewegingen dat ontzettend moeilijk in beeld te brengen is. Die bewegingen zijn niet overal dezelfde, ze doen zich niet in gelijke mate bij bedrijven voor, ze gaan verschillende richtingen op en hebben uiteenlopende effecten op de opscholing. Bij een opleiding behoort een waaier aan functies en beroepen, laat staan wat er gebeurt als deze bundel in beweging komt. ROA bijt zich er al jaren de tanden op stuk, dus wat betekent dit voor een hogeschool die niet altijd daarvoor de experts in huis heeft...

Indien een positief besluit wordt genomen voor een opleiding waar in eerste instantie voornamelijk behoefte zal zijn aan opscholing van zittende personeel (en niet zozeer aan nieuwe instroom), zal dit besluit in de regel beperkt worden tot deeltijd.

Ai, waar zitten de duale trajecten (denk aan een Ad, mogelijk in een jaar te doen, want die beweging is al een tijdje bezig en de betrokkenen hebben dus al diverse certificaten op zak...)? Gaat de overheid ervan uit dat werkenden zich alleen maar zullen opscholen in een deeltijdse vorm?

Maar goed, dan er is een positief besluit. Wat verstaat de overheid in dit geval onder 'in eerste instantie' – en op welke termijn gaat de tweede instantie in? Het lijkt voor de hand te liggen dat de betreffende hogeschool meteen ook wel aan de slag moet gaan met de aanvraag voor de voltijdse (en duale/voltijdse) variant, om precies op tijd de opleiding in de markt te kunnen zetten. Gaat de CDHO die variant(en) alvast meenemen in het advies, in afwachting van de signalen over het opdrogen van de bronnen voor het rekruteren van personen voor de nieuwe functies en beroepen? En wie geeft het signaal af?

Als de arbeidsmarktbehoefte zich in de toekomst uitbreidt naar nieuwe instroom, kan de instelling te zijner tijd een aanvraag doen voor de voltijdvariant.

Dus er geen sprake van een automatisme voor het mogen uitbreiden van de varianten in het croho, als er tenminste inmiddels al een variant in de markt is gezet. Nog anders: de CDHO geeft een negatief advies over een variant zonder dat men daarover op basis van een aanvraag een oordeel heeft kunnen vellen, en dat is opmerkelijk.

Het is voorstelbaar dat een andere hogeschool, in de wetenschap hiervan, wel een voltijdse opleiding aanvraagt, net even wat anders. Men voert niet als reden de opscholing aan, maar het kunnen aantonen van de vraag naar dergelijke afgestudeerden. Want het is zo, zoals hierboven al een keer aangegeven, dat die functies en beroepen ook kunnen worden onderbouwd met het gegroeide aanbod aan certificaten op dat (nieuwe) niveau – zonder te wijzen op het doel ervan. Het kan bijvoorbeeld voor een Bachelor best zo zijn dat voor de oude functies Ad'ers in beeld komen en dat deze personen via die certificaten niveau 6 bereiken. Anders gezegd, het 'waarom' achter deze beweging is multi-interpretabel.

Het idee is dus goed, maar de uitwerking rammelt toch helaas nog wel wat...

Macrodoelmatigheid en de regio

Bij het toetsen van de macrodoelmatigheid kan ook de arbeidsmarktbehoefte aan een opleiding in de regio betrokken worden. Daartoe is van belang dat een instelling beargumenteert waarom de arbeidsmarktbehoefte in deze regio anders (groter of van een andere specifieke aard) is dan landelijk het geval is.

Een prima opening, zeker voor de Ad-opleiding en dus voor de RAC's. Wel moet er eerst een goed beeld worden geschetst van de landelijke situatie, van wat andere hogescholen allemaal reeds afdekken en hoe zich daar de instroom en de uitstroom ontwikkelen. Ook moet dan al duidelijk zijn op welke wijze die andere hogescholen zich verhouden tot de arbeidsmarktbehoefte in de regio van de hogeschool die een aanvraag wil doen.

Dat is nu met de verdere invoering van de Ad-opleidingen een van de meest heikele punten. De CDHO wil terecht zo goed mogelijk voorkomen dat er – net zoals wel eens wordt gezegd over de bacheloropleidingen: ze zijn bijna op elke straathoek te vinden – een oerwoud aan Ad's gaat ontstaan. Men zegt nu: laat duizend bloemen bloeien – maar bekostigd, dat is een ander ding. Toch moet er ruimte komen voor de Ad om een eigen plek te bevechten in het onderwijssysteem.

Laat de landelijke overleggen ermee aan de slag gaan. En geef soms licenties voor vier jaar of zo. Houd audits bij deeltijdse en duale opleidingen. Maak afspraken over joint programma's waarover

nu nog geen helderheid is. En zo zijn er meer zaken die zich lenen voor een vertrouwen over en weer als het gaat om een juiste dekking, nu en in de toekomst. De regio is daarvoor een mooie plek om rechtvaardiging voor speciale afstudeerrichtingen te vinden.

Ook bij het beoordelen van de ruimte voor de opleiding (criterium b) kan de regio een rol spelen. Zie hiervoor de toelichting onder 'Macrodoelmatigheid en de regio' bij Ruimte voor de opleiding.

Internationale arbeidsmarktbehoefte

Het macrodoelmatigheidsbeleid is gericht op het nationale opleidingsaanbod en primair op de nationale arbeidsmarkt. Studenten blijven na hun afstuderen echter al lang niet meer enkel in Nederland en het is daarom eveneens van belang dat het opleidingsaanbod ook aansluit op studenten die na het afronden van hun opleiding graag in het buitenland willen werken. Om deze reden kan een instelling ook – naast de nationale arbeidsmarktbehoefte – motiveren dat er een internationale arbeidsmarktbehoefte is aan afgestudeerden van een bepaalde opleiding, ter onderbouwing van criterium a.

Hierover is al het een en ander gemeld. Misschien dat de overheid hier meer doelt op het wetenschappelijk onderwijs dan op het hbo, maar het blijft een heikele zaak om een nieuwe opleiding (of wat zoal bij de doelmatigheid wordt beoordeeld) op te hangen aan internationale ontwikkelingen en zeker aan de arbeidsmarkt aldaar – die vaak onder een regime van andere regels werkt en gebruikt maakt van allerlei soorten opleidingen in het hoger onderwijs.

Het kan best zijn dat we bij dit punt van de doelmatigheid moeten denken aan het zich richten op delen van opleidingen op de internationale arbeidsmarkt. Ook zal het zo zijn dat het vaststellen van de doelmatigheid van een nieuwe opleiding andere eisen stelt aan de onderbouwing dan het verplaatsen van een bestaande studie of het elders geven van een deel ervan. Bij dat laatste zou dan ook kunnen worden gekeken naar wat het geven van meer dan een derde deel elders voor dit soort samenwerking inhoudt.

Differentiatie naar opleidingstype

De onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte verschilt per soort opleiding (associate degree-opleiding, hbo-bacheloropleiding, hbo-masteropleiding, wo-bacheloropleiding, wo-masteropleiding). De doelstellingen van opleidingssoorten verschillen en bij beoordeling daarvan wordt hiermee rekening gehouden.

Er gelden verschillende wegen van de criteria per opleiding. Hoewel de basiscriteria voor alle opleidingen hetzelfde zijn, kan hier per opleidingssoort een nadere inkleuring aan worden gegeven. Hieronder is deze inkleuring per opleidingstype toegelicht:

Associate degree-opleiding: bij associate degree-opleidingen speelt de regio een belangrijke rol voor het bepalen of er ruimte is voor de opleiding. Hierbij is de omvang van zo'n regio kleiner dan dat voor de andere soort opleidingen in het hoger onderwijs. De arbeidsmarktrelevantie van de associate degree-opleiding moet aansluiten bij een substantiële behoefte van het werkveld; de associate degree-opleiding is geen bedrijfsopleiding.

Een wat lastig te duiden verhaal als het gaat om de regio. Wat is exact een kleinere regio? Moet je dan denken aan 'in een straal van zoveel km rond de vestigingsplaats'?

Toch hebben we onlangs gemerkt dat de CDHO openstaat voor de regionale inbedding, en dat gunstige vooruitzichten in een regio, in tegenstelling tot wat er landelijk gebeurt, kunnen leiden tot een positief advies voor een recente aanvraag. Dat is een bemoedigende ontwikkeling.

Hbo-bacheloropleiding: voor de hbo-bacheloropleiding geldt dat de arbeidsmarktbehoefte duidelijk aantoonbaar is en dat de opleiding opleidt voor te benoemen beroepen of in ieder geval duidelijk omschreven arbeidsmarktsectoren. Dit geldt ook als het gaat om innovatieve of cross-over opleidingen. De instelling geeft de arbeidsmarktperspectieven aan voor deze beroepen en sectoren. Een hbo-bachelor kan breed van aard zijn, maar het moet duidelijk beargumenteerd worden wat de nut en noodzaak is van de breedte van de opleiding, waartoe de opleiding opleidt, wat studenten hiermee kunnen en wat hun arbeidsmarktperspectieven daarmee zijn (ook ten opzichte van meer specifieke beroepsopleidingen) en wat de breedte van de opleiding hieraan bijdraagt.

Breed valt hiermee dus uiteen in smalle leerlijnen, elk met een eigen doelmatigheid.

Wo-bacheloropleiding: voor de wo-bacheloropleiding wordt aangegeven voor welke arbeidsmarktsectoren zij opleidt en of er in die sectoren voldoende arbeidsmarktperspectief is. Voor de wo-bacheloropleiding geldt echter wel een minder scherp arbeidsmarktprofiel dan voor de hbo-bacheloropleiding. Hoewel de wo-bacheloropleiding een kwalificatie is om de arbeidsmarkt te betreden, is de praktijk over het algemeen dat afgestudeerde wo-bachelors doorstuderen om een mastergraad te behalen. Daarom moet ook duidelijk worden gemaakt naar welke masteropleiding de afgestudeerde wo-bachelors kunnen doorstromen en of er een arbeidsmarktbehoefte is aan deze wo-masterafgestudeerden. De arbeidsmarktrelevantie is dus een meer indirecte toets, maar er moet wel een duidelijk perspectief worden geschetst.

In een land met een binair systeem (hbo en wo, zoals bij ons) concurreren beide Bachelors met elkaar. In Nederland is de situatie zo geworden dat via de universiteit een Bachelor geen andere relevantie heeft dan het zijn van een voortraject voor de Master. Er kan daarom een University College zijn, formeel toegestaan, met brede bacheloropleidingen. En zolang de arbeidsmarkt voldoende hbo'ers in dienst wil en kan nemen, is er geen reden om academische Bachelors van de universiteit te plukken en deze een baan in combinatie met een executive Master aan te bieden.

Naar onze informatie is het niet zo dat bij een Bachelor wordt aangegeven naar welke Master je kunt doorstromen, maar is het juist andersom: de universiteiten vermelden bij elke Master met welk type Bachelors toelating mogelijk is. De harde knip die rond 2005 is ingevoerd tussen beide opleidingen, heeft daartoe bijgedragen.

Dus ja, wat een indirecte toets inhoudt, dat weten wij ook niet. Misschien dat de masteropleidingen waar je met een Bachelor toelaatbaar bent, een goed arbeidsmarktperspectief kennen en daarmee dus indirect die bacheloropleidingen ook. Dit lijkt ons wel een heel kwetsbare procedure...

Hbo-masteropleiding: voor hbo-masters geldt dat zij een beroepsgerichte focus hebben en voortvloeien uit een arbeidsmarktbehoefte, bij voorkeur een arbeidsmarktbehoefte waarin het doen van praktijkgericht onderzoek een rol speelt. Ook moet zoveel mogelijk duidelijk worden gemaakt in welk type functies de afgestudeerden terecht komen en of in de beroepenstructuur ruimte is voor hbo-masterafgestudeerden. Dit heeft te maken met het innoverende aspect van de hbo-masteropleiding waarvoor wel een civiel effect moet bestaan.

Op zichzelf helder. Het karakter van een Master is dat er sprake van is een onderzoekende houding met daaraan gekoppelde vormen. Het onderscheid met de wo-Master moet ook duidelijk zijn. Er staat overigens niets over de instroom, dus welke bacheloropleidingen min of meer kunnen (of moeten) worden gezien als toelidend tot zo'n masteropleiding.

Ook zou het handig kunnen zijn om aan te geven of men zich richt op een directe doorstroom vanuit de hbo-bacheloropleiding. Denk bijvoorbeeld aan de constructie die er kan zijn voor vwo'ers die een hbo-bachelor in drie jaar mogen doen en dan nog extra rechten overhouden voor het volgen van een masteropleiding) – of dat het toch vooral gaat om werkenden die hiermee een opscholings-traject doorlopen.

Niet duidelijk is wat onder 'innoverend aspect' wordt verstaan. Het gaat dus om het onderzoek, in praktische zin, en daarin worden zaken bekeken die een zekere ontwikkeling doormaken. Men kan dit innovatie noemen...

Wo-masteropleiding: ook voor wo-masteropleidingen geldt dat er sprake moet zijn van een beroepsperspectief. Voor een wo-master weegt de arbeidsmarktbehoefte zwaarder dan voor de wo-bacheloropleiding. Voor sommige wo-masters is geen directe link met een beroep of functie te leggen, maar de instelling kan wel aangeven in welke arbeidsmarktsectoren deze afgestudeerden terecht komen en wat het arbeidsmarktperspectief voor deze sectoren is. Voor de wo-research-master kan de instelling aangeven of deze vooral opleidt voor een wetenschappelijke carrière of voor een onderzoekslaan in het bedrijfsleven. De instelling kan een arbeidsmarktperspectief schetsen voor deze verschillende carrières.

We laten dit aan de experts in het wetenschappelijk onderwijs over.

Maatschappelijke en wetenschappelijke behoefte

De focus binnen het macrodoelmatigheidsbeleid is nadrukkelijk breder dan alleen de aansluiting op de arbeidsmarkt. Instellingen kunnen ook de maatschappelijke en wetenschappelijke behoefte aantonen.

Er wordt aan de ene kant gesteld dat de 'focus nadrukkelijk breder moet worden ingestoken' en aan de andere kant dat de instellingen dit 'kunnen' doen. Die twee kanten botsen toch wel wat met elkaar. Natuurlijk wordt in de praktijk bij aanvragen vooral naar de arbeidsmarkt gekeken en zo leeft deze regeling ook als zodanig bij de instellingen. Nu wordt bijvoorbeeld de maatschappelijke behoefte wat 'weggefrommeld' in deze stukken, en dat is jammer. Het daarop ingaan kan een prima verdieping inhouden van alle cijfers en ontwikkelingen in het werkveld (want naast het werken is er nog veel meer te doen in onze maatschappij en daarvoor hebben de betrokkenen ook een vorm van scholing nodig; veelal niet-formeel, maar in sectoren rond het vrijwilligerswerk zijn formele diploma's van harte welkom).

Bij een maatschappelijke behoefte gaat het om een maatschappelijke ontwikkeling die het belang van het ontstaan van de nieuwe opleiding onderstreept. Het gaat dan om een maatschappelijke behoefte die zich niet per se vertaalt in een arbeidsmarktbehoefte. Ontwikkelingen die niet te becijferen zijn, maar naar verwachting wel leiden tot een grotere arbeidsmarktbehoefte, vallen onder de kwalitatieve argumenten voor een arbeidsmarktbehoefte (zie onder 'kwalitatieve elementen' hierboven).

Ja, en dan? Het gaat dus om het aantonen van het moeten hebben van opleidingen die niet in alle gevallen leiden tot een behoefte aan afgestudeerden voor het vervullen van vacatures of het instromen in loopbanen waarvoor een bepaalde diploma nodig (of handig) is. Let op, het is dus een aanvulling op het bewijs dat er mensen nodig zijn voor onze economie, de arbeidsmarkt in de meest brede zin.

Wat zijn dan maatschappelijke ontwikkelingen die zodanig zijn dat ervoor op structurele basis een opleiding kan worden opgezet? Internet levert zonder meer een aantal ervan op: politiek (voor het Kamerlidmaatschap is geen opleiding nodig), vluchtelingenbeleid, ouderenzorg, buurtwerk, diversiteit, vrijwilligerswerk, mantelzorg, enz. Het zijn ontwikkelingen waarbij mensen zijn betrokken die dus het werk niet als baan zien, maar waarbij het wel nodig is dat zij een passende en adequate achtergrond inclusief scholing hebben.

Ook gepensioneerden leveren steeds vaker een bijdrage aan de economie en in ieder geval aan de maatschappij. Het op latere leeftijd een diploma behalen kan zonder meer een zekere waarde opleveren, niet altijd in geld uit te drukken maar wel in sociale zin met allerlei opbrengsten (de maatschappij wordt er beter van...).

We zouden ervoor willen pleiten dat bij elke aanvraag een analyse wordt meegeleverd ten aanzien van de mogelijkheden om met het diploma niet direct in het eigen bestaan te voorzien, maar wel om daarmee een bijdrage te kunnen leveren aan het gezin, de familie, de directe omgeving en de maatschappij er omheen.

Bij een wetenschappelijke behoefte onderbouwt de instelling dat er een wetenschappelijke ontwikkeling (op het grensvlak van wetenschapsgebieden) gaande is of dat er een wetenschappelijke noodzaak is, die het bestaan van de nieuwe opleiding rechtvaardigt. Met andere woorden: de opleiding draagt bij aan het vooruit brengen van een bepaald wetenschapsgebied, waarin andere opleidingen nog niet of onvoldoende voorzien. Bij het beargumenteren van de wetenschappelijke behoefte kan onder andere verwezen worden naar de Nationale Wetenschapsagenda (NWA).

Ook dit laten we over aan de wetenschappers die hiermee bezig zijn.

Ruimte voor de opleiding

Een aanvraag voor een nieuwe opleiding, dan wel een nevenvestiging, wordt getoetst aan twee criteria. Het tweede criterium (criterium b) betreft de vraag of in de behoefte aan de opleiding (zoals beargumenteerd onder criterium a), niet al wordt voorzien door het reeds bestaande aanbod. Het is aan de instelling om overtuigend te beargumenteren dat er nog voldoende ruimte is voor een

nieuwe opleiding, dan wel nevenvestiging in het landelijke aanbod. De CDHO zal deze argumentatie nagaan en zal hier zo nodig ook eigen informatie tegenover zetten.

Het gaat erom dat het nodig is hierbij te laten zien dat niet in de onvermijdelijke behoefte aan bepaalde gediplomeerden kan worden voorzien via het bestaande aanbod. Dan gaat het puur om de kwantitatieve aspecten. Natuurlijk kan een hogeschool zeggen dat als hun opleiding nieuw is of ook ergens anders op de markt komt, binnen afzienbare tijd iedereen zich daar gaat inschrijven en andere hogescholen leeglopen – en dus daarmee willen aantonen dat de nieuwe situatie doelmatiger is. Maar het gaat dan wel om een vorm van kapitaalvernietiging, in de tussentijd.

Verwant aanbod

Om te kunnen laten zien of er voldoende ruimte is moet de instelling in ieder geval weergeven wat landelijk het verwante aanbod van de aangevraagde opleiding is. Verwant aanbod is aanbod dat inhoudelijk sterk met elkaar overeen komt en opleidt tot (min of meer) dezelfde beroepen.

Blijft toch een lastig punt. Een hogeschool wil graag aan de slag met iets nieuws, of ergens anders ook een opleiding aanbieden, en men vindt dan per definitie dat het gaat om een 'uniek programma'. Dit zou zich kunnen vertalen naar een houding van 'laat de CDHO en de NVAO maar aantonen dat we verkeerd hebben ingeschat wat er al dan niet aan verwante concurrentie is'.

De NVAO geeft aan dat je kunt denken aan meer dan 40% anders, om iets nieuws te hebben, maar ja, een opleiding kent een kerndeel, veel keuzevakken, minoren, persoonlijk in te vullen stages en afstudeeropdrachten, dus waar kijk je naar als het gaat om de overlap? Een OER omvat veel en veel meer studiepunten dan de 120 en 240 voor een Ad resp. Bachelor.

Dus hoe kun je redelijk zeker van tevoren weten wat de verwantschap is, als het gaat om een aanvraag voor een nieuw type opleiding. Het is bovendien bijna niet meer voor te stellen dat er nog opleidingen zijn te maken waarbij minimaal 40% van het meest voor de hand liggende programma niet ook ergens anders al is te vinden (ook al zouden ze dan verspreid zijn over wat meerdere, verwante opleidingen). Misschien niet op basis van oudere stukken, maar elke hogeschool beweegt mee met de vraag uit de arbeidsmarkt – en weet dus ook hoe leerlijnen zijn te vernieuwen en te actualiseren.

Misschien moeten we deze regeling toch nog maar eens echt goed gaan aanscherpen, gebruikmakend van de structuren die we hebben. De landelijke opleidingsoverleggen zouden een advies moeten kunnen uitbrengen over een aanvraag van een collega-hogeschool. Ook zou voor beroepen die in de aanvraag worden genoemd, de onderbouwing voorgelegd kunnen worden aan een landelijke werkveldcommissie, op basis van de indeling in opleidingsoverleggen. Een bijkomend voordeel is dat in een vroeg stadium de dynamische bewegingen in beeld worden gebracht – dus om het bestaande aanbod te 'innoveren'.

Daarbij gaat het zowel om bekostigd aanbod, als om niet-bekostigd aanbod dat onder vergelijkbare condities wordt aangeboden. Vergelijkbare condities zien op toegankelijkheid van de opleiding, inrichting van het onderwijs, rechtspositie en de financiële voorwaarden waaronder een student een opleiding kan volgen. Het collegegeld zal bijvoorbeeld vergelijkbaar moeten zijn met het wettelijk collegegeld voor studenten die daar in het bekostigd onderwijs voor in aanmerking komen. Ook moet het gaan om geaccrediteerde, volledige opleidingen. Opleidingen die in zijn geheel worden verzorgd als afstandsonderwijs worden niet meegewogen.

We zijn erg benieuwd of onder die condities vergelijkbare opleidingen zijn te vinden. Misschien binnen de experimenten met deeltijd-hbo... nee, dat denken we ook niet. Kortom, op ons gezag mag u dit vergeten.

Of verwacht de CDHO dat de hogeschool alles nagaat als het gaat om verwante opleidingen, en dan de gegevens opvraagt zoals ze vallen onder deze condities? Geven ze die af en zo ja, zijn ze vergelijkbaar, mede gelet op de gevoelige informatie die aldus op straat komt te liggen? Wellicht dat daarom private instellingen hun aanbod aan formele opleidingen de afgelopen jaren voor meer dan de helft hebben afgestoten...

Dus maak een inventarisatie, en dat is het (een overzicht).

De LOI biedt overigens nu ook klassikale vormen aan, dus ja, veel is ook geen echt afstands-onderwijs meer.

In Nederland blijft het uitgangspunt voor het hoger onderwijs het binaire stelsel voor hbo en wo, maar er is zeker ook ruimte voor ontwikkelingen op het grensvlak daarvan, zoals de commissie Veerman eerder ook adviseerde. Om de ruimte voor een opleiding te bepalen kan het daarom ook relevant zijn hbo- en wo-opleidingen met elkaar te vergelijken, wanneer deze opleiden voor een zelfde arbeidsmarktsector. Aanvrager dient daarom indien relevant naar zowel hbo als wo te kijken, en de ruimte ten opzichte van dit geheel aan vergelijkbare opleidingen te beargumenteren.

Zo, nog meer werk aan de winkel ten aanzien van het onderbouwen van een aanvraag. Het kan dus ook nodig zijn om de wo-sector mee te nemen in een hbo-aanvraag. Overigens denken we dat de Ad-opleidingen daarvan zijn gevrijwaard.

De sectoren in de arbeidsmarkt overlappen elkaar altijd als het gaat het hbo en wo, qua inhoudelijke zaken die men over en weer kent. Maar hoe zit het dan voor de Bachelor, als de overheid zelf al aangeeft dat degenen die dat diploma hebben, vrijwel allemaal doorstromen naar een masteropleiding?

Doelt men hier juist op de masteropleidingen? Dat zou best eens kunnen. Daarover is de afgelopen vooral de discussie gevoerd ten aanzien van het binaire stelsel.

Dus als het relevant lijkt, moet je ook hier aandacht aan schenken in de aanvraag, om geen risico te nemen en aanvullende vragen te voorkomen.

Van het verwant aanbod geeft de aanvrager aan hoeveel opleidingen er zijn, vanuit welke instellingen en op welke locaties (gemeenten), en hoeveel studenten deze opleidingen volgen.

Je zou bijna kunnen zeggen dat je het verwante aanbod kunt verdelen in allerlei soorten categorieën. Denk aan verwant, overlappend, binnen en buiten de regio, privaat en bekostigd, in het wo, over de grens (in het geval dat), enz. Zet ze in een tabel - en dan de gevraagde gegevens invullen.

Ook geeft de aanvrager aan hoeveel studenten de aanvrager met de nieuwe opleiding of nevenvestiging verwacht op te leiden. Dit moet realistisch en navolgbaar worden onderbouwd.

Helder. Dus een koel verhaal graag, zegt de CDHO.

Verder is voor de beoordeling van het criterium van belang om welke onderwijsvariant (voltijd, deeltijd of duaal) het gaat en of het gaat om een opleiding waar een numerus fixus voor zal gelden, en of er een numerus fixus van kracht is bij vergelijkbare, bestaande opleidingen. Dit totale aanbod zet de instelling af tegen de onder criterium a beschreven arbeidsmarktbehoefte aan de opleiding. Aan de hand daarvan laat de aanvrager zien of er nog voldoende ruimte is voor het starten van de nieuwe opleiding of nevenvestiging.

OK.

Spreiding

Er wordt ook gekeken naar de spreiding van het opleidingsaanbod. Het kan zijn dat er al zoveel verwante opleidingen in de buurt van de aangevraagde locatie zijn, dat een opleiding op die locatie te veel ten koste zou gaan van die al bestaande opleidingen en daarmee geen waarde toe zou voegen aan het opleidingsaanbod. In een dergelijk geval wordt vestiging op die plaats niet doelmatig geacht.

Dit vloeit simpelweg voort uit de andere zaken die moeten worden aangedragen. Logisch dat naar het aanbod in de betreffende regio wordt gekeken, om te zien of er nog een opleiding bij kan. We hebben het al over de varianten gehad. Daarover is nog veel meer te zeggen, maar laten we afwachten hoe de CDHO daarmee gaat omspringen.

Focus instelling

Sommige instellingen kiezen voor een duidelijke focus op een bepaalde specialisatie betrekking hebbend op onderwijs en/of onderzoek, en ontwikkelen hier grote deskundigheid in. Een dergelijke focus kan tot uitdrukking komen in een erkend sectorplan, als profiel van een instelling.

Indien zo'n instelling een opleiding wil starten die valt binnen het profiel dat in een erkend sectorplan is beschreven, wordt aangenomen dat is voldaan aan criterium b, tenzij er reeds ruimschoots wordt voorzien in de behoefte. Het kan echter ook zo zijn dat een instelling een specifieke specialisatie heeft, maar dat deze (nog) niet tot uiting komt in een erkend sectorplan. Indien een instelling overtuigend kan onderbouwen dat zij een specifieke specialisatie heeft, kan dit de motivering van de ruimte voor de opleiding versterken.

Je kunt ook zeggen dat de instelling een niche in de markt heeft ontdekt. En dat in dit kader wordt bedoeld dat het gaat om een onderbouwing die andere instellingen (in de buurt) nog niet op het oog hadden. Daarnaast kan het best zo zijn dat instellingen in een bepaald deel van het land afspraken maken over het verdelen van de markt voor het formele onderwijs. Dat wil zeggen dat ze allemaal kiezen voor een eigen focus, bepaalde specialisaties en expertise. Dat zou dan een schitterend voorbeeld van doelmatigheid kunnen zijn.

Macrodoelmatigheid en de regio

Macrodoelmatigheid gaat primair over de doelmatigheid van het opleidingsaanbod op landelijk niveau. De omgeving van een opleiding is echter wel degelijk van belang bij het bepalen van de macrodoelmatigheid van het opleidingsaanbod. Om te zorgen voor een goede aansluiting tussen opleiding en arbeidsmarkt is het vaak effectief als een opleiding in de buurt is van werkgevers en organisaties die aan die opleiding behoefte hebben. Op die manier kunnen opleiding en omgeving elkaar versterken. Een bijzondere regionale situatie ten opzichte van het landelijke beeld, kan ertoe leiden dat er wordt geconcludeerd dat er op regionaal niveau toch voldoende ruimte is voor de aangevraagde opleiding. Het is aan de instelling om dit regionale perspectief overtuigend en navolgbaar te beargumenteren.

Simpel gesteld staat hier: Ga stevig ten rade bij het regionale werkveld en bekijk wat het personeelsbeleid is. Kijk bij het UWV waarnaar vraag is bij bepaalde sectoren. Elke provincie kent een SER en daar weten ze ook waar bewegingen zich voordoen.

Het gaat, zoals het hier wordt gesteld, om een 'bijzondere regionale situatie' teneinde toch een opleiding toebedeeld te krijgen, ondanks dat er qua landelijke dekking voldoende aanbod is. Het kan zijn dat de mensen in die regio blijven, en dat er ook geen geschikte personen van buiten de regio komen. Het kan met allerlei economische en ook demografische ontwikkelingen te maken hebben, om een nieuwe opleiding (met bepaalde afstudeerrichtingen) in een specifieke regio toe te staan.

Bij de weging van de ruimte die er is voor een nieuwe opleiding of nevenvestiging, kan de instelling ook beargumenteren dat de aangevraagde opleiding aansluit bij een door de rijksoverheid erkend sectorplan of regionaal plan. Hiermee zal rekening gehouden worden bij de weging. Dit kan leiden tot een positief advies, waar dat zonder een dergelijk plan misschien niet het geval zou zijn geweest.

Het is dus ook een kwestie van geabonneerd zijn op al dit soort publicaties, als het gaat om plannen voor een regio, een sector of andere delen van de arbeidsmarkt. Er wordt vervolgens rekening mee gehouden – en het feit dat het wordt aangedragen, levert mogelijk al voordeel op (u weet wat er speelt...).

Het kan immers zo zijn dat de regionale arbeidsmarktsituatie of het kennis-eco-systeem (dat wil zeggen de focus van een regio en de instellingen en bedrijven binnen die regio op een bepaalde sector) dusdanig afwijkt van de landelijke situatie dat dit een opleiding op die locatie rechtvaardigt. Een belangrijke afweging bij de toetsing zal zijn dat vestiging in de regio van toegevoegde waarde moet zijn voor opleiding, en niet alleen andersom.

Even goed lezen wat er staat: vestiging in de regio heeft een meerwaarde voor de opleiding en niet andersom. Dus niet alleen: de opleiding heeft een meerwaarde door het gevestigd zijn in de regio. Maar het is toch zo dat een opleiding kan groeien en bloeien daardoor en de juiste mensen kan afleveren en dat daardoor de instellingsvestiging kan profiteren van een rijke werkveldomgeving, dus kan leunen op sterke bedrijven en experts? Kennelijk vindt de overheid het belangrijk dat op deze manier het regionale werkveld de kans krijgt om samen met de instelling energie, tijd en menskracht te stoppen in een unieke opleiding, regionaal gezien. Anders zouden ze buiten de regio op zoek moeten gaan naar een dergelijke instelling en die aanpak is dan ondoelmatig.

Het is aan de instelling het regionale perspectief goed te beargumenteren, op basis van valide, navolgbare bronnen. De afweging of een aangevraagde opleiding afdoet aan de macrodoelmatigheid van het landelijk onderwijsaanbod, blijft bovenaan staan.

Zoals bij veel van de toelichtingen en handreikingen in deze regeling en bijlagen, is ook hier sprake van het bieden van een veelbelovende opening, om deze aan het eind eigenlijk meteen weer deels 'dicht te maken'. Alleen indien de optie die er is om kans op goedkeuring te maken, wordt gekoppeld aan een 'keiharde' onderbouwing door de juiste stukken aan te leveren, zal een uitzondering worden gemaakt. Het gaat uiteindelijk toch om het landelijke aanbod, wat er allemaal aan behoefte al is ingevuld en de dekking die niet wordt verstoord door wat er al is.

Er zal dus veel overtuigingskracht aan te pas moeten komen. Bij een bepaalde vorm van twijfel kan de CDHO niets anders doen dan een negatief advies uitbrengen. Tot nu toe valt het allemaal best mee, kijkend naar de aanvragen van de laatste tijd en de adviezen die zijn uitgebracht, maar kennelijk moeten de duimschroeven rond de doelmatigheid (lees: financiering) worden aangedraaid.

Bij associate degree-opleidingen speelt de regio een nog belangrijkere rol. Het is dan ook van belang hier voldoende aandacht voor te hebben en hier ruimte aan te geven.

We nemen aan dat hierbij vanuit de overheid wordt geredeneerd, dus dat men bereid is om bij de Ad meer dan bij de Bachelor ruimte te geven voor een onderbouwing die is gestoeld op de regionale inbedding en op de betekenis ervan voor het bedrijfsleven dat aldaar aanwezig is (en wil blijven, met voldoende aanbod van geschoold personeel). Dat is een prima uitgangspunt. De CDHO krijgt dus hiermee de opdracht bij allerlei afwegingsprocessen de regionale insteek meer mee te laten wegen dat het hebben van een ogenschijnlijk voldoende landelijk aanbod. Het land bestaat dus voor de Ad's eerder uit regio's, en niet andersom. Dat is ook wat een Ad kenmerkt. De onderstaande tekst sluit hierbij aan.

Ook voor associate degree-opleidingen dient de instelling overtuigend te beargumenteren dat er landelijk voldoende ruimte is voor de opleiding. Voor associate degree-opleidingen geldt namelijk eveneens dat het mogelijk is dat er verspreid over het land al dusdanig veel opleidingen zijn dat volledig in de arbeidsmarktbehoefte voorzien wordt, en dat daardoor geen ruimte meer bestaat voor nog een associate degree-opleiding. Voor associate degree-opleidingen geldt echter – meer dan voor andere opleidingen – dat een beperkte ruimte in het opleidingsaanbod op landelijk niveau, aangevuld kan worden met een sterkte behoefte op regionaal niveau. Hiertoe dient de instelling overtuigend te beargumenteren dat er een regionale behoefte aan de associate degree-opleiding is en dat er regionaal voldoende ruimte is voor de opleiding.

Het zou heel erg goed zijn als de landelijke samenwerking tussen Ad-aanbieders zo snel mogelijk op gang komt om met elkaar te bezien waar de kansen zijn voor nieuwe opleidingen, zonder elkaar in de weg te zitten.

Hbo-opleidingen aan universiteiten en wo-opleidingen aan hogescholen

Het is mogelijk dat een hogeschool een wo-opleiding aanbiedt, of een universiteit een hbo-opleiding. In dat geval wordt strenger gekeken naar de ruimte die er bestaat voor een dergelijke opleiding. Daarbij worden de volgende voorwaarden aangehouden, die zijn afgeleid uit het additionele beleidskader voor beoordelingen van aanvragen van hogescholen voor wo-opleidingen uit 2013:

- Het moet gaan om een opleiding die complementair is aan het aanbod dat hogescholen al hebben (in het geval een hbo-opleiding waarvoor een universiteit een aanvraag doet) of aan

het aanbod dat universiteiten al hebben (in het geval van een wo-opleiding waarvoor een hogeschool een aanvraag doet). Het gaat hierbij om opleidingen met geen of beperkte pendanten in het wo of hbo. Of er moet een zodanig grote arbeidsmarktbehoefte bestaan aan een opleiding zijn dat de huidige bekostigde opleidingen hier bij lange na niet in kunnen of willen voorzien.

- De instelling moet aan kunnen tonen dat de opleiding aansluit bij het profiel van de instelling. Dit profiel dient beschreven te zijn in een erkend sectorplan. Mocht de instelling geen partij zijn bij erkende sectorplannen, dan kan het bestaan van een profiel ook op een andere wijze aannemelijk worden gemaakt, op basis van valide en navolgbare bronnen.
- In het geval van het aanbieden van een wo-opleiding door een hogeschool moet aantoonbaar sprake zijn van een duurzame relatie met een academische instelling en in geval van het aanbieden van een hbo-opleiding door een universiteit moet aantoonbaar sprake zijn van een duurzame relatie met een hbo-instelling. De duurzame relatie garandeert dat een academische onderzoeksomgeving of een professionele oriëntatie geboden kan worden op het vakgebied. Deze relatie kan, onder andere, aangetoond worden door middel van een (langjarig) convenant met een universiteit dan wel hbo-instelling.

We gaan er vanuit dat een universiteit geen belangstelling heeft voor het gaan aanbieden van een Ad-opleiding.

Beoordeling macrodoelmatigheidsaanvragen verplaatsing

Aangezien bij een verplaatsing de opleiding al onderdeel uitmaakt van het bestaande aanbod, is er geen sprake van een uitbreiding van het onderwijsaanbod, maar verandert slechts de locatie van de opleiding. Om deze reden wordt bij verplaatsingen uitsluitend bekeken of de voorgenomen verplaatsing geen negatieve gevolgen heeft voor het reeds aanwezige onderwijsaanbod. Hierbij zijn de effecten voor andere bestaande opleidingen relevant. Een aanvrager dient daarom wel aan te geven in hoeverre de veranderde spreiding naar verwachting van effect is op de instroom in de verplaatste opleiding en op de instroom bij gelijke, bestaande opleidingen van andere instellingen. Ook bij verplaatsingen wordt de regio meegewogen, zoals beschreven in de paragraaf 'Macrodoelmatigheid en de regio' onder het kopje 'Ruimte voor de opleiding'.

Hieraan is weinig toe te voegen. Het lijkt evenwel van groot belang dat de betrokken hogeschool nadrukkelijk kan aantonen dat de verplaatsing een niet te vermijden oorzaak heeft. Ook laat men een 'lege plek' achter en aldaar zullen ook de werkgevers moeten worden 'bediend'. Dus niet alleen kijken naar de effecten voor de nieuwe plek, ook voor de oude plaats en de moverende redenen. Ook kan het van belang zijn om te weten welke status de nieuwe locatie heeft: zit er al hbo, is het een mbo-locatie of bevindt er zich nog niks? De overheid zegt met zoveel woorden dat er op zich niet veel aan de hand is, maar er mag door de CDHO zeker op meer zaken worden ingegaan.

Vrijstelling macrodoelmatigheidstoets

Instellingen kunnen in bepaalde gevallen in aanmerking komen voor vrijstelling van toetsing aan de criteria uit artikel 4. Dit is het geval wanneer een opleiding reeds is aangekondigd in een erkend sectorplan en de rijksoverheid bij de erkenning van het sectorplan heeft aangegeven dat de opleiding voor vrijstelling van de macrodoelmatigheidstoets in aanmerking komt.

De instelling kan een aanvraag voor de desbetreffende opleiding indienen bij de CDHO. In deze aanvraag hoeven de criteria uit artikel 4 niet te worden onderbouwd, maar dient de instelling wel te verwijzen naar het erkende sectorplan. De CDHO gaat vervolgens na of de opleiding inderdaad in aanmerking komt voor een vrijstelling op basis van een erkend sectorplan. Indien de uitkomst hiervan positief is, zal de Minister instemmen met het verzorgen van de nieuwe opleiding, het starten van een nevenvestiging of verplaatsing van de opleiding.

Fluitje van een cent als zo'n sectorplan jouw opleiding noemt. Hoe daarin te worden opgenomen met een erkenning door de overheid is natuurlijk andere koek. Maar goed, daar mag de gehele hogeschool aan bijdragen, door mee te werken aan dergelijke initiatieven.

Samenvoegingen

Instellingen kunnen een of meer reeds in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs (hierna: Croho) opgenomen opleidingen samenvoegen tot een verbrede opleiding of een reeds in het Croho opgenomen opleiding samenvoegen tot een joint degree-opleiding met een buitenlandse instelling. Voor dergelijke aanvragen is geen macrodoelmatigheidstoets; instemming van de Minister op grond van artikel 10 volstaat hierbij. Een uitzondering hierop is de situatie beschreven in artikel 10, tweede lid: de samengevoegde opleiding wordt verzorgd in een voor de oorspronkelijke opleidingen nieuwe vestigingsplaats. In een dergelijk geval wordt die vestigingsplaats getoetst als een aanvraag voor een nevenvestiging.

Mooi. Maar het gevoel is dat, als je aan de slag gaat met het samenvoegen van opleidingen, het breed maken (zelf) of door met een gemeenschappelijk programma te komen (delen van verantwoordelijkheden), het een ingewikkelde zaak wordt om een nieuwe vestigingsplaats in de slipstream daarvoor te onderbouwen. Elke 'oude' opleiding kent een historie, terwijl andere hogescholen geen brede opleiding invoeren en dus die oude opleiding in stand houden. Dat kan nog een behoorlijk ingewikkelde klus worden.

Verbrede opleiding

Voorwaarde voor instemming van de Minister op grond van artikel 10 is dat de NVAO heeft aangegeven dat het voornemen niet leidt tot het verzorgen van een nieuwe opleiding. De initiatief nemende instelling dient hiertoe een onderbouwing van de programmatische effecten van de samenvoeging aan de NVAO voor te leggen. De NVAO toetst marginaal of de samenvoeging programmatisch binnen aanvaardbare grenzen blijft. De NVAO doet dit aan de hand van het door haar daartoe opgestelde protocol. Als er geen indicaties zijn dat een nieuwe opleiding is ontwikkeld, neemt de NVAO het standpunt in dat de toets nieuwe opleiding achterwege blijft. Er is dan ook geen macrodoelmatigheidstoets nodig. Uitgesloten van samenvoeging zijn opleidingen waarover de NVAO heeft besloten dat geen accreditatie kan worden verleend.

Helder. Overigens duikt de vraag op of er ook brede Ad's mogen komen (waarover in deel I ook al het een en ander is gezegd). Dat kan door bestaande Ad's samen te voegen, met een blijvende herkenbaarheid van de oude Ad's. Maar of het kansrijk is om meteen een brede nieuwe Ad in de markt te zetten, is een geheel andere vraag. Je zou ook die oude Ad's kunnen gebruiken, maar dan moeten die 'leerlijnen' allemaal apart onder het vergrootglas worden gelegd, om ondoelmatigheid te voorkomen (dus om met een brede opleiding de concurrentie aan te gaan met allerlei andere hogescholen en hun opleidingen).

Daarnaast zal het lastig zijn om de arbeidsmarktbehoefte specifiek aan te tonen van zo'n 'Associate degree of Liberal Arts'. Uiteraard komen ze overal terecht, en die situatie is in beeld te brengen. Of werkgevers blij zullen zijn met programma's die 'alle kanten kunnen opspringen', is een vraag die misschien wel vanachter het bureau is te beantwoorden...

Het blijft spanning geven, de uitwijkmogelijkheden in stand houden voor een groot deel van de arbeidsmarkt, maar de matching met specifieke functies en beroepen wordt er lastig door. De kans dat een afgestudeerde meteen aan de slag moet met aanvullende scholing in de vorm van het gaan behalen van specifieke certificaten, is behoorlijk groot. De werkgevers moeten in dat geval binnen hun hrm-beleid veel geld uittrekken voor het snel aan het werk kunnen zetten van iemand, op de juiste plek.

In geval van een positief besluit van de Minister, legt de instelling de wijzigingen in het onderwijsaanbod voor aan de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) ter registratie in het Croho en overlegt daartoe het standpunt van de NVAO en het besluit van de Minister. Op het moment van registratie van de verbrede opleiding in het Croho, vervalt de registratie van de oorspronkelijke opleidingen. Dit kan ofwel direct ofwel gefaseerd plaatsvinden. In elk geval zal vanaf het moment dat de eerste inschrijving voor de verbrede opleiding openstaat geen eerste instroom meer in de oorspronkelijke opleidingen mogelijk zijn.

Bij samenvoeging van bestaande opleidingen blijven voor de samengevoegde opleidingen de facto de lichtste nadere vooropleidingseisen en aanvullende eisen gelden, totdat voor de samengevoegde opleidingen nieuwe nadere vooropleidingseisen en aanvullende eisen zijn vastgesteld. Hiertoe dient de instelling een voorstel c.q. aanvraag in. Gelden voor samen te voegen opleidingen voor

slechts één opleiding aanvullende eisen, dan gelden voor de samengevoegde opleiding geen aanvullende eisen.

Helder. De hogescholen moeten zich dus wel realiseren dat studenten zonder meer aan een leerlijn binnen een brede opleiding mogen beginnen alwaar eerder eisen werden gesteld. Dat dient in het programma tot uiting komen, opdat studenten niet onnodige blokkades krijgen voorgeschoteld.

Conform hetgeen in de wet 'Kwaliteit in Verscheidenheid' is bepaald krijgen instellingen de gelegenheid om na vijf jaar de verbrede opleiding te splitsen in de oorspronkelijke opleidingen, mits dit vooraf is aangekondigd als mogelijkheid. Zowel bij de afbouw van de smalle opleidingen, bij de start van de verbrede opleiding, als bij de eventuele afbouw van de verbrede opleiding na vijf jaar, dient in het belang van de studenten gefaseerd te worden afgebouwd als hiervoor in de toelichting bedoeld.

Klinkt simpel, maar ga maar eens goed en degelijk na wat dit aan organisatie inhoudt, met allerlei cohorten, OER'en en bezemregelingen.

Joint degree-opleiding met buitenlandse instelling

Samenvoeging van een of meer reeds in het Croho geregistreerde opleidingen tot een joint degree-opleiding, is slechts mogelijk op grond van artikel 13, onder a, indien het een samenvoeging met een opleiding van een of meer buitenlandse instellingen betreft en de opleiding een grotere studielast krijgt.

Op het punt van 'een grotere studielast' is al eerder ingegaan, als een onduidelijke eis. Overigens moet artikel 13, onder a, artikel 10 zijn.

TOELICHTING

1. Algemeen

Het opleidingsaanbod in het hoger onderwijs is idealiter op landelijk niveau doelmatig, waarbij het toegankelijk is en aansluit bij de behoeften op de arbeidsmarkt, de wetenschap en de maatschappij. De focus is breder dan alleen de behoeften op de arbeidsmarkt of het economisch belang. Het opleidingsaanbod dient studenten in staat te stellen hun talenten zo veel mogelijk te ontwikkelen en hen op te leiden tot kritische, maatschappelijk betrokken burgers. Bij de totstandkoming van het landelijk aanbod is het belangrijk dat er op een behoedzame – doelmatige – wijze wordt omgesprongen met publieke middelen. Elke euro kan immers maar één keer worden uitgegeven. De toegankelijkheid moet bovendien geborgd zijn. Een dekkend, toegankelijk aanbod aan bekostigde opleidingen in het hoger onderwijs, stelt studenten in staat om tegen redelijke prijzen (het wettelijk collegegeld) op een divers aantal terreinen een studie te volgen en een diploma te behalen.

Mooi verwoord waarom in Nederland belastinggeld wordt herverdeeld, in de richting van het hoger onderwijs. Daarvoor is een rechtvaardiging nodig, om te laten zien dat in het geval de overheid zich helemaal uit het onderwijs zou terugtrekken, de kosten voor het systeem zouden gaan stijgen – en dat dit alles de kwaliteit mogelijk niet ten goede zou komen, met een duidelijke chaos als het de herkenbaarheid van formele kwalificaties betreft.

Het op een behoedzame wijze uitgeven van een euro die meerdere keren moet worden omgedraaid alvorens deze wordt besteed, is niet alleen een taak van de overheid en de daaraan gelieerde instanties en organisaties. Ook de instellingen voor het onderwijs dienen zorgvuldig om te gaan met het geld dat door de burgers is opgebracht – en mede door de werkgevers, op de arbeidsmarkt alwaar de studenten ook weer een plek moeten weten te vinden.

Het gaat om een dekkend aanbod, met bekostigde opleidingen. Wel is het zo dat een aanvraag voor een nieuwe bekostigde opleiding (ook qua plaats) kan worden afgewezen als er al voldoende aanbod in de private sector is – kennelijk in zo'n geval te zien als een bewijs van een situatie waarbij de afname van dergelijke opleidingen ook wel zonder de interventie van de overheid kan geschieden. Mogelijk dat daarom in deze regeling staat dat een negatief advies van de CDHO alleen wordt uitgebracht als de private aanbieder onder dezelfde condities opereert, dus eigenlijk als een bekostigde instelling opereert (hetgeen men in de VS een not-for-profit instelling zou noemen).

Om een macrodoelmatig aanbod te kunnen waarborgen, is het nodig dat de Minister grip kan houden op het landelijk opleidingsaanbod en de spreiding daarvan. Daarom wordt niet alleen gekeken naar het starten van nieuwe opleidingen, maar ook naar het starten van nevenvestigingen en naar de verplaatsing van opleidingen, en wat dit betekent voor het onderwijsaanbod op landelijk niveau.

Klinkt erg logisch. Elke beweging in het landschap voor het hoger onderwijs dient te worden gemonitord, met heldere criteria.

Om een doelmatig stelsel in stand te houden, dienen instellingen daarom een aanvraag in te dienen bij de Minister, als ze een nieuwe opleiding willen starten, een nevenvestiging willen openen van een bestaande opleiding of een bestaande opleiding willen verplaatsen. De Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (hierna: CDHO) adviseert de Minister over deze aanvragen. Ook kunnen instellingen bij de CDHO terecht voor vragen over de aanvraag en feedback.

Het is dus mogelijk om vooraf vragen te stellen aan de CDHO, maar het betekent niet dat er – zo is wel gebleken – inhoudelijke bijdragen zijn te verwachten. Dus geen antwoord op vragen als: We denken dat op basis van die en die ontwikkelingen en met gebruik van gegevens over die en die doelgroepen een goede onderbouwing is te geven, maar kunt u ons aangeven waar we die kunnen vinden, en dan graag de meest actuele? Mogelijk dat de CDHO die zaken als controle materiaal wel ergens heeft liggen, maar zo worden de rollen en verantwoordelijkheden toch gewoon gescheiden.

Voor feedback op een uitspraak (advies) is ook bij de CDHO aan te kloppen. Meestal zal het dan om een negatief advies gaan, hoewel van een positieve visie van de CDHO ook veel valt te leren. Er kan tegen een besluit van de minister in beroep worden gegaan, en dan is het goed om te weten wat de gronden daarvoor waren. Ook is de feedback te gebruiken voor een vernieuwde aanvraag, als je als hogeschool denkt een betere kans te maken.

Binnen een landelijk opleidingsoverleg is het handig om ervaringen uit te wisselen, zonder meteen in een concurrentiestrijd terecht te komen.

De herziening van het macrodoelmatigheidsbeleid in den brede heeft als doelstellingen het eigenaarschap van instellingen en het vertrouwen in instellingen te vergroten, het bieden van meer ruimte voor vernieuwing, het stimuleren van samenwerking tussen onderwijsinstellingen en andere betrokken partners, en het verminderen van administratieve lasten. Deze nieuwe Regeling macrodoelmatigheid hoger onderwijs levert aan al deze doelstellingen een flinke bijdrage. Dit wordt hieronder verder toegelicht.

De nieuwe regeling is dus behoorlijk ambitieus ingestoken. Verderop geeft de overheid een toelichting maar even 'uit de doos denkend', alvast wat gedachten:

- Vergroten van het eigenaarschap van instellingen: Klinkt erg goed, maar de vraag is wat hiermee wordt bedoeld. Instellingen bezitten de opleidingen al, zorgen voor de kwaliteit en het niveau. Zou het betekenen dat ze meer vingers in de pap krijgen en zelf meer risico's mogen nemen? Dus dat je zegt: start maar gewoon, overleg met de collega-instellingen over het profiel van de opleiding, zorg voor flexibele leerlijnen en neem als het misgaat (geen studenten, kannibalisme in de regio...) aanvullende maatregelen – en stop desnoods gewoon weer, en kijk of je ook met een nieuwe afstudeerrichting kunt volstaan. Dus 'ondernemerschap' rond het aanbod.
- Vergroten van het vertrouwen in instellingen: Kennelijk is er op dit moment sprake van een situatie met te weinig vertrouwen, met het gebruik van regelingen voor de macrodoelmatigheid, na al die jaren. OCW, NVAO, CDHO, Inspectie en de Tweede Kamer, kennelijk moet er in die richtingen meer vertrouwen worden verdiend. Want deze regeling staat nog behoorlijk bol van allerlei controlemechanismes en 'ingrijpinstrumenten'. Mogelijk dat de overheid bedoelt dat men de teugels wat wil laten vieren en dat bij gebleken en bewezen vertrouwen in een volgende regeling meer ruimte komt voor het veld om zelf het aanbod te gaan regelen.
- Bieden van meer ruimte voor vernieuwing: Ook hierbij is de vraag wat hiermee in concreto wordt bedoeld. Er kan binnen bestaande opleidingen al heel veel aan vernieuwing worden gedaan, en opleidingen kunnen al gaande weg programma's aanpassen – zelfs zo dat zes jaar later bij een heraccreditatie door de NVAO alles op z'n kop kan zijn gegooid (al eens meege-

maakt dat de NVAO-commissie het programma vergelijkt met het traject van zes jaar geleden?). Wellicht doelt men op het mogelijk maken van cross-overs, opleidingen die zich richten op meerdere deelsectoren van het werkveld, en aldus een eigen indeling binnen het onderwijsstelsel moeten gaan krijgen.

- Stimuleren van meer samenwerking tussen onderwijsinstellingen en andere betrokken partners: We nemen aan dat wordt bedoeld op het mogelijk maken ervan – aangezien stimuleren een doelstelling van de overheid is. Het onderhouden van samenwerking kost tijd en vraagt om een bepaalde vorm van 'inschikken' en 'elkaar de ruimte geven'. Onderwijsinstellingen proberen het steeds meer, het aanbod op elkaar afstemmen, en het oprichten van een Ad-academie in Roosendaal door Avans en HZ is een mooi voorbeeld. Maar dan begint men samen aan iets nieuws, zonder de bestaande verhoudingen te verstoren. Joint degrees zijn mooie leerlijnen, maar ze vragen om veel onderhoud. Daarnaast zouden we graag willen weten wie de andere betrokken partners zijn. Werkgeversorganisaties? Studentenorganisaties?
- Verminderen van administratieve lasten: Los van het feit dat noodzaak en behoefte twee zijden van eenzelfde medaille zijn, valt te vrezen dat er nog steeds veel werk aan een aanvraag vastzit. Maar de praktijk zal moeten gaan uitwijzen of er daadwerkelijk minder menskracht voor nodig is, met minder werkdagen en minder stress.

2. Wettelijk kader

Deze regeling omvat een ministeriële regeling (algemeen verbindend voorschrift) op basis van artikel 6.2, vierde lid, van de WHW, inhoudende nadere eisen met betrekking tot de macrodoelmatigheidsaanvraag en beleidsregels als bedoeld in de artikelen 6.2, achtste lid, en artikel 7.17, tweede lid van de WHW. In deze artikelen is geregeld dat een instelling een voornemen voor het starten van een nieuwe opleiding (hieronder wordt ook een joint degree-opleiding verstaan), nevenvestiging, verplaatsing van een opleiding (of een gedeelte ervan) en samenvoeging van opleidingen, dient voor te leggen aan de Minister ter instemming. Artikel 6.2, derde lid van de WHW geeft de Minister de mogelijkheid om de instemming te beperken onder een bepaalde voorwaarde. Een voorbeeld hiervan is het verzorgen van een voltijdse, deeltijdse of duale opleiding.

Elders in dit nummer hebben we hieraan al ruim aandacht besteed. Er kan een voorwaarde aan een aanvraag worden gesteld d.w.z. dat een bepaalde variant niet wordt goedgekeurd dan wel dat bij een goedkeuring van een variant expliciet wordt gemeld dat andere varianten (voorlopig) niet kunnen worden aangevraagd.

Dit is een expliciete vorm van eenzijdig handelen, met een beperkte focus op de problematiek die hierin wordt meegenomen. Het is namelijk nog steeds zo dat hogescholen die een bepaalde variant al mogen aanbieden zonder allerlei voorwaarden, simpelweg andere varianten mogen starten – ook in de wetenschap dat er in de tussentijd leerlijnen te maken zijn en ook nog kunnen worden aangepast met het oog daarop. Dat kunnen varianten van opleidingen zijn die een inhoudelijke verwantschap kennen met de opleiding die onder de specifieke voorwaarde voor de andere hogeschool is vastgesteld.

Daarnaast kan een hogeschool die een aanvraag voor twee varianten (bijv. vt en dt) indient en te horen krijgt dat één ervan (bijv. vt) niet mag worden gestart, te maken krijgen met een hogeschool in de buurt die slechts één variant heeft aangevraagd en goedgekeurd heeft gekregen (bijv. dt), daarna zonder enige procedure en beoordeling met die andere variant kan starten (bijv. vt).

Het zou voor de hand liggen dat als er een aanvraag voor een bepaalde variant wordt afgewezen, een andere hogeschool ook niet zonder een bepaalde procedure deze variant wel in de markt zou mogen zetten.

Natuurlijk loop je als hogeschool een risico als je een aanvraag indient en kennelijk niet voldoende argumenten hebt aangevoerd. Als de CDHO de onderbouwing op zich relevant vindt maar om andere redenen toch geen positief advies kan afgeven, moet dit naar alle andere opleidingen worden gecommuniceerd.

Verder vinden de beleidsregels uit deze regeling hun grondslag ook in artikel 7.8a van de WHW. Hierin is geregeld dat instellingen het voornemen om een deel van een associate degree-opleiding uit te laten voeren door een bve-instelling, ter goedkeuring dienen voor te leggen aan de Minister.

Nog maar een keer: het gaat om het door de hogeschool laten uitvoeren van een deel op een mbo-locatie. De bve-instelling voert in formele zin niet het deel uit, zelfstandig.

3. Wijzigingen ten opzichte van de beleidsregel doelmatigheid 2014

De nieuwe regeling is het resultaat van de toekomstverkenning die op 28 oktober 2016 met de Kamer is gedeeld. Hierin is beschreven dat het nieuwe beleid tot doel heeft om het eigenaarschap van en vertrouwen in de instellingen te vergroten, meer ruimte te geven voor vernieuwing, administratieve lasten te verminderen en de samenwerking tussen onderwijsinstellingen en andere betrokken partners te stimuleren. In deze brief is aangekondigd dat met het nieuwe beleid er ook aandacht zal uitgaan naar de macrodoelmatigheid van het bestaande aanbod. Hiertoe loopt een apart traject met de studentenbonden en koepels.

Dat is een zeer interessant punt. De aandacht voor het bestaande aanbod is – we horen het graag als we het verkeerd hebben – niet echt als zodanig in deze regeling opgenomen. Ook worden er nog geen aanzetten toe gegeven.

Het gaat om het zo nodig 'uitdunnen' van het aanbod aan opleidingen. Dat is een lastige zaak want op welke gronden kun je een hogeschool dwingen opleidingen af te bouwen – of meer te gaan samenwerken met andere instellingen? Je moet in zo'n geval op een gegeven moment voor een groep opleidingen als geheel, bekostigd en privaat, een 'foto' kunnen maken van het aanbod en deze relateren aan de verwachtingen rond de vraag naar afgestudeerden over vier tot zes jaren. Vervolgens moet de analyse aantonen waar straks minder vraag is, om aldaar de opleiding te kunnen laten opheffen. Dat kan ook nog eens een uitwerking hebben per variant en doelgroep.

Maar als je dan toch iets wilt zeggen over die aandacht voor het bestaande aanbod, mag best worden gesteld dat de overheid wel probeert aan te geven dat er meer eigenaarschap en vertrouwen wordt toebedeeld aan de instellingen, maar dat vervolgens de kans om nieuwe opleidingen en vestigingen goedgekeurd te krijgen, veel kleiner aan het worden is. De overtuigingskracht zal sterker moeten zijn.

Kortom, impliciet wordt aldus het bestaande aanbod in ogenschouw genomen. Bij alle aanvragen krijgt de CDHO als het ware op een bordje allerlei informatie over de arbeidsmarkt aangereikt, met de daarmee samenhangende verkenningen. Een hogeschool moet zich duidelijk 'bloot geven' en laten zien wat aldaar belangrijk wordt gevonden. Interessant dus.

Daarnaast is aangekondigd om het beleid ten aanzien van nieuw opleidingsaanbod te herzien. In dat kader zijn dit de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de beleidsregel:

- Het eerste criterium (noodzaak voor de opleiding) is geschrapt in het kader van meer vertrouwen en eigenaarschap voor instellingen en de vermindering van administratieve lasten. Hierdoor wordt de macrodoelmatigheid met deze regeling aan de hand van twee in plaats van drie criteria getoetst. Met het schrappen van dit criterium krijgen instellingen meer eigenaarschap over de vraag of het noodzakelijk is een nieuwe opleiding vorm te geven.

We missen toch het onderbouwen van deze stelling, dus dat door het laten vervallen van het aantonen van de 'noodzaak', er sprake is van meer vertrouwen en eigenaarschap – samen met minder administratieve lasten. Logisch dat je minder pagina's hoeft te vullen, maar het onderzoek en alle bewijslast blijven hetzelfde werk vragen. Noodzaak en behoefte zijn simpelweg gelijkwaardige begrippen. In deel I is hierover meer verteld.

- Kennisinfrastructuur is geschrapt als onderdeel van het criterium ruimte voor de opleiding. Met dit criterium werd beoogd om bij de toetsing van nieuwe opleidingen, verplaatsingen en nevestigingen te beoordelen in hoeverre de vestigingslocatie beschikt over de noodzakelijke kennisinfrastructuur voor de opleiding. Hierbij werd met name bekeken of de noodzakelijke onderwijsfaciliteiten aanwezig waren, of de docenten geschikt zijn en of er sprake is van een academische omgeving. Deze punten richten zich niet zozeer op de macrodoelmatigheid van een opleiding, maar meer op de kwaliteit van een opleiding. Om deze reden maken deze punten ook onderdeel uit van de toets nieuwe opleiding door de NVAO. In het kader meer samenwer-

king tussen de verschillende organisaties en het voorkomen van dubbel werk voor de instellingen, is besloten om de kennisinfrastructuur uit de toetsing van de macrodoelmatigheid te halen en deze uitsluitend door de NVAO te laten toetsen. Voor zover de kennisinfrastructuur zag op de contacten in de regio met werkgevers en organisaties, komt dit terug onder het kopje 'Macrodoelmatigheid en de regio' in bijlage 1.

Dit is een logisch besluit. Niet dat de aanvrager geen onderbouwing van de 'kennisinfrastructuur' hoeft aan te leveren, maar de NVAO mag zich erover buigen na het CDHO-advies. Wel moet aandacht aan dit punt worden besteed als de aanvraag mede leunt op de inbreng van andere partijen, zoals werkgeverskringen, ketens van bedrijven, andere onderwijsinstellingen enz. Het moet helder zijn of het doelmatig is om deze bij een (nieuwe) opleiding te betrekken, omdat die relaties wel structureel dienen te zijn. Mochten namelijk die contacten verdwijnen op een gegeven moment, zal tevens de basis voor de nieuwe opleiding wegvallen. Het is een voorbeeld van de risico's die opleidingen lopen als ze leunen op ontwikkelingen op de arbeidsmarkt die niet structureel zijn te vertalen naar programma's voor een langere tijd.

- Met het aflopen van de prestatieafspraken, wordt niet meer naar zwaartepunten verwezen bij de beoordeling van het criterium ruimte voor de opleiding, maar staan erkende sectorplannen centraal. Hiermee wordt beoogd de samenwerking tussen instellingen te stimuleren en het eigenaarschap van instellingen te vergroten.

Het is goed om, naast alle discussies één-op-één tussen de CDHO en een hogeschool, gebruik te maken van allerlei verkenningen die te maken hebben met vraag en aanbod van onderwijs alsmede van plannen die met medewerking van het werkveld gevolgen kunnen hebben voor sectoren en van analyses die door niet-overheidsinstanties worden uitgevoerd om een bepaald beeld te krijgen. Als ze dan ook nog een vorm van externe erkenning hebben ondergaan, door een organisatie met onafhankelijke experts en een stempel van de overheid, zijn ze prima te gebruiken.

Maar als de overheid de samenwerking tussen instellingen (onderwijs en andere bij het hbo en wo betrokken instanties) wil gaan stimuleren, op een echte wijze, en dan ook nog het eigenaarschap een boost wil geven, moeten deze plannen in die diverse verschijningsvormen meer gewicht in de schaal gaan leggen. Dan gaan instellingen meer energie in de totstandkoming van de plannen stoppen, gaan ze scherper kijken naar wat in hun voordeel werkt en zullen ze trachten helder te krijgen waar de kansen liggen binnen hun eigen instellingsstrategie.

Misschien zouden we in de toekomst alleen maar moeten werken met plannen e.d. – en de analyses – als het gaat om de doelmatigheid. En laten we dan de CDHO ombouwen tot een organisatie die bij die analyses betrokken is en op basis daarvan met voorstellen kan komen voor nieuwe opleidingen, vestigingsplaatsen en andere zaken die het mogelijk maken om vraag en aanbod in de toekomst optimaler op elkaar te laten afstemmen. Hogescholen kunnen op basis van hun eigen strategie intekenen op allerlei scenario's. De samenwerking en het eigenaarschap komen daarmee prominenter in beeld.

Hieronder geeft de overheid al een bepaalde aanzet...

Overigens kunnen we de SBB ook zien als een bron van informatie voor de Ad-opleidingen. De ontwikkelingen in het mbo kunnen aldus worden vertaald naar hogere niveaus bovenop niveau 4.

- De regeling introduceert een mogelijkheid voor een vrijstelling van de macrodoelmatigheidstoets, in het kader van meer eigenaarschap voor instellingen en minder administratieve lasten. Als in een door de rijksoverheid erkend sectorplan afspraken zijn gemaakt over het starten van bepaalde opleidingen, kan bij de erkenning van het sectorplan aangegeven worden dat de in het sectorplan genoemde opleidingen in aanmerking komen voor vrijstelling van de macrodoelmatigheidstoets. Als de instelling dan een aanvraag voor de desbetreffende opleiding indient bij de CDHO, dient deze enkel te verwijzen naar het erkende sectorplan om een positief besluit te ontvangen.

Dit is een voorbeeld van het gebruik van dergelijke plannen, maar het gaat dan alleen over het specifiek hebben gemaakt van afspraken over het starten van bepaalde opleidingen. Maar zoals in

het vorige kader aangegeven, moet het over meer en andere zaken en aspecten gaan, over allerlei ontwikkelingen en analyses die op een gegeven moment kunnen gaan leiden tot aanvragen voor nieuwe opleidingen.

Het is jammer als de nieuwe opleidingen al in de plannen zijn 'ingebakken'. Dat leidt tot starheid en het proberen te voldoen van aanvragers aan de gestelde verwachtingen. Juist het eigenaarschap is een optie voor het durven af te wijken en zaken aan te passen.

Het is dus een prima aanzet voor meer dynamiek en het zoeken van oplossingen, maar er moet meer gebeuren.

- De rol van de regio en de wijze waarop dit de onderbouwing van de criteria kan versterken, is nader geëxpliciteerd in de regeling.
- De toetsing van verplaatsingen is versoepeld: de instelling hoeft alleen nog maar aan te tonen dat de verplaatsing geen negatieve effecten zal hebben op de landelijke spreiding van het opleidingsaanbod. Hiermee worden de administratieve lasten van instellingen die een aanvraag doen voor een verplaatsing verminderd.

Hierover is al het een en ander gemeld, met kanttekeningen. Overigens is wel handig als 'geen negatieve' door de aanvrager kan worden gebruikt om te laten zien dat de actie 'positieve' effecten zal hebben.

- De introductie van de mogelijkheid om de arbeidsmarktbehoefte kwalitatief te onderbouwen als er geen cijfers beschikbaar zijn, of wanneer alleen cijfers geen compleet beeld geven.
- Tevens is de mogelijkheid tot het verzorgen van meer dan de helft van een associate degree-opleiding door een bve-instelling, zoals met de wet Invoering associate degree-opleiding is geïntroduceerd, opgenomen in de regeling. Met deze bepaling wordt het mogelijk gemaakt dat in bijzondere gevallen ook meer dan de helft van de associate degree-opleiding, met uitzondering van de afstudeerfase en het afsluitend examen, kan worden uitgevoerd door een bve-instelling.

4. Beoordeling aanvragen en formulieren

In bijlage 1 bij de regeling is uitgewerkt op welke wijze aanvragen zullen worden beoordeeld. Hierin staat toegelicht wat er in de aanvraag dient te worden gemotiveerd en op welke wijze de criteria uit de regeling worden uitgelegd. Daarnaast zijn in bijlage 2 twee aanvraagformulieren te vinden. Een instelling dient een aanvraag voor een macrodoelmatigheidstoets van een nieuwe opleiding, een nevenvestiging of een verplaatsing, te doen door middel van deze formulieren. Deze formulieren zijn ook op de site van de CDHO te vinden.

5. Gevoerd overleg

Bij de voorbereiding van deze regeling is overleg gevoerd met instellingen, koepels, NRTO, studentenbonden, VNO-NCW en uitvoerende instanties, waaronder de CDHO, DUO en NVAO. Door de uitvoeringsinstanties is de regeling als uitvoerbaar gekwalificeerd.

We missen MKB Nederland, maar goed, men zit in hetzelfde gebouw als VNO-NCW.

6. Administratieve lasten

De administratieve lasten van deze regeling zijn aanzienlijk verlicht en opzichte van de administratieve lasten van de beleidsregel. Dit vloeit om te beginnen voort uit een verlichting van de criteria. Zo is een van de drie criteria geschrapt, waardoor instellingen in hun aanvraag slechts twee criteria hoeven te onderbouwen.

Aanvragen tot verplaatsing zijn ook vereenvoudigd: waar instellingen in het verleden een scala aan gegevens dienden te overleggen om te onderbouwen dat er ruimte was voor de verplaatsing in het opleidingsaanbod, hoeven instellingen nu slechts te onderbouwen dat de spreiding van het opleidingsaanbod niet negatief beïnvloed zal worden door de verplaatsing.

Een verdere verlichting van de administratieve lasten is de introductie van de mogelijkheid om vrijstelling van de criteria uit de regeling te krijgen bij erkende sectorplannen. Indien instellingen onderling komen tot een sectorplan en deze wordt door de rijksoverheid erkend, hoeven ze voor de daarin benoemde opleidingen niet meer te onderbouwen dat de introductie van die opleidingen voldoet aan de criteria uit de regeling. Instellingen hoeven in hun aanvraag slechts naar het sectorplan en het artikel ten aanzien van de vrijstelling te verwijzen om een positief besluit te ontvangen. Erkende sectorplannen waarin opleidingen minder concreet worden genoemd, maar waaruit bijvoorbeeld wel een duidelijk beeld van de arbeidsmarktbehoefte in de toekomst naar voren komt, kunnen worden gebruikt ter onderbouwing van een aanvraag.

Een herhaling van zetten door de overheid, maar de laatste alinea is een hoopgevende voorzet voor een volgende stap als het gaat om het gebruik van deze plannen en daarop gelijkende initiatieven. Vooral het aangeven van de behoefte in de toekomst is een interessant aspect. Maar dan moet het niet gebeuren door een individuele instelling – om de krenten uit de pap te vissen en eerder op de markt te zijn dan alle andere instellingen, maar door de betrokken groep als geheel. Punt van bespreking, lijkt ons.

Artikelsgewijze toelichting

Uiteraard zullen we hieronder alleen nog maar kanttekeningen op papier zetten als de toelichting door de overheid ook aanleiding is tot nieuwe inzichten.

Artikel 2

Dit artikel noemt de wijzigingen in het onderwijsaanbod waarop deze regeling ziet. Het gaat om mutaties die betrekking hebben op het geheel van de hoger onderwijsvoorzieningen en de spreiding ervan. Mutaties die (nagenoeg geen invloed hebben op dit geheel, kunnen vrij doorgevoerd worden door de instelling. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om mutaties als de uitbreiding van een bestaande opleiding met een nieuwe opleidingsvorm (voltijds, deeltijd of duaal). Splitsing en overdracht in het hbo valt niet onder deze beleidsregel.

Artikel 3

Lid 1: op grond van artikel 7.17, tweede lid, van de wet dient een voornemen om een opleiding of een gedeelte ervan in een andere gemeente te vestigen (verplaatsing of nevenvestiging) voorgelegd te worden aan de Minister ter instemming. In dit artikel is aangegeven wat verstaan wordt onder een 'gedeelte van de opleiding'. Onderdelen van een opleiding mogen zonder toestemming worden verzorgd buiten de vestigingsplaats van de opleiding. Indien een instelling voornemens is ten minste een gedeelte van de opleiding dat in dit artikel genoemd wordt, in een andere gemeente te vestigen, dan dient dit ter instemming aan de Minister voorgelegd te worden.

In deel I is hierop reeds ingegaan. Maar laten we het punt nog eens aanstippen aangezien het hier gaat om interessant taalgebruik, via het inzetten van bepaalde begrippen. Men mag onderdelen van een opleiding buiten de locatie zonder meer 'verzorgen'. Maar als het geheel aan onderdelen zodanig groot of zo specifiek is (herkenbaar) dat er aanleiding zou kunnen zijn voor het komen tot een 'vestiging', moet de hogeschool formeel in actie komen. Het wordt hier verwoord met 'voornemens is', d.w.z. dat er dus vanuit de hogeschool gezien aanleiding toe is, en niet dat men door de overheid hiertoe wordt gedwongen.

Dit heeft vooral van doen met de angst die er bij hogescholen leeft en die te maken heeft met het feit dat men van alles buiten de locatie verzorgt, maar zonder te weten om hoeveel studiepunten het gaat (grote onderdelen, duale stukken...) - om vervolgens een keer te merken dat de wet wel eens zou kunnen worden overtreden.

Het gaat bovendien om een actie die uitgaat van een structurele verzorging, wetende dat die elk jaar op dezelfde locatie plaatsvindt. Als men elk jaar werkt met andere groepen studenten uit andere delen van het land, kan men zelfs niet eens vragen om een andere vestigingsplaats - niet anders dan dat men weet dat het onderwijs 'elders' gaat worden verzorgd.

De tijd lijkt rijp om hierover een nadere discussie te voeren. Men kan er allemaal wel overtuigd zijn van hetgeen er achter een regeling zit, dus wat de bedoeling is, maar dan moet ook de speelruimte een plek krijgen in de mogelijkheden voor hogescholen. Juist het kunnen inspelen op doelgroepen, op een moment dat het nodig is en ook kan, is een prominent aspect van het hbo – zeker naar de toekomst toe.

Met het oog op, onder meer, de kwaliteit van het onderwijs en de aantrekkelijkheid voor studenten, is het opleiden in de school structureel verankerd in de Regeling tegemoetkoming kosten opleidingsscholen. Voor deze opleidingen geldt dat, wanneer een groter deel dan 50% van het curriculum in de praktijk wordt gevolgd, zij een nieuwe vestigingsplaats dienen aan te vragen, conform de regeling.

Ook de ontwikkelingen rond open en online onderwijs leiden ertoe dat een groter deel van het onderwijs mogelijk buiten de vestigingsplaats gevolgd wordt. In een brief aan de Tweede Kamer is het huidige standpunt ten aanzien van open en online onderwijs uitgedragen (Kamerstuk 31 288, nr. 362, 8 januari 2014). De ontwikkeling naar meer open en online onderwijs is veelbelovend op verschillende vlakken en wordt gestimuleerd en gefaciliteerd. Nieuwe wet- en regelgeving is op dit moment niet aan de orde. Afstandsonderwijs (als onderdeel van een opleiding), dat door de instelling wordt aangeboden, wordt gezien als onderwijs dat verzorgd wordt vanuit de vestigingsplaats van de opleiding. Maakt een instelling gebruik van door andere instellingen aangeboden afstandsonderwijs als onderdeel van een opleiding, dan wordt dit gezien als een gedeelte van het onderwijs dat niet verzorgd wordt vanuit de vestigingsplaats van de opleiding.

In veel andere landen wordt uitgebreid gesproken over het inzetten van ‘blended learning’ en dus van afstandsonderwijs (in die zin dat er een afstand bestaat tussen de plek van de student en de locatie van de instelling). Daarvoor bestaan steeds meer digitale middelen.

In ons land is de discussie blijven steken, met een standpunt van de overheid uit januari 2014. We hebben het gevoel dat dit ook te maken heeft met het feit dat er alhier sprake van een goed dekkend formeel en dus ook bekostigd onderwijs. Men wil graag zien dat het geld goed wordt besteed, zichtbaar voor iedereen. Dat is op een campus, in groepen op een locatie, in een klas of practicum-lokaal, enz.

Anders gezegd, geld investeren in onderwijs dat zich overal kan afspelen zonder een directe controle op niveau en kwaliteit (en het meeliften, het bezig zijn in groepen...), wordt in politiek opzicht niet gewaardeerd. Ook ons Nederlandse gevoel dat onderwijs een sterke sociale component moet hebben, met een focus op een persoonlijke ontwikkeling, brengt de overheid ertoe om het online onderwijs niet meteen prominent hoog op de agenda te zetten. Men neemt het mee...

Lid 2: omdat bij duaal en deeltijdonderwijs de werkplek vaak een prominent onderdeel van het onderwijs is, is hiervoor meer ruimte gemaakt, om te voorkomen dat een opleiding met het werkplekieren al snel boven bovenstaande grenzen uit zou komen, waarmee het werkplekieren te veel bemoeilijkt zou worden. Bij duaal onderwijs telt daarom het beroepsuitoefeningsdeel niet mee in het berekenen van het deel dat buiten de vestigingsplaats wordt verzorgd. Bij het deeltijdonderwijs geldt dit ook, mits er met de student op individuele basis een overeenkomst is gesloten, vergelijkbaar met die bedoeld in artikel 7.7, vijfde lid, van de WHW.

Deze ruimte bestaat al geruime tijd, dus het is geen aspect van de vernieuwing.

Met de toevoeging ‘op individuele basis’ wordt bedoeld dat de student dit beroepsuitoefeningsdeel niet doorloopt in het kader van een door de instelling in een andere gemeente gearrangeerd opleidingstraject, dat de hele opleiding omvat. Indien een instelling afspraken met een bedrijf of instantie maakt over de plaatsing van een aantal duale studenten bij dat bedrijf of die instantie om daar hun beroepsuitoefeningsdeel te doorlopen – en dit is geen onderdeel van een gearrangeerd opleidings-traject – kan dat eveneens aangemerkt worden als een individueel beroepsuitoefeningsdeel.

Dit is een (hernieuwde) poging om duidelijk te maken wat men onder ‘individuele basis’ moet verstaan als hogeschool.

Het cruciale hierbij is dat men aangeeft dat het speelt rond een situatie voor de gehele opleiding, dus niet voor een deel. Dat ligt mogelijk aan de denkwijze van de overheid ten aanzien van wat onder een duale variant van een opleiding moet worden verstaan. Zoals in deel I al gemeld: er is geen wettelijke definitie, tenzij je de volgende uitspraak als zodanig kunt zien: *Een duale opleiding is zodanig ingericht dat het volgen van onderwijs gedurende een of meer perioden wordt afgewisseld met beroepsuitoefening in verband met dat onderwijs.*

Deze zin stamt nog uit de tijd van het ontstaan van de duale opleidingen, met als een prominente vorm het 'co-op-model', waarbij de semesters om en om werden ingevuld met onderwijs en werken (na een voltijdse propedeuse overigens). Er zijn intussen allerlei vormen ontstaan met ook het werken en leren parallel, desnoods twee onderwijseenheden naast elkaar doorlopend.

Maar helder is dat als een opleiding het etiket duaal wil opgeplakt krijgen, er minimaal een periode (en dat mag best één dag zijn, om het maar scherp neer te zetten) moet zijn die zich kenmerkt door het hebben van een contract tussen de instelling, de student en de werkgever waarin afspraken staan over het behalen van de eenheid die daaraan is gekoppeld en de betreffende competenties (leeruitkomsten).

De hele opleiding is dan wel duaal, maar de eenheden voor de beroepsuitoefening vormen slechts een deel van het programma, dus ook voor een deel van de studiepunten. Er wordt in de wet en mede in de toelichting gewezen op het gearrangeerd zijn van al deze onderdelen van de opleiding. Erg formeel doorgeredeneerd zou dit alles niet van toepassing zijn op een hele opleiding waarbij het arrangement alleen maar voor een aantal van die beroepsuitoefeningsdelen is getroffen. Overigens staat niet in de wet 'hele opleiding', alleen maar in de toelichting, dus laten we dit maar als een verschrijving zien.

Is het dan toch maar beter om uit te gaan van de bedoeling van het duale onderwijs en van deze regeling (wetende dat de overheid niet anders kan dan gebruikmaken van de wet – want anders moet de wet worden aangepast)? Je zou dus kunnen zeggen dat als er sprake is van een duidelijk doel om de opleiding aan te passen aan de eisen die het betrokken werkveld stelt en daarvoor dus een speciaal arrangement voor een specifiek groep te maken, er geen gebruik mag worden gemaakt van deze verruiming.

Daarnaast blijven er ook veel vragen over, die we hier maar gewoon stellen:

- Is het aan de hogeschool om te bepalen of het om een gearrangeerd opleidingstraject gaat?
- Kan de hogeschool dit ter toetsing aan een onafhankelijke commissie voorleggen (om geen ruis op de lijnen te krijgen)?
- Betekent het dat dit arrangement voor een bepaalde periode moet zijn vastgesteld en zo ja, wat te doen als het maar voor 1 of 2 jaren is?
- Wat betekent de toevoeging 'in een andere gemeente' hiervoor? Mogen het ook meerdere gemeentes en/of elk studiejaar andere gemeentes zijn?

Artikel 4

Lid 2: 'sectorplan' is een verzamelnaam voor zeer veelsoortige plannen. Soms betreft het een plan voor een onderwijsdomein (bijvoorbeeld geesteswetenschappen, wiskunde, natuur- en scheikunde), soms betreft het een regionaal plan. In deze sectorplannen worden voorstellen gedaan voor de ontwikkelingsrichting of versterking van het hoger onderwijs of onderzoek in het betreffende onderwijsdomein of regio. Het betreft plannen die aan de rijksoverheid zijn voorgelegd en waarop is gereageerd. In een schriftelijke reactie van de rijksoverheid op deze plannen blijkt in hoeverre de voorstellen 'door de rijksoverheid erkend' worden.

Interessant is dat het dus plannen zijn die aan de rijksoverheid zijn voorgelegd, dus dat ze voortvloeien uit initiatieven uit andere hoeken. Ze moeten wel bij de rijksoverheid (dus landelijk) zijn ingediend en er moet ook een reactie zijn gekomen. Vervolgens moet de reactie een erkenning inhouden, voor de plannen of misschien delen ervan.

De Minister vraagt de CDHO om advies over de analyse van de macrodoelmatigheid in de sectorplannen. De Minister neemt dit advies mee bij de overweging om een sectorplan al dan niet te erkennen.

Dit betekent dat op voorhand de Minister de CHDO vraagt om een oordeel over de consequenties van deze plannen voor de macrodoelmatigheid, om later niet voor verrassingen te komen staan. We nemen aan dat als het sectorplan al wat van oudere datum is, er toch nog aan de CDHO wordt gevraagd een aanvullende blik erop te werpen...

Sectorplannen kunnen ook het gevolg zijn van een herordening van het bestaande onderwijsaanbod door het veld, omdat is vastgesteld dat het bestaande aanbod onvoldoende doelmatig is.

Dus oorzaak en gevolg: het aanbod kan al door het veld zelf zijn geherordend – maar dat proces is dan uiteraard ook al door de molen van de CDHO gegaan. Dat kan vervolgens aanleiding zijn geweest om tot een sectorplan te komen, om de Minister nog een keer de aanleiding te geven om te bezien om wat mogelijk in het verlengde van die herordening kan gebeuren, onder de loep te nemen. Dus toch een soort dubbele controle.

Artikel 5

De Minister zal niet tegelijkertijd met de beslissing op de macrodoelmatigheidsaanvraag een beslissing op grond van artikel 7.4a, vijfde lid, van de WHW (verlenging cursusduur), nemen. Hier zal de instelling separaat een aanvraag voor in moeten dienen. Nadat een toets nieuwe opleiding door de NVAO met positief gevolg is doorlopen en de NVAO positief heeft geadviseerd over de verlengde studieduur, dient de instelling bij de Minister een aanvraag voor aanwijzing in, onder overlegging van het positieve besluit toets nieuwe opleiding en het advies.

Artikel 6

Op grond van artikel 6.2, zevende lid, van de WHW dient een nieuwe opleiding binnen tien maanden nadat instemming is verleend te worden geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs. Dit betekent dat de toets nieuwe opleiding die verricht moet worden bij de NVAO, binnen deze termijn dient te zijn afgerond. Voor de registratie van nevenvestigingen en verplaatsingen geldt op grond van artikel 7.17, vierde lid, van de WHW een kortere termijn van zes maanden. In dergelijke gevallen is er immers geen toets nieuwe opleiding vereist. Als de registratie niet binnen de wettelijk vastgestelde termijn gebeurt, vervalt het besluit en dient het instellingsbesluit een nieuwe aanvraag in te dienen om de nieuwe opleiding alsnog te kunnen starten of de verplaatsing dan wel nevenvestiging van een bestaande opleiding te kunnen realiseren.

Artikel 12

Lid 1: maximaal de helft van een associate degree-opleiding, met uitzondering van de afstudeerfase en het afsluitend examen, kan worden verzorgd door een bve-instelling. Dit geldt voor zowel bekostigde als onbekostigde opleidingen. De Minister gaat over tot het goedkeuren hiervan wanneer de hogeschool kan aantonen dat het verzorgen tot de helft van de opleiding door een bve-instelling, niet ten koste gaat van de kwaliteit van de opleiding.

In het aanvraagformulier voor een dergelijke constructie staat, als het gaat om de kwaliteit: *Geef een onderbouwing waarmee wordt aangetoond dat de kwaliteit van het onderwijs wordt geborgd.* Dat is een toch wel neutralere wijze van laten zien wat je als overheid bedoelt...

Lid 2: in bijzondere gevallen kan ook meer dan de helft van de associate degree-opleiding worden uitgevoerd door een bve-instelling. Dit betreft ook niet-bekostigde opleidingen. De Minister gaat over tot het goedkeuren hiervan wanneer de bve-instelling kennis of een netwerk bezit in een bepaald specialisme, dat niet door of binnen de eigen hogeschool kan worden georganiseerd. Tevens moet worden aangetoond dat het verzorgen van meer dan de helft van de opleiding door een bve-instelling, ten goede komt aan de kwaliteit van de opleiding.

Interessant dat het nu wel positief is geformuleerd (en niet in lid 1, de toelichting): ... *ten goede komt aan de kwaliteit van de opleiding.*

Lid 3: artikel 7.8a van de wet geldt zowel voor bekostigde als voor onbekostigde instelling. Artikel 12 van deze regeling geldt daarmee – anders dan de rest van deze regeling – zowel voor bekostigde als voor onbekostigde opleidingen.

Hierover is al voldoende gezegd.

Artikel 13

De hogeschool doet een aanvraag voor het verzorgen van een deel van de associate degree-opleiding door een bve-instelling bij de Minister van OCW, door middel van het formulier in bijlage 2.

Het laatste artikel van de regeling, maar wel een interessante – en ook een onderwerp waarbij ook nog wel wat vragen zijn te stellen en opmerkingen te maken.

Het is zo dat de aanvraag voor het kunnen aanbieden van een deel van de Ad-opleiding op een mbo-locatie, met inschakeling van de daar aanwezige mensen (en het materiaal e.d.), direct moet worden gestuurd naar de Minister (van OCW is overbodig, gelet op de begrippenlijst). Dat doet de vraag oproepen wat er dan allemaal aan vooraf moet gaan – of helemaal niets. We lopen de meest opvallende scenario's door:

1. De Ad-opleiding wordt reeds verzorgd door een hogeschool die besluit om deze vanaf een bepaald moment deels te gaan aanbieden op een mbo-locatie. Daarbij kan het ook zo zijn dat dit een extra mogelijkheid is, dus zowel volledig op de hbo-locatie als deels op de mbo-locatie. Dat kan ook gelden voor verschillende varianten (vt, dt en dual).
2. De hogeschool wil een nieuwe Ad-opleiding gaan aanbieden, en wil dat daarbij ook een vorm gebruikt wordt waarbij een deel op een mbo-locatie wordt verzorgd – eventueel naast de vorm waarbij de Ad in z'n geheel op de hbo-locatie is te doen. Ook hierbij kan het gaan om verschillende varianten (vt, dt en dual).
3. Een Ad wordt nu al verzorgd op basis van de eerdere regeling voor maximaal de helft op een mbo-locatie, dan dat men toestemming heeft voor het verzorging van het eerste leerjaar aldaar, en de hogeschool wil deze vorm uitbreiden naar het verzorgen aldaar voor meer dan de helft.

Het is vervolgens de vraag wat de rol van de CDHO hierbij is.

Bij de gevallen 1 en 2 gaat het om het gaan geven van een deel van een opleiding op een andere plek – en wettelijk gezien is niets te zeggen over wat nu ver of dichtbij is, gelet op de hbo-locatie. Zoals in deel I aangegeven kan het zo zijn dat er dan eerder naar de doelmatigheid in de regio van de mbo-locatie zal moeten worden gekeken dan naar de situatie rond de hogeschool. Dat is zeker het geval als het gaat om meer dan de helft van de Ad-opleiding, zoals in deel I onderbouwd. Bij geval 3 verschuift dus de situatie, van een overwegend gebeuren rond de hbo-locatie naar dat van een mbo-locatie.

Het is zonder meer voorstelbaar dat in die specifieke gevallen de Minister aanklopt bij de CDHO voor een aanvullend oordeel. Het is nu niet verplicht – tenminste, zo lezen we de regeling als zodanig. Maar het is wellicht zo dat hiervoor gebruik moet worden gemaakt, gelet op het gevolg voor de doelmatigheid omdat er sprake is van een (gedeeltelijke) verplaatsing van een opleiding dan wel – niet in alle gevallen – van het verzorgen van meer dan een derde van de opleiding buiten de hbo-locatie. Gelijke monniken, gelijke kappen?

Daarnaast is het zo dat als een hogeschool een nieuwe Ad-opleiding aanvraagt (of een neven-vestiging of een verplaatsing) op het aanvraagformulier dient te worden vermeld – indien van toepassing: *welke bve-instelling verzorgt (mede) de opleiding?*

De vraag is dan wat de CDHO hiermee beoogt en wil gaan doen. De CDHO vraagt niet naar de mate waarin die bve-instelling bij de Ad is betrokken, dus voor welk deel – aangezien dat formulier waarop dat staat, rechtstreeks naar de Minister gaat.

Kortom, het is een nog niet volledig uitgekristalliseerd verhaal als het gaat om deze constructie. Mede oorzaak daarvan is de wat slordige formulering in de wet, in het verlengde van een snel gevoerde discussie bij de invoering van de wet.

Onze oproep is dan ook met alle partijen nog eens om tafel te gaan en de regeling goed onder het vergrootglas te leggen. Dat kan ook samen met het zoeken naar een format voor de samenwerkingsovereenkomst die het hbo en mbo dienen te sluiten om tegemoet te kunnen komen aan de borging van de kwaliteit en aanverwante zaken.